

הישיבה השנייה של הכנסת השמינית

יום שלישי, כ"ח טבת תשל"ד (22 ינואר 1974)
ירושלים, הכנסת, שעה 11.04

א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

- היו"ר י. ישעיהו :
הנני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת.
1. חוק להארכת תקפן של תקנות-שעת-חירום (הוראת שעה) (מס' 2), תשל"ד—1974 ;
2. חוק להארכת תקפן של תקנות-שעת-חירום (השטחים המוחזקים על ידי צבא הגנה לישראל — שיפוט בעבירות ועזרה משפטית), תשל"ד—1974 ;
3. חוק מילווח פיתוח (תיקון מס' 2), תשל"ד—1974.
- היו"ר י. ישעיהו :
נשמע עתה הודעה על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.
- מזכיר הכנסת נ. לורך :
כבוד הנשיא!
(חברי הכנסת מקדמים את פני נשיא המדינה בקימה)
- היו"ר י. ישעיהו :
נשמע עתה הודעה על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.
- מזכיר הכנסת נ. לורך :
ברשות יושב-ראש הכנסת, הנני מתכבד להודיע כי הונחו על שולחן הכנסת לקריאה ראשונה, מטעם הממשלה :
1. דו"ח מס' 2 של נציב תלונות הציבור ;
2. דו"ח כספי ליום 31 במארס 1973, מטעם משרד האוצר.
- וכן הונח, על פי בקשת ראש הממשלה, נוסח הסכם ישראלי-מצרי, בעברית ובאנגלית, בדבר הינתקות. כו"ח בת המשך לוועידת השלום של ז'נבה.

ב. הצהרת אמונים של חברי הכנסת מ. חזני

- היו"ר י. ישעיהו :
אני מזמין את חברי-הכנסת מיכאל חזני למסור הצהרת אמונים. אקרא לפניו את נוסח ההצהרה, והוא יענה : "מתחייב אני", וזה נוסח ההצהרה : "אני מתחייב לשמור אמונים למדינת ישראל ולמלא באמונה את שליחותי בכנסת".
- מיכאל חזני :
מתחייב אני.
- היו"ר י. ישעיהו :
הנני מברך אותך בשם הכנסת.
- מיכאל חזני :
תודה רבה.

ג. הודעת הממשלה על המצב המדיני

- היו"ר י. ישעיהו :
חברי הכנסת, נשמע עכשיו הודעת ראש הממשלה על המצב המדיני. רשות הדיבור לראש הממשלה.
- ראש-הממשלה נ. מאיר :
כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, ב-17 בינואר החליטה הממשלה פה אחד להסמיך את ראש הממשלה לתורות על חתימת ההסכם הנוגע להסדר הפרדת הכוחות עם מצרים, וההחלטה נתקבלה לאחר סדרה של דיונים מפורטים עם מזכיר המדינה של ארצות-הברית, אשר הגיש לממשלת ישראל ולממשלת מצרים את שירותיו הטובים, הבלתי-נלאים.
- ביום השישי, ה-18 בינואר, חתם ראש המטה הכ"ל של צבא הגנה לישראל, רב-אלוף דוד אלעזר, בקילומטר ה-101, על הסכם עם מצרים בדבר הפרדת הכוחות. בטרם חתימה הודענו לד"ר קיסנינג'ר כי
- ההסכם יובא לפני הכנסת בשבוע זה. ביקשנוהו להביא את הדבר לידיעת המצרים. ההסכם שנחתם על-ידי הרמטכ"ל מונח לפניכם ואין צורך לקרוא אותו באוזניכם. מסמכים נוספים הקשורים בהסכם זה והי מהווים חלק ממנו הובאו לפני ועדת החוץ והבטחון של הכנסת.
- החלטת הממשלה בנדון היא המשך וביטוי לנכונותה של ישראל להשיג הסכם עם מצרים אשר יחזק את הפסקת-האש ויאפשר פתיחת התעלה ונורמאליזציה של הפעילות האזרחית באותו האזור. על מדיניות זו הודיעה הממשלה בשעתה עוד לכנסת השביעית, ולאחר מלחמת יום הכיפורים הודיעה הממשלה לכנסת על החלטתה להיענות להחלטת מועצת הבטחון ולנהל משא-ומתן על הפרדת הכוחות. ב-13 בנובמבר הודיעתי לכנסת כי חתמנו על הסכם שש הנקודות הכולל סעיף על הפרדת הכוחות, והכנסת רשמה הודעתי לפנייה.

אחרות. הבאנו בחשבון נסיבות אזוריות ועולמיות, לרבות יחסיו עם ארצות-הברית.

חברי הכנסת, חתמנו על הסכם הפרדת הכוחות לא מתוך נחיתות צבאית ולא מתוך כורח צבאי. חתמנו על הסכם זה מתוך מגמה להתקדם לקראת הסדר שלום של קבע, וקודם כל למנוע הידרדרות לקראת התחדשות המלחמה.

ב־13 בנובמבר אמרתי בכנסת — ואני מצטטת: "יצוב של הפסקת-האש והרפיית המתוחות הצבאית היא תכלית חשובה ויקרה למניעת חידושה והמשכה של המלחמה. מטרה זו כשלעצמה מספיקה כדי שנת-אמץ להשיגה, בייחוד שהגנו רוצים לראות בה שירות למטרה נעלה עוד יותר — השגת השלום. במהלכה של מלחמה שנכפתה עלינו פרצו כוחות צבא הגנה לישראל אל העבר המערבי של התעלה ומהווים שם עובדה צבאית איתנה. אך לישראל אין מטרה לשבת שם ושיבה של קבע. אנו רוצים בסיימה של המלחמה, בקידום תהליכי השלום. הגנו רוצים לראות בהסכם צעד ראשון למשא-ומתן על שלום אמת בינינו לבין המדינות השכנות. הגנו יודעים כי מן הנמנע להגיע אל מטרה זו בקפיצת-הדרך, אך אפשר ואפשר להתקדם לקראתה בצעדים בטוחים ככל ששכנינו מוכנים לכך."

מאז ה־22 באוקטובר ועד היום היו 1,075 תקריות באותו אזור. מספר ההרוגים מקרב חיילינו הגיע ל־22, ומספר הפצועים — 107.

האלטרנטיבה להסכם זה אינה אלא התחדשות המלחמה. ואמנם היו ימים שבהם נראתה אפשרות זו כמעט כבלתי-יבוצית. אין לי ספק בכוחו של צה"ל. אילו נתחדשה המלחמה היה צה"ל מכריע את תוקפיו, אך שיקול אחראי ומפוכח מחייב להעדיף מסלול אחר של התפתחות, מסלול שיפתח ויגביר סיכויים להתקדם אל השלום, ובלבד שההסכם לא יהיה כפוי אלא ייעשה בתנאים סבירים ויותר ברשותנו. עמדות איתנות למק"ר זה של הפרת ההסכם.

ההסכם הוא פרי נצחוננו במלחמה, אך איננו מת' עלמים מכך שמשקפים בו גם ההישגים של המצרים בימים הראשונים של הקרבות.

מצבנו הצבאי-האסטרטגי בקו החדש בחזית המצרית יהיה איתן, התואים שבהם יתבסס צה"ל, בהתאם להסכם, מתאימים לתכליתם הצבאית, לעת לחימה. בכל המרחב אשר ממזרח למעברי הגידי והמיתלה יישאר צה"ל ערוך בכל העוצמה הנדרשת, נכון לכל מצב. הכוחות אשר באזורים המוגבלים משלימים את ההי-ערכות הצבאית הבסיסית של צה"ל והתאמתה לקדם כל הפרה של הפסקת-האש.

הסכם הפרדת הכוחות יאפשר לנו שיתרוך חלקי של אנשי מילואים, בהדרגה, כפי שכבר ציינו שהי-טחון והרמטכ"ל.

אין אנו שמים את מבטחנו בכוחות האו"ם אלא בכוחות עצמנו, אך בנסיבות הקיימות, בטרם שלום, נודעת היציבות להצבת חיל האו"ם כדי לקיים את החוץ המוסכם בין הכוחות, ובלבד שהוצאתו של חיל האו"ם לא תיעשה בהחלטה חד-צדדית, שהרי כל סימן של תביעה מצרית להוצאת כוח האו"ם ללא הסכמתה של ישראל יצביע על תכניות מסוכנות ואפשר ליש-ראל תגובה נאותה, כנדרש בנסיבות הממשיות.

כזכור נתקיימה הפגישה הראשונה של המפקדים בקילומטר ה־101 ב־28 באוקטובר. ב־11 בנובמבר נח-תם הסכם ששת הסעיפים על-ידי האלוף אהרן יריב בשמנו, והגנרל גאמסי בשם מצרים. אך שיחות המפק-דים הופסקו, שלא ברצוננו, ב־29 בנובמבר. הדיונים הועתקו לוועידת השלום בוינה שנפתחה ב־21 בדצמבר. במושב הפתיחה של הוועידה הסכימו כל המשתתפים להעניק עדיפות למשא-ומתן על הפרדת כוחותיהן של ישראל ומצרים כשלב הכרחי ודחוף לקראת כינון שלום קבע. בהתאם לכך התחילה קבוצת העבודה הצבאית פעולתה ב־26 בדצמבר. כאמור, המשא-ומתן בדבר הפרדת הכוחות הגיע לסימומו המוצלח לאחר שיחותיו החוזרות ונשנות של הו"ר קסינג'ר בירושלים וב-מצרים, שוב בקילומטר ה־101, ב־18 בינואר שנה זו.

בהסכם זה, מיום חתימתו, קיבלו על עצמם שני הצדדים התחייבויות הדדיות מפורשות לשמור בקפידה על הפסקת-האש ביבשה, בים ובאוויר ולהימנע מכל פעולות צבאיות, או מעיז-צבאיות, זו כנגד זו, היינו: הפסקת-אש כוללת ומלאה. אבהיר במפורש כי הפסקת-האש בים פירושה התחייבות להימנע מהסגר והפרעה לשיט אל ישראל ומישראל דרך מצרי באב-אל-מאנדב.

ההסכם קובע, כי הצבאות יופרדו וייערכו מחדש, ובאזור הפרדה המזרחית התעלה יוצב חיל החירום של האו"ם. במסגרת ההיערכות מחדש של הכוחות יתבצע סינוי ודילול משמעותי של כוחות משני עברי התעלה. צה"ל יוותר על עמדותיו בגדה המערבית של התעלה ויתייצב על הקו החדש במרחק של כ־20 ק"מ ממזרח לתעלה. מצרים תחזיר את עיקר כוחותיה ממזרח הת-עלה מערבה. ההפרדה תתבצע על בסיס של הדדיות בהגבלת היקף הכוחות בכמות וסוגי הנשק. שני הצ-דדים הגדירו את ההסכם כצעד ראשון לקראת שלום סופי, צודק ובר-קיימא.

כמה מנהיגים מצריים מלווים את ההסכם בהי-דעות שונות, מהן מדאיגות, שנועדו כנראה לציבור בארצות ערב ובעיקר לשליטי מדינות ערב הקיצוניים שדעתם אינה נוחה מן ההסכם. אולם עיון קפדני בהת-בטאויות של דוברים מוסמכים מטעם ממשלת מצרים ילמדנו כי בדעתה של ממשלת מצרים להתחיל בניקוי ובהכשרת תעלת סואץ לשיט, לעשות לאיכילוס ושיקום הערים הנטושות ולהחזרת חיים אזרחיים תקינים באזור התעלה. הודעות אלה מאשרות את הנחתנו כי ממשלת מצרים מעדיפה לשוב ולשקם את אזור תעלת סואץ השוממה ולעשותה מחדש לערוק של חיים. אם מגמה זו אמנם תתחיל להתגשם ללא דיחוי, יכול להיות בכך מפנה רב-ערך בהתפתחות האזור, מפנה ממלחמה אל כיוון השלום.

ניתן לומר כי אלמלא המאון השלילי של מצרים במלחמת יום הכיפורים, אלמלא פרצו כוחותינו ונאחזו בעברה המערבי של התעלה, ספק רב אם מצרים היתה נותנת הסכמתה להסכם הפסקת-האש, להשתתפות בו-עידת שלום ולהסכם בדבר הפרדת כוחות שנחתם ב־18 בינואר, ולא היו נוצרים הגנאים לפתיחת התעלה, שהיא תולדה טבעית ממנו.

בהחלטתנו להסכם הפרדת הכוחות בהתאם לסעיפי ההסכם שחתמנו עליו לא התעלמנו ממערכת שיקולים הנוגעים לזירה הבינ-לאומית וליחסי ישראל עם מדינות

השיקול שאפשר להסיר הסכם יכול להביא לרתיעה מכל הסכם שהוא. הממשלה מסרבת לאמץ לעצמה נימוק זה, אם כי היא מביאה בחשבון התפתחויות שונות. הננו סבורים כי הערובה האמיתית הטובה ביותר לקיומו ולשמירתו של ההסכם להפרדת הכוחות מעוגנת באינ-טרסים חיוניים של שני הצדדים.

לא אתיימר להגיד כי השגנו בהסכם זה כל שר-צינו להשיג, כשם שמצרים לא השיגה את כל מבוקשה. עשינו כמיטב יכולתנו למצות את כל האפשרויות של המשא ומתן, וההסכם שהושג הוא עדיף מברירות ואפ-שרויות אחרות.

חברי הכנסת, הקו שבו נתבצר בסיני לפי ההסכם אינו בבחינת גבול של קבע לעת שלום. בהסכם נאמר, כנוכח לעיל, כי זהו צעד ראשון לקראת השלום. מל-כתחילה גרסנו שהפרדת הכוחות אינה היעד הסופי, שכן הננו מוכנים לשאת ולתת עם מצרים על שלום של קבע בגבולות בני-ההגנה. ובמידה שהדבר תלוי בנו נתייחס אל הפרדת הכוחות כאל הישג המקל על יצירת אווירה מתאימה להחשת סיכויי השלום.

המשאומתן שהתנהל בעזרתו של ד"ר קסינג'ר הוגבל כולו לייצוב הספקת-האש ולהפרדת הכוחות. לא נדרשנו ולא נטלנו על עצמנו שום התחייבויות חו-רות מתחום הנושאים האמורים.

חברי הכנסת, למרבה הצער איני יכולה להצביע על התקדמות במגעים עם ממשלת סוריה בכל הנוגע לנושא השבויים והפרדת הכוחות. ממשלת סוריה מו-סיפה להתעקש בסירובה למסור לנו את רשימת שבויינו ולאפשר לצלב האדום לבקר אותם. זהו סירוב נפשע שאין למעלה ממנו. לצערי לא התבשרנו על-ידי הד"ר קסינג'ר כי הצליח במאמציו להזיז את הדברים ממצב הקפאון. אך מובטח לנו כי מאמציו יימשכו.

ממשלת ישראל שבה ומודיעה כי לא נדון עם סוריה על הפרדת כוחות ולא נשתתף עמה בוועידת ז'נבה כל עוד לא יימסרו לידינו הרשימות של יקירינו אשר בשבי הסורי. עמדתנו זו נתמכת על-ידי כל הגורמים המדיניים שאינם פונים עורף לציוויים אנו-שיים אלמנטריים.

חברי הכנסת, הגבלתי את עצמי לנושא הסכם הפ-רדת הכוחות בחזית המצרית, ואני קוראת לכנסת לחזק ידיה של הממשלה בהכרעתה. אם הכנסת תסמוך את ידה על ההסכם יוחל בביצועו, כמתוכנן, ביום שישי, 25 בינואר.

אתמול, בפתיחת הכנסת, אמרתי כי בשנות הכנסת השמינית נשקפות לנו הכרעות קשות. כושר העמידה שלנו בזירה המדינית והצבאית תלוי בגילוי סגולותיה של ישראל בתחומי החברה, החינוך והמשק. דרוש לנו כוח וליכוד פנימי לעמידה במאמצי הבנייה, במשימות הקליטה ובמאבקי התקופה. ואני מאמינה כי יעמדו לנו העזו והפכחון לקיים את שליחותנו.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
האם אפשר לקבל את המספר שכתוב שהיא "מצו-רפת בזה"?

חברי הכנסת, ידידתנו ארצות-הברית, בהנהגתו של הנשיא ג'קסון ובתמיכתו העקבית של הקונגרס האמ-ריקני, נקטה מדיניות של עידוד משאומתן בין הצדדים לפתרון הסיכסוך תוך שמירה, הלכה למעשה, על עקרון חיוקה של ישראל. מדיניות זו מחייבת להבטיח כי ישראל תוכל לנהל משאומתן בהיותה חזקה, ולא מתוך חולשה. התעצמותה של ישראל נסתייעה מאוד במדי-ניות זו, ויש לי כל היסוד להניח שארצות-הברית תמ-שיך להיות ערה לצרכי הבטחון של ישראל מתוך גישה חיובית רצופה.

ברצוני לציין בהוקרה את תפקידה של ארצות-הברית בהשגת הסכם זה. מזכיר המדינה של ארצות-הברית פעל בנדון אישית וללא יגיעה. ד"ר קסינג'ר ערך סידרה של ביקורים בישראל בימים שקדמו לחתימת ההסכם. הוא וחבר עזריו עשו לילות כימים בטיסות מירושלים לאסאן וחזרה לירושלים. הוא הצליח לעצב את העקרונות והרעיונות שהוצגו לפניו על-ידי ישראל ומצרים ולייעו בידיהם להגיע לגיבוש ההסכם.

עובדה רבת-ערך היא שמזכיר המדינה ד"ר קסינג'ר זכה לאמון ולשיתוף פעולה גם במצרים. הוא הצליח להסביר לנו נאמנה את השיקולים המצריים וכן הבהיר למצרים את עמדותיה של ישראל, לרבות אלו שהיא אינה יכולה לוותר עליהן. ראוי לציין כי לעומת מקרים אחרים, שבהם ניסו מגישי שירותים טובים לנקוט עמדות משל עצמם, כאילו הם צד במשאומתן, הק-פידה ארצות-הברית על הגשת שירותים טובים במובן החיובי הקלאסי של מושג זה.

בעזרת פעילותו השקדנית והמפרכת של ד"ר קסינג-ג'ר. בהשגת הסכם זה הבהירו ישראל ומצרים זו לזו הבהר היטב את סעיפי ההסכם. בכך הפכה ארצות-הברית לגורם אשר יוכל להעיד על כוונות הצדדים בחתמתו על המסמך ומהו היו ההתחייבויות המדייקות שנטלו על עצמם בחתמתו על המסמך. ישראל מייחסת חשיבות גדולה לתפקיד זה שנפל בחלקה של ארצות-הברית. כל עוד בסיס האמון בין ישראל ומצרים עודנו צר כל-כך עשויה מעורבותה של מדינה ידידותית כארצות-הברית להיות בעלת ערך רב לקידום היחסים בין שני הצדדים ולשמירה על קיומם של ההסדרים.

בהחלטתנו בזכות ההסכם התחשבנו בטעמים ובי-נימוקים של המצרים ככל שנראו סבירים בעינינו, וכן אנדי במשורש כי חפצנו לחפש בסיס של אינטרס משותף ולהניח יסוד למערכת יחסים המבוססת על אמון הדדי. הנני משוכנעת כי למצרים יש עניין רב בהסכם שנחתם. היתרונות שהמצרים יפיקו אינם מרתיעים אותנו.

בכל התהליך של המשאומתן עמדו נציגינו בתוקף על שמירת האינטרסים הבטחוניים החיוניים של המדינה והגיעו לכלל הסכם שלפי מיטב שיקול הדעת של הממ-שלה ומיטב חוות הדעת הבטחונית מבטיח לנו יכולת מעשית גם לקיים את ההסכם וגם להתגונן ולהגיב ב"עילות אם יופר. מתוך הנחה שמצרים תשמור על ההתחייבויות שנטלה על עצמה בכל הנוגע לשיעור הכוחות והציוד ובתקווה שמצרים אכן תחזיר את החיים האזרחיים באזור התעלה לתיקנם, ייתכן שנהיה עדים להתפתחות חיובית שהננו רוצים בה בכל לב.

1. דיון

התעלה. סירבתם לחלוטין. ואנחנו שמחנו על ההתק-
עות הזאת. כי הרי הבטיחה אינה במספר החיילים. השא-
לה הגדולה היא: האם מדבר סיני יפריד בין מצרים
לבין ארץ ישראל, או שיתמלא צבא מצרי? זו שאלת
גורל, גם להם גם לנו. מדבר סיני הוא שער הפלישות
לארץ ישראל מימי קדם ועד ימינו, ואם מצרים עומדת
על כך שחייליה יהיו מן העבר המזרחי של תעלת
סואץ, זוהי ההוכחה שפניה לא לשלום אלא לתוקפנות
מחודשת. מכאן ההתקשות שלכם: רק שוטרים מצריים
יעברו את התעלה; חיילים — בשום פנים ואופן לא.

זו התקפות. אין שום ספק שראש הממשלה היא
אדם תקיף, אבל מה לעשות ובחיי הארוכים ראיתי
אנשים תקיפים, שגם אם הם נכנעים — הם עושים
זאת בתקיפות רבה, במיוחד כלפי פנים. זה ההבדל
המכריע. חיילי מצרים מעברה המזרחי של תעלת סו-
אץ. המספר איננו קובע: 30 טנקים ו-32 תותחים —
באמצעותם לא יגבר הצבא המצרי על צבא ישראל.
העקרון הוא המכריע. אפילו על פירווי אינכם מדברים
עוד. להיפך, זו מיליטריזציה של מדבר סיני. מחדש
על-ידי כוחות האויב. האם ביקשתם סמכות לכך? היום
או בעוד ארבעים יום יעמוד צבא מצרים מן העבר
המזרחי של התעלה וישלוט משני עבריה שליטה בלתי-
מוגבלת. אתם אומרים: אבל יש דילול כוחות. אנחנו
אומרים לכם: דיללתם את בטחון ישראל. מדוע? —
אביא לפניכם הודעה מצרית מוסמכת. חובתי לעשות
זאת, כי מתוך נסיון למדנו שלעתים אין לחברי המ-
שלה זמן מספיק לקרוא, במיוחד בימי ביקורו של ד"ר
קיסינג'ר ומיד אחריהם. לכן אני מביא לתשומת-לכם,
גברתי ראש הממשלה וחבריה, את ההודעה הבאה של
האיחוד הסוציאליסטי של מצרים, לאמור: מצרים הסכימה
להגבלת הכוחות כיוון שהיא יכולה להעביר מן הגדה
המערבית של תעלת סואץ אל הגדה המזרחית, בכל
עת, כל מספר של חיילים וכל ציוד אם הדבר ייראה
לה נחוץ. עדיין לא יבשה הדיו מתחת לחתימותיהם
של שני הרמטכ"לים ומפלגת השלטון של מצרים מו-
דיעה: אם הדבר יהיה נחוץ נעביר עוד טנקים, עוד
תותחים, עוד חיילים ועוד טילים, בתוכם טילים ארוכי-
טווח וביניהם תותחים בעלי טווח של 42 קילומטר ועוד.

ומהי המטרה של ההסכם, על-פי הודעתה הרשמית
של מפלגת השלטון המצרית? שוב אני חייב להביא את
המסמך הזה לתשומת-לבה של ממשלת המעבר: "מצ-
רים תמשיך במערכה המדינית והצבאית למען שיחזור
כל השטחים והבטחת הזכויות המלאות של העם הפ-
לשטיניאני". החלטת אלז'יר — כולו קראנו אותה וכולנו
מבינים כיצד לפענח את האויפמיסים של נסיגה לקווי
ה'4 ביוני 1967 ומסירת ירושלים והחזרת הזכויות
הלאומיות המלאות של העם הפלשטינאי. שני התנאים
המשולבים האלה פירושים: היסול מדינת היהודים,
גם אתם יודעים את זה. והנה המטרה המוכרזת של
ההסכם שאתם קוראים לו בלשון סגני נהור, מתוך
הטעיה מפורשת של הציבור, הסכם להפרדת כוחות.
האם אתם רוצים להתעלם מהודעות אלה של האויב?
אתם החלטתם כי תנהגו כאנשים אשר עיניים להם ולא
יראון, אזניים להם ולא ישמעון. אתם תדברו בשם
האויב, אתם תודיעו בשמו שפניו לשלום? רבותי חברי
הממשלה, היוהרו. הדור הזה ידע התעלמות מהכרזות

היו"ר ישעיהו:
הוועדה המסדרת, שעל-פי המסורת היא הממלאה
את תפקידה של ועדת הכנסת עד שוועדת הכנסת תי-
בחר, קבעה לדיון הזה חמש שעות, והוא יהיה דיון
סיעתי. רשות הדיבור לחבר-הכנסת בגין.
חברת-הכנסת אלוני, האם באת על סיפוקך בעניין
המפה?

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
מחלקים אותה עכשיו.

מנחם בגין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, בשם סיעת הליכוד הריני לברך
את כבודו להיבחרו על-ידי רוב חברי הכנסת לתקופת
כהונה נוספת כיושב-ראש הכנסת. אנחנו נתייחס ליו-
שב-ראש הכנסת בכל הכבוד שהוא ראוי לו. אך חובתנו
להודיע כי אנו מקווים שלא יישנה עוד משוא הפנים
מעל במת הנשיאות כפי שהיה מנת חלקה של הכנסת
השביעית החל מהמחצית השנייה של תקופת כהונתה.
הברכה השנייה ניתנת לחברי הכנסת החדשים. מתוך
התבוננות ונסיון — אני הודקתי בבית הזה — יכול
אני לומר לכם, כי בכל בית-נבחרים בדרך כלל הימים
הם ימי קטנות, חקיקה אפורה. אבל יש יום שבו מת-
קיים דיון וגופלות הכרעות העשויות או העוללות להש-
פיע על עתידו של כל אזרח בישראל. בימים כאלה
עולה גדולתו של בית-נבחרים במדינה חפשית ומתג-
לה בכל הדר כבודה הדמוקרטית. יש יסוד להניח כי
בכנסת השמינית יהיו ימים כאלה מרובים מאלה שהיו
מנת חלקן של הכנסות הקודמות, אולי וולת האסיפה
המכוננת.

הברכה השלישית היא לגברת מאיר, עם החלמתה.
אנחנו מאחלים לראש הממשלה בריאות טובה למען
תוכל למלא את התפקיד שנשיא המדינה עומד להטיל
עליה וגם למען תוכל לעמוד, כלי תלונות מפורות,
בהתקפותיה של האופוזיציה על מדיניות ממשלתה.

אדוני היושב-ראש, האם הממשלה היוצאת ביקשה
מנדט לנסיגה תוך קיום מצב מלחמה? הממשלה היו-
צאת פנתה אל הציבור בבקשה לחדש את המנדט שלה.
החידוש הוא, לכל הדעות, מפוקפק. במהלך הדיון
וההחלטה הלאומיים איבדה ממשלה זו תשעה מנדטים,
שהם ביטוי לרצונם של 120,000 אזרחים שפנו עורף
למדיניות הממשלה הזאת ורובם ככולם הביעו אמונם
בליכוד. אבל תהינה תוצאות הבחירות אשר תהיינה,
אני חוזר על שאלתי המהותית: האם ביקשתם, גברתי
ראש הממשלה וחבריי, בתקופת הבחירות סמכות לבצע
נסיגה תוך השארת מצב מלחמה מוכרז בינינו לבין
אויבינו? האמת היא כי נהפוך הוא. בכל מערכת הב-
חירות התפארתם כי לא זזתם אף שעל אחד מקווי
הפסקת-האש והבטחתם כי לא תהא תזווה כזאת אלא
בהסכם שלום.

אתם מצדיקים על הצד החמור הזה בכך שכבר
בעבר דיברתם על הסדר חלקי עם מצרים. אני זוכר
את הימים שבהם היו דיונים על הסדר חלקי. בימים
ההם לא הסכמתם שאפילו חייל מצרי אחד יחצה את
התעלה. סיסקו ביקש מכם סמכות לומר לסאדאת:
אלף חיילים, חמש-מאות חיילים מצריים, יעברו את

חלק בעובדה שכעבור חמישה חודשים נמנע אילוצך לעזוב את הממשלה לאחר שהודעת שהצטרפת אליה ואל מפלגתך הדיום כדי להוריד מתפקידיהם את ראש הממשלה לוי אשכול, זכרוננו לברכה, ואת שר האוצר פנחס ספיר, ייבדל לחיים ארוכים. עברנו כברת דרך חשובה מאוד בחיינו: שלוש שנים של שירות משותף בממשלת ליכוד לאומי. ובדרך כלל עבדנו מתוך הבנה עמוקה והודנית. דווקא משום כך אני פונה אליך: לאן אתה מוליך את העם הזה?

לאחר שהושג אותו הסכם של נסיגה חד-צדדית עמוקה, בלי שלום, מתוך הודעה מפורשת מטעם מצרים כי היא מוסיפה לקיים את מצב המלחמה, מתוך סיי רובה להודיע על קץ הלוחמה — המלים המפורסמות "End of Belligerency" — אתה הולך אל העם הזה ואומר לו שלפי דעתך פני מצרים לשלום? מי אמר לך זאת כדי שתאמר לעם ישראל את הדברים האלה? האם אין לך נסיון? שבועיים לפני מלחמת יום הכיפורים הבעת דעה כי לא תהיה מלחמה בעשר השנים הבאות. ואני זוכר שהוספת: אם יתברר שטעיתי — תאמרו לי זאת. אינו טעות! מה נאמר אנחנו? לאור הנסיון הזה, נוכח ההודעות המצריות ושל כל אויבינו: חזרה לקווי ה-4 ביוני 1967, מסירת ירושלים, פתרון הבעיות של העם הפלשתינאי, ולא — לעולם לא נע" שה אתכם שלום. כך מדברים אויבינו בעצם הימים האלה. ואתה, שר הבטחון, תבוא אל העם הזה, בפרט — טיזיה של תפקידך, ותטהו ונתסה לפנה הרהיגו ללא כל יסוד משום שהעם הזה מוקף אויבים הרוצים לכלותו? אתה הראשון שחייב לא רק לדעת זאת אלא גם לומר זאת, למען לא תהא שאננות. למען לא יהיו עוד מחד"לים כדוגמת המחבל שבין ראש השנה לבין יום הכיפורים. אתה אומר בימים אלה לעם "פני מצרים לשלום" רק משום שמצרים חתמה על אותו הסכם הנותן לה שיתרוך מוחלט של הארמיה השלישית מן הכיתור, זמן לשקם את כל צבאה, את כל כוחה התוקפני, שלי"טה מוחלטת על תעלת סואץ משני עבריה, אפשרות להעביר לעברה המרחי כוחות נוספים בלא כל הפ"רעה, ביום או בלילה, ושום מטוס אמריקאי אפילו לא יגלה את התנועה הזאת, ואם יגלה — האם אין לנו נסיון של אוגוסט 1970?

בכאב עמוק בלב אני אומר לכם, חברי הממשלה, שאחם מוסיפים לחטוא בקלות דעת ובחוסר אחריות אחרי מלחמת יום הכיפורים. גם אז אמרתם: אין עוד אופציה למלחמה; אפשרות המלחמה היא אפס; עשר שנים לא תהיה מלחמה. והתוצאה הטראגית ידועה: אסון המתמש על העם הזה. היהורו ופסן תמיטו עליו אסון נוסף.

אדוני היושב-ראש, הימנעות מכל נסיגה בלי הס"כ שלום — הרי זאת היתה הסכמה לאומית מוחלטת. מי לא אמר את הדברים האלה? שר האוצר, תור-התורים — היושב-ראש מבין למה כוונתי, הוא תלמיד-חכם — תור-התורים בישראל, אמר: בלי הסכם שלום לא נוזו אפילו מילימטר אחד. הוא כנראה אוהב את העשרונות, ולכן לא דיבר על "שעל", אלא על "מי-לימטר".

אספר היום לבית דבר שיפתיע את כל חבריו: דבר זה, שבלי הסכם שלום אסור לנוזו אפילו שעל אחד, כתוב וחיות בספר ששמו "ארץ הצבי". מזל

אויבים. הדור הזה התעלם מהן. הדור הזה לא רצה להתחייב אליהן ברצינות והדור הזה שילם מחיר שכ"מוהו לא היה בתולדות אנוש. מתוך דאגה עמוקה בלב קוראים אנו לכם: אל תדברו בשמו של האויב. הקשיבו לדבריו, התייחסו אליהם ברצינות, למען מנוע אסון מישראל. אבל אתם נוהגים כאילו האויב לא דיבר גלויות ומפורשות, וכאילו אתם מוסמכים לדבר בשמו ובמקומו. על הבורבוגים נאמר שלא שכחו כלום ולא למדו כלום. אתם מנסים להשכיח הרבה, אבל לא למדתם כלום.

נוכח ההודעות האמורות של האויב קמו לנו שלושה דוברי ממשלה שהודיעו כי לפי הכרתם מתחילה תקופה חדשה ומצרים אכן רוצה בשלום. אחד מהם הוא סגן ראש הממשלה. הוא לא למד. שבועות מספר בלבד לפני יום הכיפורים הכריז כי האופציה של מלחמה נסגרה בפני מצרים. כך נסגרה, סגן ראש הממשלה? בשעה שתיים בצהריים ביום הכיפורים? ולאור הנסיון הזה תגידי לנו שעכשיו רוצה מצרים בשלום?

השני היה שר החוץ. הוא הלך לאמריקה ושם שיכנע את תושבי הארץ הגדולה היתה לאמור: האפי שרות של פרוץ מלחמה חדשה בין מצרים לבין ישראל היא אפס. ולאור הנסיון תאמר לנו, מר אבן, בעקבות מלחמת יום הכיפורים, כי עכשיו פני מצרים לשלום? לאור הנסיון שלך עוד העות לומר, שר החוץ, בטל"ו ויוזיה, בתקופת הבחירות, כי אזרחים שיצביעו בעד הליכוד יתביישו להסתכל בעיני הילדים שלהם. כך דיברת על אזרחי ישראל. כאשר אתה מדבר עם זרים, ואפילו אל אויבים, לשונך רכה כדונג, עדינה כמשי; כאשר אתה מדבר אל בני עמך לשונך מתקרדמת ומתחססת.

שר-החוץ א. אבן: אתה יודע כמוני שלא נאמר דבר כזה.

אריאל שרון (הליכוד): נאמר. שמעתי את זה במו אזני.

שר-החוץ א. אבן: אולי תצטט את זה.

אריאל שרון (הליכוד): כך נאמר.

מנחם בגין (הליכוד):

מי שאומר דברים כאלה עליו לכבוש את פניו בקרקע בבושה ובהיכלמות ולא להרים את ראשו עד אשר חצי מיליון אזרחים ובתוכם כמאה אלף חיילים יאמרו לו: סלחנו על אף דבריך.

השלישי הוא שר הבטחון. אפתח את הערותי אליך בפנייה אישית. לפנייה הזאת, מר דיין, יש סיבות אי-שיות עמוקות מאוד, וסיבות לאומיות ומדיניות. לפני הבית כולו לא אכחד שיש בלבי רגש חברות עמוק מאוד אליך. שנינו זוכרים את הימים, ימי מאי האח"רונים של 1967, איך עמד העם הזה, איך צבאו גויים, כמעט כולו, איך ריכזו האויב כל יום דיביות מזור-ינות נוספות. אינו חרדה היתה לעתיד, לעצם קיומה של המדינה. מאז החילונו עוברים כברת דרך משותפת. לא אשכח. אולי גם לחברי ולי יש חלק מסויים בעובדה שקיבלת או אתה התפקיד של שר הבטחון, ואולי גם

מנחם בגין (הליכוד):
 ובכן, השמעו. אם תדבר, איך תשמעו? זה כל הא-
 סון, שאינכם רוצים לשמוע, איוו הנאה השתפכה על
 פניך כשאמרת "ונשארם באופוזיציה"! כבר ישבנו
 שלוש שנים יחד בממשלה. ואם יהיה עלינו להישאר
 באופוזיציה, נשרת בנאמנות את העם הזה. תסתכל
 בשורות האלה ובשורות האלה, ותראה את ההבדל הטו-
 פוגרפי בכנסת. אל יתהלל חוגר כמפתח.

סגן ראש הממשלה י. אלון:
 גם אתה.

מנחם בגין (הליכוד):
 בהחלט.

עכשיו תן לי להמשיך בדברי.

המפד"ל אמרה במצעה כי היא "שוללת, בהתאם
 להחלטת הוועידה, כל תכנית שיש בה משום ויתור
 על חלקים מארץ-ישראל ההיסטורית, נחלת אבותינו,
 ולא תשלים עם תכנית כזאת".

החזית הדתית התורנית: "ארץ-ישראל ניתנה לא-
 בוחינו ולנו לנחלת עולמים מאת בורא העולם. הארץ
 נלקחה מאתנו בעבר בכוח הזרוע של כובשים זרים,
 ומפני חטאינו גלינו מארצנו. אך עם ישראל אף פעם
 לא ויתר על ארצו ונחלתו ואף לא על כל חלק מנחלת
 אבות שנמסרה לנו על-ידי השם יתברך".

יש כאלה האומרים: זה מצע, הם לא יעמדו בו.
 מי שאומר כך, מן הספסלים האלה, איננו יודע איוו
 ציננות הוא זורע, בעיקר בקרב הדור הצעיר. אנשים
 דתיים, נאמנים, נושאים את האמונה שארץ-ישראל
 היא נחלת אבותינו ונחלת בנינו, משחר נעוריהם. ארץ-
 ישראל היא חלק של אמונתם בלב. הם אומרים לעם
 שזאת דרישתם, זאת אמונתם. ובאים אנשים מן הצד
 האחר ואומרים: לא חשוב מה שהם כתבו, הם לא
 יעמדו בכובא בעת.

אנחנו קוראים לכם לא להוסיף ללכת בדרך הצי-
 ניוציה של חיינו הלאומיים. בעיותינו רציניות, ורציני
 צריך להיות היחס לדברים מוכרזים ומוצהרים, הבאים
 מן הלב. אני מביע את תקוותי שלא תהיה שום תוויה
 מדבר האמונה הזה בקרב חמישה-עשר חברי הכנסת
 של המפד"ל והחזית הדתית התורנית. יחד — חמישים
 וארבעה חברי כנסת. בעניין ארץ-ישראל תחליטו לחלק
 אותה מחדש בעזרת קולות רקי? אם את זאת שאל-
 תי — את הכל שאלתי.

אבל חובתי היא — אלתי הודעה שלפיה אם, למשל,
 "תכנית אלון" תוגש א-פעם לבית הזה להכרעה, קבר-
 זה מסוימת של חברי המערך תצביע נגדה. והחשבון
 האריתמטי הפשוט הוא שבבית הזה אין לכם רוב לחלק
 את ארץ-ישראל המערבית.

(חבר הכנסת י. בן-אהרן קורא
 קריאת-ביניים)

אין לכם רוב לחלק מחדש את ארץ-ישראל.
 אבל בינתיים מה אתם עושים בארץ-ישראל? הדיון
 הבין-לאומי המתנהל על עתיד יהודה ושומרון הוא בין
 מי לבין מי? בין ההאשמים לבין הפתחים? אתם
 כבר הודעתם שיהודה ושומרון לא לעם היהודי הם.
 השאלה היא מי יקבל אותם — חוסיין או עראפאת.

יש לו לחברנו היקר אריה אליאב, ששמו נודע בישראל
 כ"ליובה", שהיום הוא בשטרסבורג, שלא מוטלת עליו
 החובה לקרוע את כרטיס-הביקור שלו אל הממשלה
 החדשה. הסכמה לאומית כללית, ללא הבדל מפלגה
 והשקפה; ממפ"ם — אולי חברה-הכנסת פעיל איננו יר-
 דע זאת, אסביר לו — ממק"י ועד הליכוד: בלי הסכם
 שלום אין זויים. את הכלל הזה, המקובל על עם ישראל
 זו השנה השביעית, ניתצתם, ואת הרסיסים אתם
 מטילים היום לתוך הבית הזה.

לא ביקשתם מנדט לכך; לא קיבלתם אותו. נקט-
 תם את הצעד החמור הזה. כן, אנחנו מודאגים מאוד.
 אתם נכניעים לדרישה המצרית לכתוב בהסכם: אין
 זה אלא צעד ראשון. זאת לא דרישתכם היתה; זאת
 היתה תביעת קהיר. צעד ראשון למה? למה שקהיר
 קוראת "שלום צודק, קבוע", במסגרת החלטת מועצת
 הבטחון 338, הכוללת את החלטת מועצת הבטחון 242,
 המתחילה בהקדמה לאמור: איסור מוחלט של רכישת
 שטחים במלחמה, בקשר עם מלחמת ששת הימים. אתם
 יודעים.

גברתי ראש הממשלה, תסכימי אתי אם אומר
 שבימים ההם שבהם דיברתם על ההסדר החלקי אמרת:
 אבל אם יהיה — לעולם לא יהיה שום קשר בינו לבין
 242. היום הקשר הוא מהדוק.

כך נהגתם: זה ראשית המצע אחרונת, אדוני
 היושבראש, של צבא ישראל, אני מעז לומר שה-
 ממשלה הזאת איננה יודעת היכן ייגמר המצע הזה;
 היום איננה יודעת עדיין, יש גם בתוכה אסכולות:
 קצת יותר רחוק, או קרוב אולי מאוד לקווי 4 ביוני
 1967, בתיקונים מסוימים. אני יודע שיש פה, בין הספ-
 סלים האלה, אנשים שלעולם לא יסכימו לכך. ויש
 אנשים שכבר דורשים את זה. אנחנו קוראים.

מכאן הדאגה העמוקה מאוד בלב. ובקשר עם דאגה
 זו אציג את שאלתי השנייה היום: ביקשתם מנדט
 לחלוקה מחדש של ארץ-ישראל? התשובה: הן, ביקש-
 תם אותה. האם קיבלתם אותו? — הליכוד קבע במצעה:
 זכותו של העם היהודי לארץ-ישראל איננה ניתנת
 לעירעור, והיא משולבת בזכותו ובשאיפתו לבטחון
 ולשלום. "יש לשלול כל הצעה שפירושה חלוקה מחדש
 של ארץ-ישראל המערבית. יש להחיל את ריבונות המ-
 דינה גם בדרך המשפט של שטחי הארץ המשותפים".
 במצע זה הלכנו אל העם. קיבלנו ממנו תוספת של
 שמונה מנדטים. כמאה אלף תומכי המערך לשעבר
 פנו לו עורף והצביעו בעד הסיעה הזאת.

סגן ראש הממשלה י. אלון:
 ובכל זאת נשארם באופוזיציה.

מנחם בגין (הליכוד):

סגן ראש הממשלה, איוו הנאה ראיתי על פניך
 כשאמרת את המלים האלו; איך אתה מאושר!

(סגן ראש הממשלה י. אלון קורא
 קריאת-ביניים)

קריאת-ביניים אחת, סגן ראש הממשלה. סדר פר-
 למנטרי, סגן ראש הממשלה. קראת קריאת-ביניים, תן
 לי להשיב לך.

סגן ראש הממשלה י. אלון:
 תשיב.

שרי-הבטחון מ. דיין :

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הקשבתי בעניין רב לדברי חברי-הכנסת בגין, לדעת מה הוא מציע, מה הוא מציע לעשות, אני מבין שתפקידה של הארץ פוזיציה הוא לחלוק, לקעקע ולערער את מעמדה של הממשלה; אבל תפקידה גם להציע, לומר מה לעשות, ובעיקר מה אדוני, חברי-הכנסת בגין, מציע למדינת ישראל לעשות עכשיו.

גאולה כהן (הליכוד) :

הוא הציע את ההצעות שלכם, הקודמות.

שרי-הבטחון מ. דיין :

חברת-הכנסת גאולה כהן, אני מברך אותך לנאומך הראשון.

יש שתי אפשרויות במצב הקיים, שאולי נראות לחבר-הכנסת בגין. אבל לא שמעתי אותך במפורש. ולכן אני יכול רק לשער ולנחש. אפשרות אחת היא להישאר בקווים הקיימים ולומר: מהקווים הקיימים האלה לא נוזף אף סנטימטר אחד עד הסכם שלום. אני יודע את העמדה הזאת שהיתה לפני מלחמת יום הכיפורים, לא רק של חברי-הכנסת בגין, אלא גם של הממשלה, על יסוד הקווים שהיו לפני מלחמת יום הכיפורים, בעיקר בחזית המצרית, אך גם בחזית הסורית. הקווים של היום אינם אותם קווים. ואינני בטוח אם אמנם גם עמדתו של חברי-הכנסת בגין כיום היא ש"ב" קווים הנוכחיים צריך לעמוד עד להסכם שלום. אינני בטוח. מכל מקום, זו אפשרות; אפשר להציע אותה. האפשרות השנייה היא לומר: על יסוד הקווים הנוכחיים ניתן להשיג הסכם יותר טוב מההסכם שממ"שלת ישראל מציעה לאישור הכנסת. גם זו אפשרות. אולי אפילו להשיג הסכם שלום בתוקף הקווים הנוכחיים שבהם אנו נמצאים היום.

אלו שתי האפשרויות, נראה לי — משום שלא שמעתי דבר מפורש — העשויות להיות מוצעות כאלו-טרנטיבה להסכם שאנו מציעים היום לכנסת לאשר. אשר לאפשרות השנייה — אילו אפשר היה על יסוד הקווים הנוכחיים להגיע להסכם שלום של קבע, לש"לום סופי, אני בטוח שאין איש בבית הזה שהיה מתנגד לכך. השאלה היא: על אילו קווים יש סיכוי להגיע עכשיו להסדר עם המצרים ולהתמיד בקווים אלה עד להשגת אותו הסכם, אותם קווים, אותם גבולות קבע של מדינת ישראל?

אינני רוצה לנחש מה הם גבולות הקבע בחזית המצרית המוצעים על-ידי האופוזיציה, על-ידי חברי-הכנסת בגין. אבל אני יכול לומר על גבולות הקבע שאני רואה אותם כטובים למדינת ישראל: לפי הערכתי אין שום סיכוי לקבל הסכמת המצרים היום או תוך החודשים הקרובים כדי שאפשר יהיה להשיג אתם לא הסכם של הפרדת כוחות אלא חוזה שלום של קבע.

אם יש בבית הזה חברים הסבורים שאפשר להשיג הסכם שלום עם המצרים היום או תוך תקופה קצרה, חודשים אחדים, או תקופה יותר ארוכה — — —

מנחם בגין (הליכוד) :

מותר לשאול שאלה?

שרי-הבטחון מ. דיין :

בתנאי שזה לא ייהפך למקלה מדברת.

יש כאלה אצלכם האומרים: עראפאת — בשום פנים ואופן לא; חוסיין — כן. יש כבר כאלה האומרים להיפך: מדוע לא עראפאת?

כך נרמסת האמת ההיסטורית המקדשת את העם היהודי לדורותיו. כך אתם מתכשפים לנחלת אבות ולנחלת בניכם. כך אתם אומרים לעמי העולם כולו: אמנם כן, זו ארץ-ישראל, אבל אנחנו מוסרים חלקים ממנה לזרים ולאויבים. הלא תחשבו פעם נוספת על המסע הזה של התכשופות ההיסטוריה היהודית, וגם לבטחון הלאומי. כן, המספרים ידועים לנו: לפני שבע שנים — 2,200 טנקים; היום בין 5,000 ל-6,000 טנקים בידי אויבינו. לפני שבע שנים 1,600 תותחים; היום — למעלה מ-4,000 תותחים. לפני שבע שנים לא היה נשק זה בידי אויבינו, לא תותחים בעלי טווח של 42 ק"מ, לא טילים בעלי טווח של 21.9 ק"מ, 70 ק"מ ו-180 ק"מ. והדאגה מקננת היום בלב כל איש בישראל, ללא הבדל השקפה. משהחל המצעד אזורנית, בלי שלום, בלי סוף הלוחמה — כל אלה יתקרבו אל בתינו, לכל כיוון? כל בטחון ישראל, הבטחון של כל ילד, איש ואשה, הוא בכך שיעמדו מרחוק. זה פירושה של חלוקת ארץ-ישראל המערבית מבחינת הבטחון הלאומי.

אני מבקש לשאול את ראש הממשלה ואת שר הבטחון, וחובתם הראשונית היא להשיב על השאלה: מה הדיבור הזה על הפרדת הכוחות לאורך הירדן? מה קרה? האם הלגיון הערבי עבר מן הגדה המזרחית לגדה המערבית של הירדן והקים עליו ראש גשר? היום הירדן חוצה בינינו, מפריד בין כוחותינו. מה הדיבור על הפרדת הכוחות בחזית המזרחית? מדוע קפץ סגן ראש הממשלה על המציאה הזאת? מדוע כבר הסכים לדבר על הפרדת כוחות שם? מאיזה מקור לקח א"ר יפאע את הידיעה שעוד מעט יבוא הד"ר קסינג'ר, וידון גם בהפרדת הכוחות על הירדן? מה קרה לנו?

אני מבקש לא לטפל בעניין הגורלי הזה בדיפ-לומטיה חשאית. הטעיתם את העם לפני יום הכיפורים, אחרי יום הכיפורים, בשדות הקרב ובעת הדיונים המדיניים. אל תוסיפו עוד להטעותו. זה לא עניין לדיפ-לומטיה חשאית ולשיחות ליליות. תאמרו לכנסת ולעם מה פירושה של הפרדת כוחות על הירדן. נסיגה לתוך ארץ-ישראל המערבית, בבקעת הירדן — אימרו זאת; ולא — הכחישו זאת. הבית זכאי לדעת. העם חייב לשמוע מדובר בעניינים העלולים לחרוץ את עתידנו.

אדוני היושב-ראש, אנו עומדים לפני מערכה היסטורית, גורלית. אני אומר בפשטות מה תכנה של מערכה מדינית זו: שתהא מולדת לילדים שלנו. אין בכך שום הפרזה. קמו עלינו אויבינו ותומכיהם אדירי הכוח. כוונתם לגזול את המולדת מהילדים שלנו, וצריך לעמוד במערכה זו בתבונה, בהחלטיות ובאומץ-לב. אורחאי לא פחות מכפי שעמדו חיילינו באומץ-לב צבאי.

אנו נמלא חובתנו בכל כוח האמון הגדול שניתן לנו בי"ב 31 בדצמבר על-ידי קרוב לחצי מיליון אזרחים ואזרחים בני-חורין, ובתוכם קרוב למאה אלף חיילים. הדור הצעיר — לו דאגתנו העיקרית. כי אכן העתיד הוא לנגד עינינו.

הי"ר"י י. ישעיהו :

רשות הדיבור לשר הבטחון.

בטחונות שלא תסכן את בטחונה של ישראל. צריך לק" בוע הסדר כזה שיהיה בו, אם אפשר, סיום המלחמה, הינתקות מהמלחמה, ובתנאים שהסדר החדש יתן בטחון ולא יסכן את ישראל. ושנית, רצוי שהסדר הזה יהיה גם צעד ראשון, אם לא להסכם שלום, לפחות ל" צירת מצב של שלום, אורח חיים של שלום. ולדעתי, שני הדברים האלה ניתנים עכשיו במסגרת ההסכם שמדובר בו.

קו המים, קו התעלה, הוא קו צבאי יותר טוב מהקו המוצע בהסכם הזה והמשורטט במפה, שבו כוחות צה"ל נמצאים או יימצאו 20 ק"מ מהתעלה. קו התעלה טוב יותר קודם כל משום שכאשר יושבים לאורך התעלה ישנה גם התעלה וישנו גם הקו שמאחוריה. כאשר יושבים מאחור אין קו התעלה; ישנו רק הקו הזה. אבל בכל זאת אין לומר שקו המצרים, כאשר לפנינו עוד 10 ק"מ של כוחות קדמיים, כאשר אנו נמצאים 20 ק"מ מהתעלה, מסכן את בטחונה של ישראל; אני אינני שולח להערכה הזאת. אינני שותף להערכת כמה גורמים, של צבא ואחרים, הסבורים שזה קו יותר טוב מקו התעלה. אני חושב שהוא פחות טוב, אבל עם זה סבור אני שאין לומר שהוא מסכן את בטחוננו; לה" ערכה הזאת אינני שותף.

אבל הדבר המכריע שהביא אותנו להסכים להסכם זה הוא לא רק, ואולי אפילו לא בעיקר, סיום המלחמה וההינתקות ממנה — וכאשר אני אומר "הינתקות ממלחמה" אני מתכוון להינתקות המצרית, היינו שמצרים תראה או רואה בצעד זה סיום המלחמה מבחינתה; הדבר המכריע שאנו רואים כאן הוא לא רק זה, ואולי אפילו לא בעיקר זה, אלא ההנחה שההסכם הזה יביא למה שנקרא נורמאליזציה, יצירת אורח חיים של שלום באזור הזה. ואני יודע שבבית הזה יש הצעות רבות איך על מצרים להפעיל את התעלה ולשקם את הערים גם בלי התרחק מהתעלה או שנתרחק ממנה רק 10 ק"מ. אבל הקושי הוא שהמצרים אינם מוכנים לכך, ישבנו עד מלחמת יום הכיפורים, שש שנים, ליד התעלה והצענו למצרים גם שיפתחו את התעלה וגם שישקמו את הערים וגם שנתרחק מהתעלה 10 ק"מ, והמצרים לא הסכימו לכך. משום־מה הם חושבים שהשאלה איך לפתוח את התעלה ואיך לשקם את הערים היא שאלה מצרית. עניין שיקום ערי התעלה ופתיחת תעלת סו"א — משום־מה חושבים המצרים שבנושא הזה, איך ומתי ובאילו תנאים, צריכים הם, לא אנחנו, לקבוע ועל כך צריכים להחליט השלטונות המצריים. שש שנים איננו זמן מבוטל. ישבנו שש שנים על התעלה והצענו, ומתווכים שונים הציעו התרחקות 10 ק"מ. הם שמעו את ההצעה הזאת ולא הסכימו.

אם כן, אפשר לומר — ואני אומר זאת — שמבחינת בטחוננו הצבאי בלבד ישיבה על התעלה היא קו צבאי יותר טוב. אבל האם אפשר לומר בתוקף שהמצרים יחדשו את פעילות התעלה ואת יישוב הערים במצב הזה? לאחר שש שנים צריכים אנו לשאול את עצמנו: האומנם מוכנים הם לכך או לא? והפעם היתה לפ"י נינו הצעה להסכם, ההסכם המבוסס על הפעולות האלה, על האיזורח והנורמאליזציה של האזור הזה.

שמעתי וקראתי גם הודעות אחרות, אבל אין לומר שרק הודעות אחרות נשמעו בעניין זה; זאת לא תהיה אמת. ואת המשאומתן להסכם ניהלנו באמצעות שליח שאיננו איזה נער־שליחות שאפשר לשטות בו, והכ"י

מנחם בגין (הליכוד):

האם אתה חושב שעל־פי "התורה שבעל־פה" — רצף יבשתי, ירושלים, ירדן — יש אפשרות להגיע להסכם שלום?

שר־הכסחון מ. דיין:

משום זה אני מציע לאשר הסכם להפרדת כוחות, כי אינני חושב שאפשר להשיג היום הסכם עם מצרים על הגבולות ש"בחורה שבעל־פה".

(חבר־הכנסת מ. בגין קורא קריאת־ביניים)

חבר־הכנסת בגין, אתה רוצה רק לשאול או אתה רוצה גם לשמוע?

מנחם בגין (הליכוד):

כל הכבוד.

שר־הכסחון מ. דיין:

אולי לא כל ההסכמה, אבל כל הכבוד צריך שיהיה.

אינני רואה, כאומר, אף על הגבולות המקובלים עלי, לא רק על אלה המקובלים על חבר־הכנסת בגין — ואמיתי שאינני יודע מה הם הגבולות המקובלים עליו, אבל העדתי את עצמי — אינני רואה סיכוי להגיע אליהם עכשיו להסכם שלום עם מצרים. אילו אפשר היה לעשות הסכם שלום לא היה צריך לעשות הסכם הפרדת כוחות. אבל אינני רואה אפשרות כזאת, ובכן, מה צריכים אנו לעשות?

לפי הערכתי, אם נתמיד בקווים הנוכחיים תקופה ארוכה תתחדש המלחמה, כי אנחנו יושבים בלבה של מצרים. אינני מדבר על הקשיים הישראליים, אני מדבר על גישתה של מצרים לקווים הנוכחיים. אם אפשר להשיג תמורת ישיבה זו הסכם שלום, לא צריך לזוז אפילו סנטימטר אחד מקווים אלה. אם אפשר להשיג הסכם יותר טוב — צריך להשיג הסכם יותר טוב. אם אי־אפשר להשיג הסכם יותר טוב, השאלה היא: האם הסכם זה אינו עדיף מהמשך המצב הנוכחי? זו השאלה.

אין לי ספק שהמצב הנוכחי יביא במקומם או במאוחר להידוש המלחמה אלא אם כן אפשר יהיה לפתור אותו בצורה מתקבלת על דעתם של שני הצדדים, בצורה נאותה. ואם תהיה עוד מלחמה, אנחנו נמצאים בקווים צבאיים מצויינים, ואפשר יהיה להשיג מיד את הארמיה השלישית, ואפשר יהיה לפגוע פגיע עות קשות בארמיה השנייה, ואפשר יהיה להשמיד להם מאות טנקים, ולהרחיב את השטחים שבדיננו, מערביית לתעלה, ומה אחר־כך. — נהיה יותר קרובים לקהיר.

ובכן, מי שסבור שכתוצאה מסיבוב נוסף נוכל להשיג שלום עם מצרים, ורצוי לנו, וימליץ על כך — יעלה כאן, או בפורום סגור יותר, בוועדת החוץ והבטחון, ויאמר זאת. אינני סבור כך. גם לו היה סיבוב נוסף, שתוצאותיו היו מזהירות מבחינתנו וכשלון חרוץ למצרים, אינני סבור שהתוצאה היתה השגת הסכם שלום של קבע רצוי לנו. מה היתה התוצאה? — עוד סיבוב מלחמתי.

אם אין טעם בהמשך המלחמה — ולדעתי, אין טעם בהמשך המלחמה — צריך, לדעתי, לחפש הסדר בתנאים הבאים: ראשית, שההסדר הבא יתן לישראל היערכות

אילו חשבתי שהנסיגה הזאת ל-20 קילומטרים אלה מסכנת את בטחונה של ישראל, הייתי מציע לא לבט שות את זה. אינני חושב שהוקח החשבון מסכן את בטחונה של ישראל, וגם לאחר ההסדר — ברשות של חברת הכנסת בגין, לאחר הטפת המוסר ששמעתי כאן — אינני יכול, אינני רוצה, שלא לבטא את הרושם שיש לי, והוא שפני מצרים — כפי שהדברים מתבטאים, והסכמתו של הנשיא סאדאת להסכם זה — הם לשלום, או לפחות ליצירת מצב של שלום באזור התעלה.

מנהם בגין (הליכוד):

באזור התעלה. אבל עם ישראל?

שרי-הכחון מ. דיין:

אני מדבר, חברת הכנסת בגין, בדיוק נמרץ.

(חברת הכנסת מ. בגין קורא קריאת-ביניים)

הערכתי שפני המצרים להפסקת המלחמה. אינני חושב שהם מסכימים לגבולות הקבע המוצעים עלי, ודינו, ואינני יודע אם נגיע אייפֶּעם להסכם על גבולות קבע, ואת זה גם הם יודעים. אינני חושב שהם מתכוונים לרמות אותנו. אינני חושב שבחסות ההסכם הזה הם רוצים להעביר את הטנקים והתותחים לאחר שניסוג מן הגדה המערבית. אינני חושב שזו כוונתם. אני חושב שכונתם בשלב הזה היא להחיות את אזור התעלה, עלה, לפוך אותו לישוב אזרחי ולהפעיל את תעלת סואץ. ואם זה נכון, השאלה היא האם ההסכם הזה, שאנחנו עושים אותו עכשיו, צריך להיעשות או לא. לדעתי הסיכוי שבו עולה בהרבה על הסיכון שאנחנו גוטלים על עצמנו.

אני רוצה לסיים ולומר שגם לו היתה מתקבלת הצעתנו הראשונית הטכנית ביחס להפדרת הכוחות, וכל הכוחות המצריים היו עוברים מערבה לתעלה, והי כוחות שלנו — מזוחה לתעלה, אינני חושב שהיינו משוחררים מלהגיע בסופו של דבר להסכם ממין ההסכם הזה. כי אילו היינו ממשכימים לישב על הגדה המזרחית של התעלה והתעלה לא היתה נפתחת, ואילו לא היה סיכוי להגיע בבת אחת, בקפיצת דרך, להסכם שלום, היינו צריכים לשאול את עצמנו האם לא מוטב לנו — אם המצרים מוכנים לכך — להתרחק מן התעלה ולהגיע להסדר חלקי של שלום חלקי לאזור אזור התעלה, בתנאי שקו האזור לא יסכן את ישראל ובתנאי שכוונתם כוונת אמת: לא לרמות אותנו, לא לחדש את המלחמה, אלא לארוח את התעלה. גם לו עשינו את הצעד הקודם, לפי הערכתי היה כדאי לנו בתנאים הנוכחיים ועל יסוד המגמות, שגראלה לי שהן מגמות המצרים, לעשות את הדבר הזה, להתרחק מן התעלה 20 קילומטרים ולאפשר להם לתחוק כוחות מצריים מזוחה לתעלה, כוחות מנימום כאלה שיתנו להם את בטחונם הם מזרחית מהתעלה, כפי שהם ראו אים אותם כנחוצים לצורך זה וכפי שאנחנו לא רואים בזה סכנה לנו. יש להעמיד הסכם זה במבחן המציאות. אם אמנם יתגשם, אין ספק שכולנו נברך עליו.

היוזר י. ישעיהו:

רשות הדיבור לחברת הכנסת יצחק רפאל, ואחריו לחברת הכנסת מאיר תלמי.

יצחק רפאל (חזית דתית לאומית):

כבוד היושב-ראש, אפתח גם אני בכרעה לבחירתך

תובת ממול היתה נשיא מצרים, ואני לא שמעתי עד עכשיו מנשיא מצרים על התכחשות להנחות האלה שהנחתי כאן ביחס למטרותיה של מצרים בהסכם הזה.

ובכן, אם אנו שואלים את עצמנו אם צריכים אנו לסמוך על זה בבטחוננו, התשובה היא: לא. אם אנו שואלים את עצמנו האם בהסדר החדש יש למצרים אופציות לחידוש המלחמה, התשובה היא: יש למצרים אופציות לחידוש המלחמה, ומה שאמרו שהם יכולים להעביר תוך שעות ספורות טנקים ותותחים וצבא במספר גדול לצד האחר של התעלה — זה נכון. כאשר הם יושבים משני צדי התעלה ובונים גשרים, יכולים הם להעביר תוך שעות ספורות טנקים, תותחים, צבא ואז רחיים. זה נכון, הם יכולים לעשות זאת, ואם רוצים אנו שהם יהיו כמצב שבו לא יוכלו לעשות זאת, צריכים אנו לשבת על התעלה. אבל השאלה היא אם אמנם מצרים הגיעה לידי מסקנה שיש לחדש את החיים האזרחיים שם ולהפסיק את המלחמה. נניח שיש אפֶּ שרות כזאת ונניח שבמסגרת האפשרות הזאת סבורה מצרים, סבורים שליטיה, או סבור השליט הנוכחי שלה, כי לשם כך לא אנחנו צריכים לשלוט על התעלה, אלא הם צריכים לשלוט על התעלה, כי מדובר בהפעלת התעלה, במקרה זה יש לפנינו ברירה בין שתי אפֶּ שריות: לשלוט על התעלה ולדעת שמצרים, שהיא המחליטה בדבר הזה, אינה מוכנה לחדש בתנאים האלה את החיים האזרחיים שם, ולנו תהיה שליטה צבאית מלאה, ולהמשיך כך הלאה; או להאמין או לא להאמין, לקבל את הסיכון או את הסיכוי, שאמנם רוצים הם לעשות זאת בגלל הלקחים שלהם ממלחמת יום הכיפורים ומהתקופה של שש השנים עד מלחמת יום הכיפורים, ונניח לרגע שאמנם זו האמת האובייקטיבית, שבאמת הם רוצים לעשות זאת, האם צריכים אנו או לקבל את הסיכון הזה שלנו להיערך בקווים הנוכחיים כדי לתת להם את הסיכוי לחדש את החיים האזרחיים שם ועם זה להיכנס למשא-ומתן לשלום, להסכם של קבע, אם כי ההנחה מה הגבול הסופי אינה זהה ואינה מקובלת על שני הצדדים? אין שום ספק שמה שרוצה הנשיא סאדאת שיהיה בגבול עם ישראל אינו הגבול שאני רוצה בו. אבל אם חלוקים אנו בעניין שארם-א-שייך, השאלה היא אם איננו צריכים להסכים בעניין תעלת סואץ. אני על כל פנים אינני חלוק — אם אמנם זו עמדתו של נשיא מצרים — ביחס לסטאטוס שצריך לשרור בתעלת סואץ ואני סבור שהיא צריכה להיות בשליטתה של ממשלת מצרים, ואין לי ספק שאין לנו תמימות דעים ביחס לשארם-א-שייך. אם כן, השאלה היא: אם הם מוכנים עכשיו להחיות את האזור ההוא, האם מפני שאיננו מסכימים ביחס לשארם-א-שייך שייך איננו צריכים לאפשר את פתיחת התעלה עכשיו? ולא די בכך שאנחנו מסכימים שהם יפתחו את התעלה; צריך שגם הם יסכימו.

אינני רוצה להפליג פה בשיקולים הצבאיים, אבל אם אמנם תיפתח התעלה לשיט ויהיה שם ישוב אזרחי, הני גם מהבחינה הזאת, הבחינה הצבאית, הגשרים על פני התעלה אינם יכולים להיות בד בבד עם השיט בתעלה, ולא כל כך בנקל מפנים את כל האוכלוסיה שבאזור הזה עם כל המפעלים והופכים אותו מחדש לשדה קרב. והרי אנחנו לא יותר מאשר 20 קילומטרים מהתעלה. זו הברירה העומדת היום לפנינו בין שתי האפשרויות.

אל נזלול בהעמקת הידידות בינינו לבין ארצות-הברית, המתהדקת אגב מעורבותה בהסכם זה, המחוקת לא מעט את כוח עמידתנו. בינתיים ישובו לבתיהם ולי משפחותיהם רבים מחילי המילואים, וכאשר ראינו במטחת חיילים בהתקבל בשורת ההסכם במחנות החזית היה זה פיצוי-ימה ליסורי לבטינו בסיכומי עמדה והכרעה.

בעצם ההסכם מדובר שזוהו צעד ראשון במשא-ומתן לקראת הסכם על שלום סופי, צורך ובר-קיימא, במסגרת ועידת ז'נבה. סעיף זה, הוא אחד מיתרונות ההסכם ועלינו לחתור לביצועו, כי מעולם לא סברנו, ואיננו סבורים היום, שזוהו הגבול הסופי, גבול השלום, בינינו לבין מצרים.

עמדתנו לגבי האפשרות לפתרון הסיכסוך בינינו לבין המצרים, שלא ראינו בו סיכסוך טריטוריאלי, ידור-עוה ומוצרתה מאז נצחונו עליה במלחמת ששת הימים. הקדמנו בכך את כל האחרים, שקיבלו בהמשך הזמן את התיזה שלנו, אולי באיחור-ימה. אנו גרסנו ומוסיפים לגרוס הסדר מוקדם עם מצרים לפני משא-ומתן עם כל מדינה ערבית אחת. אנו מאמינים באומנים בנפרד עם מצרים, שיפתח דרך להסכמים עם יתר המדינות השכנות. אולי נוכל לראות בהסכם חלקי נפרד זה את לבאות.

אמנם תמיד העדפנו הסדר כולל עם מצרים על פני הסכם חלקי, תוך נימוק הכדאיות והמחיר. אולם מעולם לא דחינו ולא פסלנו הסדר חלקי באין אפשרות להגיע להסדר כולל. ביסודו של ההסכם על הפרדת הכוחות, שהושג עתה, מונח בעצם הרעיון של ההסדר החלקי, שהועלה לפני שנתיים ויותר, אמנם בצורה אחרת ובתנאים שונים, ונדחה אז על-ידי המצרים. רעיון הנורמאליזאציה של החיים במזרח התעלה על-ידי פתיחתה לשיט ושיקום עריה יש בו משום תרומה ממשית לבלימת ההתפרצויות המלחמתיות. לכך היתה מכוונת הצעתנו להסדר החלקי, וזאת יושג בהסכם ההסדר, אם אמנם יבוצע.

אודה ולא אבוש, שבניגוד לאחרים אינני רואה פגם בהסכם עד כדי פסילתו בשל העובדה שהוא לא הושג במשא-ומתן ישיר בינינו לבין המצרים. ודאי שהיה בכך טעם לשבח אילו הגענו למצב של הידברות ישירה עם נציגי שכנינו. אולם כבר בשלב מוקדם מדי הטפנו ויעצנו שלא להפוך את צורת המשא-ומתן לדוגמה. אין כל קדושה בצורה, העיקר הוא התוכן, ואם בא ההסכם בתיווכו הנמרץ של מזכיר המדינה של ארצות-הברית — יבורך על מאמציו. ונקדם בברכה את שליחותו של פרופ' קיסניג'ר אם ינסה להביא לידי הסכם הפרדת כוחות בינינו לבין סוריה, לאחר שתיפטר שאלת שוביינו בתוכה.

ברם אם מובן הצורך ומוסבר המאמץ להביא לידי הסכם הפרדת הכוחות בחזית הצפון, שיהא ודאי קשור בנסיגה של צבאנו משטחים שכבש במלחמת יום הכיפורים, אינני תופס ואינני יכול להבין את השמועות, הרמויז והדיבורים על הפרדת כוחות בחזית הירדן. בחזית זו קיימת הפרדה ברורה ויציבה שאין למעלה הימנה. עד כמה שידוע לי אין לממשלה זו, העומדת על סף סיום שליחותה, כל תכנית וכל החלטה בדבר ויתורים על חלקי ארץ-ישראל ההיסטורית, נחלת אבותינו. אני מקווה ומאמין שגם הממשלה החדשה, שתקום

המחודשת, ברכה ללא תנאי וללא סייג, להצלחתך המלא ולהצלחת כולנו.

כנסת נכבדה, עשרים וחמש שנות עצמאות ישראל בארצו, שגדולי ישראל קבעו אותן כאתחלתא דגאולה, ידעו עליות וירידות, ימים גדולים של התרוממות רוח, של כיבושים והישגים מקדמים, וימי סגריר של מלחמות ואף נסיגות, סבל ודיכודכי נפש. לתהליכי גאולתנו לא נקבעה כנראה דרך המלך, מסילה ישראל, מעין כביש הסרגל. זוהי דרך עקלקלה, רבת קשיים ומכשולים, המוליכה למטרה תוך כאב ויסורים.

פרק הזמן מאז יום הכיפורים עד היום איננו מהפריקים הקלים. נסיון המלחמה האחרונה, עקובת הדם והאבידות ועטורת הוד הנצחון המזהיר, מלמדנו משהו על העבר ופותח אופקיי ראייה נרחבים לקראת הבאות. בעקבותיה הגענו לוועידת ז'נבה שיש עמה סבר ותקווה. בשלב-ביניים הושג ההסכם על הפרדת הכוחות בחזית מצרים, הנושא בחובו סיכון וסיכוי. נחטא לעצמנו אם נראה בהסכם זה את ה"טוב ברובו" כביטוי של שר החוץ שלנו, אולם נעשה עוול לעצמנו ולעמנו אם נציגו לפניו כאסון, חלילה, כקטסטרופה לאומית, כפי שמ"נסים להציגו דוברי הליכוד. כשם שמסוכנת האשליה שהנהגה הנה כבר הגיעו ימות המשיח, בעודנו מצפים להם והם נראים עדיין רחוקים, לא פחות מסוכנת היא ההפחדה המאיימת כי עולם בטחונו מתמוטט חלילה — דבר שאין בו ממש.

בהסכם על הפרדת הכוחות באזור התעלה, בתנאים שבהם אנו נחוגים כיום, יש מיסודות החיוב והשלילה גם יחד, ורק מבחן ביצועו יוכיח איזה מהם גבר וניצח. ראיית הנולד היא כידוע נחלת חכמים, ומי מאתנו יזו לשייך עצמו לקטיגוריה זו ולא יסתבך בעוון יוהרה יזו בהיותי מכביד על עצמי ומקפיד עם שיקולי תוך כובד ראש, כראוי בפרשה רצינית זו, מונה כל סיבה ומ"פרט כל נתון, אני מגיע לידי מסקנה שיש לחייב הסכם זה. ואמנם אני מחייבו. זהו מקרה מובהק של "ברי ושוא" — ברי עדין. אין כל ספק שבלי הסכם זה צפויה היתה מלחמה חדשה. מצרים לא היתה משלימה עם ישיבתנו הממושכת בלב ארצה, ואנו לא יכולנו לעמוד במלחמת התשה רבת ימים. מלחמה והמצרים היתה גוררת גם מלחמה עם הסורים, ואולי אפילו בחזית נוספת, ועם כל אמונתנו בנצחונו גם במלחמה זו, אין אנו רוצים בה, ומחובתנו לעשות הכל כדי למנוע בעדה.

הסכם זה הוא מצדנו צעד רציני למניעת המלחמה, ואם אמנם ישמרו עליו המצרים כהתחייבותם היא זה צעד ממש ראשון לקראת הסדר כולל. ודאי שאסור לנו לשכוח נסיונו המר עם המצרים בהפרת הבטחות והסכמים, וכבר אמרנו שיש כאן גם סיכון. אולם בהסתכנות זו למען השלום יש פחות מלחמתנו מאשר במלחמה נוספת, מה גם שאף נצחון מוחץ במלחמה כזאת לא יפתור כל בעיה, והקלף האסטרטגי שנשמש מיידינו הוא למעשה חסר כל ערך. מדיני אפילו לטווח קצר. שום מומחה צבאי לא יגיד לנו שההתערבות החדשה של כוחותינו בהתאם להסכם משתמש חלילה מידי צה"ל את היכולת להרוג כל התקפה לחתור למטרות קודמות, ואפילו עדיפות, אם יתגרו בנו המצרים ויפרו את המוס"כ. אין לנו לסמוך בכך על ערוביות הזולת ולא על כוחות אחרים המפרידים בין הקוים; בכוח צה"ל המנצח, בעזרת ה', הערובה הנאמנה, אולם, עם זאת,

יסוד. לא הכל יסתדר לפי הרצון לשבת עשר שנים עשרה קילומטרים מהתעלה — כי זה נראה למישוה טוב ונוח ביותר. אין תקווה לשלום ללא פשרות, וחובה עלינו להבין זאת ולהסיק מכאן מסקנות.

אינני שוגה בהיותי. ברור לי היטב כי אפשר לטי עון גגד דברי ולצטט דברים המעידים על מגמות מהלכות בארצות ערב שכונותן להשמידנו ולא לחפש פשרות. הציטוט יהיה נכון והאזהרה במקומה. ובכל זאת עובדה היא שבניגוד לשלושת האוונים של הארטום הגנו עומדים עתה בשלב של ז'נבה. העתונות הערבית המגיבה על הסכם הפרדת הצבאות תוקפת אותו ברובה קשות, והנשיא סאדאת נאלץ לפתח פעילות הסברה להגנה על צעדיו. אולם לראשונה יש גם שכוחים בעתונות הזאת על דעת קהל חדשה שאינה רוצה עוד בסיס מאות תקיפות וחסרות שחר ומעדיפה מגמה של תשובה ריאליסטית. לראשונה נשמעים גם דגשים לתקופת שיקום ובניין. הגני חזר ואומר: אינני נתפס לאש-ליה שאמנם הגענו לשעת מפנה ותמורה. ועדת ז'נבה אינה פוליטית ביטוח לתקופת שלום, אך יש בה סיכוי. ולמרות החצים מבפנים יש כנראה גם מעבר לחומת האיבה מגמה לבחון סיכוי. הדרך להבנה הודית היא עדיין ארוכה ורבת לחתכים. היא מחייבת ערנות וכוונות בטחוניות, אך לא פחות מזה מחייבת ערנות והעזה לעשות למען מגמת השלום. הפרדת הכוחות היא קטע ממנה.

כאורת חסר ידע צבאי הגני מקשיב קשב רב לרעותיהם של יודע-דבר והגני לומד לדעת כי למרות הבדלי דעות מוסכם כמעט על הכל שבגבולות המפותלים שנעצבו בסוף אוקטובר לא ניתן לקיים את הפסקת-האש לאורך ימים. בהמשך המצב הקיים טמור-נה היתה ודאות של חידוש הקרבות תוך זמן קצר ביר-זה. ושוב אין חילוקי דעות רבים בהכרעה כי במל-חמה, אם תתחול, יש כה צה"ל הנצחון נוסף, תונהח מכת מוות על הארמיה השלישית והאוויב יוכה. אולם אין איש מכחיש כי הנצחון זה יושג רק במחיר דמים רב ויקר, ולאחר הנצחון שוב יתברר כי אין בו פתרון. וגם מואת לא נא נתעלה: ככל שצה"ל היה מצליח יותר, כן סבירה ומחירה יותר היתה ההתערבות מצד גורמים עולמיים רבי משקל והכרעה.

לגבי אפשרות כזאת, שיש בה אחוז סבירות גבוה, קורה דבר מעניין: דווקא אלה המבטלים כעפרא דאר-עא כל הבטחה וערבות אמריקאית הם הם המוכיחים כי אין סיבה לחשוש מהתערבות סובייטית נגדנו, כי אמריקה לא תפקיננו, בשל הדאגה למעמדה באזור. ההנחות הסותרות האלה מבוססות על שגיאת יסוד של כל המצייר מציאות פוליטית מורכבת בצבעי שחור ולבן. ברור שהעזרה הרבה של ארצות-הברית ניתנה לנו לא רק בשל יחסי ידידות, לא רק בשל ענייני היפות. אך כדאי לחכמים שייזהרו ממסקנה פשטנית. לא בכדי חותרת המדיניות האמריקנית בעקשנות להסתם כם וארגעה. מקומו באזור הגדול הזה, מידת כוחנו, האחדות הערבית שגברה ונשק הנפט — אלה בוודאי מכתבים על להסתפק בתמיכה בישראל בלבד. ואין זה מקרה כי בכל ביקורי הבוק של שר החוץ האמריקאי הוא מתפנה לדאוג לחידוש וביסוס הקשרים הדיפלומטיים בין ארצות-הברית וארצות ערב.

אין ישראל כחומר בידי היוצרי. בגורלה יקבעו במידה מוכרעת משקה ונשקה, העלייה וקליטתה, דמותה

במהרה, תאמץ לעצמה את ההחלטה והעקרון שנהר הירדן הוא גבול הבטחון של ארצנו ממורה.

חברי הכנסת, בסוף דברי עלי לחוק ידי העוסקים בדבר מטעם הממשלה שלא לוותר על כל אמצעי טי-פול והשפעה ולא לחסוך כל מאמץ כדי לאתר ולגאול את גוויות היילינו שנפלו בקרב ולא הובאו לקבר ישראלי. גם בכך יש וכדאי להפעיל השפעתו של המתווך המוכשר. אין להסתפק בחלק, אסור לוותר על שום גוויה שאולי עוד אפשר למצוא אותה. זהו חסד של אמת עם גיבורי המלחמה, יקירינו. זהו גמול מועט למשפחות השכולות.

היוצרי י. ישעיהו:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת תלמי, ואחריו לחבר-הכנסת שרון.

מאיר תלמי (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כרבים בארצנו הצטערתי השבוע על המנהג החדש שבא למדינה. קצין צבא בכיר התייצב בו ביום שפשט את מדיו באסיפת רחוב נגד הכרעותיה הבטחוניות של הממשלה. באסיפת עם שהתנהלה בליווי קריאות קצובות נעשה ניסיון חמור להציג זה מול זה "צבא מנוצח וממשלה מובסת" — כאמירתו החיננית. במשך שנות חיי בארץ ידעתי לכבד ולהעריך את אנשי הבטחון, לא רק על כשרם ומסירותם, אלא גם על כך שעל אף חילוקי דעות בתקופות שונות ידעו למצות סולידריות ומשמעת של ברית לחומים. לא העליתי על הדעת שבאסיפת רחוב יוסברו קווי מלחמה ונסיגה, ובתוקף ההילה של מומחיות צבאית ייקבעו הלכות מוחלטות כאילו הן המ-קלות בחובן את כל הידע ואת כל התבונה, והאיש מכריז כי הוא עובר מהזירה הצבאית לזירה המדינית. במשך כל השנים היינו מדינה יחידה באזור הזה אשר בה הצבא לא התערב בזירה המדינית. עכשיו עוסקים בבעיות הפוליטיות של הצבא, וארשה לעצמי לומר שבמקרה זה מדובר בתרגיל צבאי-אציה של הפוליטיקה. רבים שעקבו אחרי האסיפה הזאת נחרדו. נחרדו מן המגמה, מן הסגנון, מן הנוסח.

כנסת נכבדה, סערת הרוחות שאחזה בנו מאז יום הכיפורים לא תמה. שכול ויתמות, פצועים, נכים ושבווי סוריה מטביעים על כולנו עצב ואי-שקט. וזאת כשהגנו יודעים והעריך את נצחוננו הגדול של צה"ל, אשר למרות הימים הראשונים של המלחמה הונגה על הכבי-שים המובילים לקהיר ולדמשק. בכל מפעלנו מאז ועד היום חרות הרצון לשנות מיסודו את גורל "בדמך חיי". אין מנוס מהמרחק בין הרצון הזה ובין המציאות ולא ניתן לדלג עליו בקפיצת דרך. אך איננו פטורים מבחינה מתמדת של מצבנו ומשיקולי נבון ואמיץ של צעדנו.

המש המלחמות שעמדנו בהן מאז כינונה של המ-דינה התחוללו בתנאים שונים, ואף שהמלחמות שונות היו זו מזו אפשר להביאן למכנה משותף: זכינו בנצ-חונות ולא היה בכוחנו לזכות בשלום. האויב שליט על כוח אדם רב ועל עוצמת נשק המזרמת לידיו. אין בכוחו לגבור על צה"ל, אך הוא יכול להקיז מדמנו, יכול להוכיח כי השלום לא יכתב בכוח. אני מניח כי כל אחד על פי דרכו רוצה בשלום, אך כל המניח כי במפגש עם העולם הערבי — ומכל שכן על רקע המ-פה המדינית הגלובאלית — יותן לו להגיע להידברות על-פי תנאים חדיצדדים, מוכתבים, חי באשליה חסרת

כנסת נכבדה, הליכוד רוצה שלום ורוצה הסדר עם מצרים, לא פחות מכל אדם אחר הנמצא בבית הזה. ויש לו תכנית לשלום ולהסדר שהייתי מגדיר אותה כטובה יותר מאשר ההצעה של ממשלת ישראל.

הסדר אינו יכול להיות הסדר של ממש אם כל הסיכונים מוטלים על צד אחד בלבד. בהסדר חייבים שני הצדדים לשאת בסיכונים שווים ולהיות מוגנים מפני סיכונים במידה שווה. הנה שמענו עכשיו מפי שר הבטחון שאין הוא מאמין שאפשר להגיע לשלום על יסוד תכנית המערך שבעל-פה. אם לא ניתן להגיע לשלום על יסוד תכנית המערך שבעל-פה, הרי ודאי שלא כדאי לקבל עלינו עכשיו סיכונים מיתורים, שיקשו עלינו בעתיד.

הממשלה אמרת לנו: כדאי לקבל עלינו סיכונים למען נוכל להגיע לשלום. אנחנו אומרים לממשלה: כדאי להגיע לשלום, ואפילו לוותר יותר למצרים, אבל בלי סיכונים. מה הם הסיכונים שנטלנו על עצמנו?

השטח שאנחנו מחזיקים בו כיום מערבית לתעלה — והדבר ידוע ברור לכל אחד מאתנו, לכל אחד מהישובים בבית הזה ולכל אחד מאלה שישבו מערבית לתעלה — אין בכוונתנו לשבת שם באופן קבוע. הדבר הזה ברור וידוע לכולנו. אבל השטח הזה — חשיבותו בעיני המצרים היא גדולה, ואנו לא מייצגו את המקסימום שאפשר למצות מן העובדה שהשטח הזה מחוץ בידינו. המצרים מעריכים את השטח הנמצא בידינו מערבית לתעלה הרבה יותר מאשר ממשלת ישראל. העובדה שהשטח הזה נמצא בידינו מעיקה עליהם, על המצרים, בצורה בלתי-רגילה. יש מועקה פסיכולוגית מעצם העובדה שרחקות ישראלים יושבים מחוץ קרבעת קרקע שרחבה 30 קילומטרים וארכה 100 ק"ל לומטרים בלבד של מצרים. אמרתי קודם: אין לנו כוונה לשבת שם, אבל זה קלף ממדרגה ראשונה. זה מעיק על מצרים; זה מעיק על מצרים מבחינה צבאית בצורה בלתי-רגילה. המצרים נתונים לראשונה אחרי הרבה שנים במצב צבאי חדש, שלא היו נתונים בו קודם לכן. אנחנו נמצאים בשטחים פתוחים לחלוטין, שמהם ניתן לזוז ולנוע בכל כיוון, וכדי שלא תהייה טעויות, אינני ממליץ להתקדם לא מערבה, לא צפונה ולא דרומה. אני רוצה רק לומר דבר אחד: מהשטח הנמצא בידינו היום אפשר לעשות כל זאת, והמצרים יודעים זאת. ולכן זה קלף המיקוח הגדול והחשוב ביותר שהיה לנו במשך עשרים וחמש השנים האחרונות, ותמורת קלף זה אפשר, לדעתי, לקבל הרבה יותר.

אשר לתעלה — התעלה כמכשול, אפילו לא יושבים עליה — אמרתי קודם שיש לנו תכנית. בתכנית שיש לנו איננו מציעים לשבת על התעלה. אבל התעלה כחלק ממערכת הגנה יש לה משקל מכריע. בל נטעה ובל נפחית מערכה כתוצאה מכך שהמצרים צלחו אותה בקלות כזאת. כי גם את זה ניתן היה, כידוע, למנוע. התעלה היא בעלת חשיבות ממדרגה ראשונה.

הדבר השלישי שאנחנו מסכנים בהסדר הזה הוא קו שהייתי קורא לו קו הגבעות, קו הנמצא כעשרה קילומטרים מהתעלה. אין בסיני שום נקודה אחרת שיש לה משקל מבחינה צבאית כנקודה הזאת. יש כאן רכסי דיונות לא גבוהים החולשים על התעלה. ברצע שנסוגים מקו זה — ולא חשוב כמה נסוגים, די לסגת

החברתית ופיתוח יכלתה. נכון הוא כי בכל סיטואציה שבה פעלו באזורנו אמריקה וברית-המועצות תוך הסכמה ביניהן היה להן כוח להציק כבד. אך תמיד הן פועלות על רקע עובדות ממשיות באזור. ההידברות ביניהן נעשית בתנאי התחרות, ויש משקל רב לכוחות הפועלים בשטח. הבונה באופן מוחלט על קלף העזרה שתוגש תוך התעלמות מתנודות ושיקולים בזירה הג' לובאלית מתעלם מנתונים קיימים במציאות הנתונה. והרי כך קרה גם בוויכוח על הפסקת-האש, כאשר מעל ראשינו היה איום של התערבות סובייטית. מי שהתעלם אז מריקמת היחסים המורכבת בינינו לבין ארצות-הברית והיה מוכן להעמיד אותה במבחן המר-גם על אפשרות עמידתנו בעמרכה. זה היה הימור שאפשר היה להתייצב מאחוריו תוך הנחה, מודעת או בלתי-מודעת, שהממשלה לא תהמר, שהממשלה תכריע, כפי שהייתה חייבת להכריע.

המתנגדים הפעם להסכם הפרדת הכוחות הם עקביים. מי שהתנגד להפסקת-האש, התנגד להסכם הפסקת-האש, התנגד לוועידת ז'נבה, מתנגד להסכם הפרדת הכוחות. עכשיו טוענים כי מבצעים נסיגה חד-צדדית ומנסים גם להסביר כי מסכנים את בטחוננו, הכל כב"י יכול לגלגל הפרדת הכוחות. ולא שכחתי שעתון התנועה לשלמות הארץ, השותפת עכשיו לליכוד, הכתיר עוד לפני כמה שבועות — לפני הוויכוח הזה — את המ"אמר הראשי על ועידת ז'נבה תחת הכותרת "ועידת העקידה". עכשיו מחשידים את הממשלה, מחשידים אלופים במילואים שהם שרים בה, מחשידים אנשי צבא פעילים, שאין הם אומרים את האמת, שהם מטעים. לא שמעתי שחבר-הכנסת בגין, שטען כאן נגד ה"טעיה, טוען שגם האדונים עזר ויצמן וחיים הריצוג פירסמו את דבריהם בעתונות מתוך מגמה מפורשת להטות את הדיון על מנת לשרת את "ממשלת הכניעה". חברי הכנסת, נוכח היעד הגדול של התירה לשלום עומדת הממשלה, ותעמוד בחודשים הקרובים, לפני הכרעות קשות, אחראיות וקובעות. היא חייבת לשקול את צעדיה תוך צירוף הדאגה לבטחון ולשלום, תוך שיקול מאוזן של כוח ההכרעה שלנו והנסיבות המדיניות הנתונות. ראוי הממשלה כי נברך אותה על הכרעתה האמיצה והנבונה בשאלת הפרדת הצבאות, ונקווה כי הפעל ברוח זו על מנת למצות כל סיכויי שבועידת ז'נבה.

הבחירות הן מאחורינו. הגיעה השעה שהאופוזיציה תימצע מאימרות-כנף וסיסמאות שלוחות רסן. הוויכוח בינינו הוא חמור. הוא לגיטימי. אינני טוען נגדו. אך הנוסח החמור של "ממשלת כניעה" ו"ממשלה מובסת" לא יועיל למנסחים, אלא יזיק למדינה, יזיק לה מבית ומחוץ. יותר מאשר יכה את הממשלה, יכה את כוח עמידתו של העם לעמוד בנסיבות ובהכרעות הצ'פוייות. ורבותי, בסופו של דבר הוא יכה גם את דוב-ריו, כי העם בישראל הוא עם חכם ונכון.

היוז"ר י. ישעיהו:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת שרון, ואחריו לחבר-הכנסת לורנץ.

אריאל שרון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לפי הנוהג הריני מברך את חבר-הכנסת מאיר תלמי לאחר נאומו הראשון בכנסת. אני מאחל לו פעילות מוצלחת.

החלק הגדול של החזית. זה דבר אחד. דבר שני, כבר נוכחנו במלחמה הזאת שכוחנו הוא לא דווקא במאבק עם חיל הרגלים המצרי. נוכחנו שכוחנו היה דווקא בתנועה בשטח חפשי, בשטח פתוח. דבר נוסף שהייתי אומר לאלה המדברים על המצרים: אלה לא שני מצבים. ברכס הזה, שחשיבותו מצומצמת יחסית, יש לא שני מעברים, אלא ארבעה-חמישה מעברים. יש בו מעברים טבעיים; יש מעברים שהתקינו המצרים בשעתם ויש מעברים שאנחנו התקנו. כל הרוצה לשים יתרון בו על הרכס הזה משלה את ציבור האנשים שאיננו מכיר את המערכת הזאת. המצרים אינם התואי החיוני בסנינו. התואי החיוני בסנינו הוא קו עשרת הקילומטרים, קו הגבעות.

אשר לפתיחת התעלה — גם בהסדר שאנו מציעים מדובר על פתיחת התעלה, אם כי יש בכך סכנה גדולה. יש סכנה ברורה של התפשטות סובייטית לים האדום. כאשר תהיה התפשטות סובייטית לים האדום יהיה גם צי מצרי מרשים בים האדום. היום אין למצרים סיבה להתחזק צי מרשים. אנחנו, בכוחנו, נפתור גם את בעיית באב"א-מאנדב כאשר מדובר בצי מצרי שאיננו גדול, אבל כאשר מדובר בצי מצרי הנמסר צא בחסות צי סובייטי בים האדום, יימנע הדבר מאנחנו, ובכך, איש אם יש כזה סכנה, נציע לפתוח את תעלת סואץ, וזה אולי הפיצוי הגדול ביותר שאנחנו יכולים לתת למצרים. אנחנו עוסקים פה בדבר שאין ענינו ממנו. במקום שהתעלה תשמש מחווה שלנו למצרים אנחנו הופכים אותה למחווה של המצרים לנו. ברור לחלוטין: ברצוננו — התעלה פתוחה; ברצוננו — התעלה סגורה. אני חושב שזויתור על התעלה כקלף מיקוח, באפס מחיר, הוא אבסורד. שהרי מהי התביעה? רבים היו צריכים לפנות אלינו שאנחנו נסכים לפתיחת התעלה.

אותו הדיון בנוגע לערי התעלה ושיקומו. שיקום ערי התעלה איננו מחווה מצרית לנו; זוהי מחווה שלנו למצרים. אל נשגה באשליות שאם ישוקמו ערי התעלה יהססו המצרים לפתוח באש. המצרים פתחו במלחמת ההתשה כאשר בערי התעלה ישבו שלושת רבעי מיליון תושבים; המצרים פתחו במלחמה האחרונה כאשר ערי התעלה וכפריה היו מיושבים, אמנם לא באותו מספר שהיה קודם, אבל היו מיושבים. הם לא היססו אף רגע אחד לפתוח באש. כל מי שמנסה להקיש מהחסנו שלנו ליושבים שלנו ליחסם של המצרים ליושבים שלהם, משלה את עצמו ומשלה את הזולת. המצרים לא היססו, המצרים לא יהססו בעתיד, לפתוח באש. ואני חוזר ואומר: שיקום ערי התעלה הוא קלף בדידנו. זוהי מחווה שלנו למצרים, ובשום פנים ואופן לא מחווה של המצרים לנו.

הממשלה אומרת: ההסדר ימנע התקפת פתע. חברי הכנסת, מניעת התקפת פתע איננה הבעיה המרכזית שלנו. הנה הופתענו ביום הכיפורים, והיה כולנו יודע עימם שניתן היה למנוע את ההפתעה הזאת. הבעיה שלנו היא כיצד להגיע להסדר: ראשית — שיביא לשלום; ואני יורד מהרצוי ביותר עד לפחות רצוני. הייתי אומר: להגיע להסדר שיביא לשלום, או להגיע להסדר שימנע מלחמה, או להגיע להסדר שימנע מהמצרים הישג צבאי במקרה של מלחמה, או שיתן לנו אפשרות להחזיר את המצב לקדמותו במקרה שהיה הישג מצרי

מקו זה קילומטר אחד, די לסגת מקו זה 500 מטר, אין הבדל אם נסוגים מרחק כזה או מרחק הרבה יותר גדול — מאבדים לחלוטין את השליטה על אזור התעלה. אגב, את זאת ידעו המצרים, את זאת העריכו המצרים.

דרך אגב: אנחנו יודעים היום שהמטרה העיקרית של המצרים במלחמה היתה להשתלט על קו הגבעות.

ראשי-הממשלה נ. מאיר:
זה הכל?

אריאל שרון (הליכוד):
אמרת: המטרה העיקרית.

מנחם בגין (הליכוד):
המטרה הראשונה והעיקרית.

אריאל שרון (הליכוד):
גברתי ראש הממשלה, היום מצוי החומר בדידנו. עיינתי בו היטב. היה לי די זמן לעיין בו. היעד המצרי העיקרי במלחמה — וזה גם היה היעד היחיד עליה התעקשו המצרים במלחמה עיקשת — היה כיבוש קו הגבעות.

מאיר פעיל (מוקד):
זה לא אומר שזה היה מעשה מחוכם.

מנחם בגין (הליכוד):
חבריה-כנסת פעיל, בנאום בכורה אין מפסיקים. כנראה אינך יודע זאת.

אריאל שרון (הליכוד):
הייתי חוזר ואומר: התואי היחיד בעל המשמעות הצבאית, שיש לו משמעות צבאית מוחלטת וברורה, הוא הקו הנמצא עשרה קילומטרים מהתעלה. זה היה היעד המצרי העיקרי. עובדה היא, שמעבר לקו הזה לא גילו המצרים התעקשות. היית מוסיף: זה הקו שעליו בלמנו את המצרים. זה הקו שאנחנו מחזיקים בו היום. מישהו יכול לבוא ולומר: השטח ממערב לתעלה גורם קשיים מסויימים, מה אתה מדבר על התעלה? חלק גדול מהתעלה אינו בדידנו. השטח הזה של אזור הגבעות, שבו בלמנו את המצרים, הוא התואי הטופוגרפי החשוב ביותר בסנינו. הוא נמצא היום בידינו. ברגע שזוים משטח זה אפילו קילומטר אחד, יש בכך סיכון גדול ביותר.

אני חוזר ואומר: אני בעד הסדר עם המצרים; הליכוד הוא בעד הסדר עם המצרים, ויש דרך להגיע להסדר עם המצרים, אבל אני אומר: אל נקבל על עצמנו את כל הסיכונים. ובין הסיכונים — ויתור על קו הגבעות הוא אולי הסיכון הגדול ביותר. הייתי אומר: אל נעבור מקו הגבעות לקו האשליות.

התואי הבא שרציתי לנגוע בו הוא התואי של מצרי המיתלה והגידי. יש הרואים בעיני רוחם את האלפים השווייצים, יש הרואים בעיני רוחם את האלפים האוסטריים ויש המתארים שאין מה לדאוג: המצרים נמצאים בעורפנו ונוכל להיות שקטים.

כנסת נכבדה, כמי שמכיר את המצרים האלה היטב הרשו לי לומר לכם, שמבחינה צבאית עיכום של המצרים האלה הוא קטן מאוד במידה יחסית. ראשית כל, הם בסך-הכל תולשים על חלק מסויים ולא על

כנסת נכבדה, לא מדובר כאן בשגיאה במשק ש. פה מדובר בשגיאה שעלתה לעם ישראל ב־2600 חללים ובאלפי פצועים. ואינני יודע בכמה תעלה השגיאה לעם. ואני אומר לכם: במקום שתצטרכו לבקש שנית שלא יענישו אתכם, אולי תאזינו לנו רגע, אם כשותפים בממשלה ואם כאופוזיציה — יש לנו מה להגיד לכם, להציע; יש לנו תכנית.

שר הבטחון אמר בפתח דבריו: בסדר, מה אתם מציעים לעשות? אני אומר: צריך לעצור את התהליך, לנסות להגיע להסדר כולל עם המצרים. ואם לא — לנצל את מה שקיים היום בידינו כדי להגיע להסדר טוב יותר, בטוח יותר, הסדר שאולי בעקבותיו אפשר יהיה להגיע לאותו שלום שכולנו מייחלים לו.

היו"ר י. ישעיהו:

רשות הדיבור לחבר הכנסת שלמה לורנץ, ואחרי לחבר הכנסת גדעון האוזנר.

שלמה לורנץ (חזית דתית ותרנית):

אדוני היושב־ראש, הרשה נא לי שאצטרף גם אני בשם סיעתי לברך אותך לרגל היבחרך מחדש לתפקיד הרם של יושב־ראש הכנסת.

רבותי חברי הכנסת, בהתאם למסורת היפה הנני מברך את חבר הכנסת אריאל שרון בברכת "חילך לאורייתא". כי אנחנו מאמינים שנגיע ליום שקיימים "ויעשו כולם אגודה אחת לעשות רצונך בלבב שלום". צה"ל נגדלדל בכוח חשוב ביותר, ואני מקווה שהכנסת תתעשר בכוח חשוב, לפחות באותה המידה, על־ידי הצטרפותו של חבר הכנסת שרון לבית הזה.

כנסת נכבדה, אנו מחייבים את ההסכם שנחתם ביום השישי האחרון. אבל נדמה לי שטוב יהיה אם נראה את ההסכם כמו שהוא, לרבות הצדדים השלישיים שבו. הפעם מותר לנו, ואולי חייבים אנו, לנהוג על־פי שיטת בית שמאי: "כלה כמות שהיא", ללא כחל וסרק. ובכל זאת אנו מחייבים את ההסכם כרע במיעוטו, לא רק מול האלטרנטיבה של חידוש המלחמה, שהיתה, לדעתי, בגדר של ודאי, אלא אפילו מול האלטרנטיבה של מלחמת התשה ללא פתרון.

נדמה לי ששנאט לאמת ונגרום נזק לעצמנו אם נגזים בלהט הדיון ונרצה לייפות את ההסכם ולהציגו כהסכם אידיאלי. לדעתי מותר, ואף חובה, להגיד את האמת, וכן האמת, שיש ממש בחששות מצד מבקרי ההסכם, הן אם ביקורת זו באה מצד אנשי צבא לש־עבר, והן אם הביקורת באה מצד מדינאים חשובים מכל חלקי הבית. קביעה כזאת, אדוני היושב־ראש, לא זו בלבד שלא תזיק לנו, אלא, לדעתי, אף תביא תועלת מבחינה מדינית. מותר לנו לקבוע בכל גילוי הלב שאמנם יש חששות ולבטים בלבנו: הסכם זה שנחתם ביום שישי, האומנם יקויים? אנו יודעים שכל הסכם, גם אם בשעת החתימה עליו לא היה ספק ברצון הטוב לקיימו, עלול במשך הזמן להיות מופר. קל וחומר שאנו חייבים לחשוש כאשר אנו צריכים לחשוב מיד עם חתימת ההסכם שמא הכוונות לא היו טהורות וטובות ולא היו מכוונות לקיום ההסכם, ועוד יותר חייבים אנו לחשוש לגבי אותו חלק של ההסכם שהוא בגדר תורה שבעל־פה, סוד, רמוז.

אולם למרות זאת לפי המצב היום לא היתה לנו אלטרנטיבה טובה יותר. כי אינני מאמין שיש למישהו

כזה במלחמה. ולאחרונה: אם המצרים לא יעמדו בהסכם ואנחנו לא נצא למלחמה — וכולנו יודעים שקשה לקבל החלטה לצאת למלחמה, ומוצדק הדבר שקשה לקבל החלטה לצאת למלחמה — אנחנו צריכים לדבר על קו שניתן יהיה להחזיק בו בכוחות מצומצמים ככל האפשר. הקו המוצע עכשיו איננו נותן את האפשרות הזאת. הקו שעליו דיברתי קודם, קו עשרת הקילומטרים, נותן את האפשרות הזאת.

אמנם זה נראה אבסורד; מה ההבדל בין עשרה לבין עשרים קילומטרים. בסך־הכל עשרה קילומטרים של חולות מדבר גודדים, בכל זאת ההבדל הוא מכריע. ואני אומר לכם שאם המצרים לא יעמדו בהבטחתם — ויכול להיות, וגם אני רוצה לקוות, שאדאת רוצה בשלום, אבל מי יתקע לך שאמנם הוא רוצה ברוצה לום? — הבעיה היא מה לעשות אם לא יתממש ההסדר הזה. ובכן, מדברים על שיחורר אנשי מילואים, הקו המוצע על־ידי הממשלה יחייב החזקת כוחות גדולים. כל הדברים, שאמרתם פה, שייברתי עליהם, כיצד להגיע להסדר — לא קיימים בהסדר שנחתם.

הממשלה אומרת לנו: המצרים לא יסכימו להסדר אחר. בכלל, משמיעים את הפומון: "המצרים יסכימו", "המצרים לא יסכימו", ובאנחת רווחה עמוקה: "המצרים הסכימו סוף סוף". אגב, למה לא יסכימו המצרים? המצרים קיבלו דבר שלא חלמו עליו מימיהם בהסכם הזה. אני אומר: השיטה הזאת, שבאה לידי ביטוי בדיבורים האלה: "יסכימו", "לא יסכימו", "מה נעשה אם לא יסכימו?" — מעוררת מחשבות נוגות, מאוד נוגות. אני חושב שהגיע הזמן שנוכח שגם אנחנו קיימים, לא רק המצרים. גם אנחנו קיימים. והגיע הזמן שהממשלה שתתחרר מטראומת המלחמה, ובמקום לפעול כאילו הסוף מתקרב, כאילו הקץ הולך ומתקרב, תתחיל לפעול מתוך עמדת כוח.

ואני רוצה לומר לכנסת: למדינת ישראל יש כוח. יש לה כוח, יש לה הרבה כוח. היא הוכיחה שיש לה כוח. אם הצליחה להגיע לגדול בנצחונות למרות כל מה שקרה — סימן הוא שיש לה הרבה כוח. אינני מציע לבחור בין המצוי לרצוי. אני מציע לבחור בין המצוי למצוי. ואני אומר שניתן המצב הנוכחי להגיע להסדר טוב יותר ומוסכם פחות. אבל כדי לעשות זאת צריך לגלות נכונות להתעקש ולעמוד אפילו עד עימות, עד סגנת עימות צריך לעמוד.

צריך לזכור דבר פשוט: גם המצרים מפחדים ממלחמה. כאן נוצר מצב כזה: אנחנו מצד אחד מפחדים מקרבנות, ובצדק, ובאותו זמן, אולי קרבנות לא כל־כך מטרידים אותם, אבל מלחמה מפחידה אותם. המצרים מפחדים ממלחמה. ואנחנו, בשיקולנו ובכוואנו לדון בנושא זה, אנחנו מסתכלים רק בצד אחד, בצד שלנו. אינני מפחית בקרבנות. שילמנו מחיר כבד מאוד. אינני בעד קרבנות; בשום אופן אינני בעד מלחמה. אבל עלינו לזכור שאנחנו מדברים מעמדה של כוח. וישראל מבחינה צבאית היא מעצמה, ואנחנו יכולים להשיג יותר משקיבלנו, מבלי להסתכן. אבל כדי לעשות זאת צריך להשתדל, להתאמץ, להתעקש ולעמוד אפילו עד סגנת עימות, ולא לישש על כל הסכמה מצרית.

אני זוכר את האמירה מערב הבחירות: שגינו, אמינם טעינו; אל תענישו אותנו. עכשיו אומרת הממשלה: אם יתברר שרומינו, הרי שגינו.

חוברת א', ישיבה ב' — הודעת הממשלה על המצב המדיני (דיון) (לורנץ) —

הדרך של ויתורים. אמנם או, בלי המחללים, היו סי- כויינו טובים יותר מאשר היום. אנחנו משלמים בעד הבטחון העצמי המוסרו, בעד היהרה, בעד ההתדר- דרות המוסרית, המתירנות הבלתי מרוסנת בכל הש- טחים, שתוצאתה במישור הבטחוני בא לידי ביטוי במחבל.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, תהיה לנו לפ- חות נחמה פורחא אם נזכה לתמורה מסויימת בעד המחיר שקילמנו, אם נפיק את הלקחים ואת המסקנות לעתיד. ההלם שקיבלנו צריך לעורר אותנו ולהביא לא רק למחשבה חדשה במישור הצבאי. ובעניין זה ברצוני רק להעיר שלפני שנתקן כל מה שטעון תיקון — וכי אמת כל כך הרבה טעון תיקון — לפחות לא נקבל ולא נהרוס עוד את האמינות של צה"ל, שממילא נפגעה קשות על-ידי המחבל, וכוננתי לתופעות והגילויים של הימים האחרונים. ובכן, נוסף להתחדשות במישור הצ- באי והמדיני אנו חייבים גם בהתחדשות במישור החב- רה, המוסר והאמונה בה'.

באשר לחברה ומוסר, אדוני היושב-ראש, לא דרוש הסבר. ברור שהאווירה והמוראל בקרב כלל האזרחים משפיעים גם על המפקדים והחיילים. ולכן ברצוני לה- גיש בעיקר שנתחיל לחשוב ולהבין שעמנו המיוחד במי- נו, על בעיותיו המיוחדות במינו, חייב באמונה מיו- חדת, אמונה בקדוש-ברוך-הוא. הרי ברור לכולנו שד- רושה לנו הרבה אמונה, שלא ניפול חס וחלילה בר- חנו, שלא נגיע, גם במידה הקטנה ביותר, לידי יאוש. ואני יכול רק להציע לכל חברי הכנסת שבמקום כל מיני אמונות תפלות, במקום כל מיני תחליפים זולים, נחזור לאמונה הצרופה, לאמונה האמיתית, אמונת אבותינו מאז ומתמיד, "ישראל בטח בה". ומי שחס וחלילה סובל מתחושה של יאוש — וזה אחד הדברים המסוכנים ביותר בזמננו — אני מציע לו, אני מז- מין אותו, לחזור לפחות לשעות מספר לבית-המדרש הישן. ייכנס לבית-המדרש הישן, אני מבטיח לו ששם ייפסקו כל הרגשות של יאוש.

בימים אלה ראיתי שאנשים טובים, בוודאי כוונ- תם טובה, רוצים לעזור ולעודד — ויש צורך בעידוד — על-ידי המצאת כל מיני סיסמאות, ואחת מהן היא: אנו נתגבר. סימנה יפה. בוודאי שאנו נתגבר. אבל מה מביעה הסימנה הזאת? כלום מתכוונים בכך שבמ- קום תפילה לקדוש-ברוך-הוא שלוש פעמים ביום אנה- נו נשגן לעצמנו ובאמר כמה פעמים ביום "אנו נתגבר"? האם יש בכוחה של סימנה נבובה זו או אחרת להעניק את העידוד, לסלק את מתשבות היאוש? אם מדובר בסילוק היאוש, אם מדובר בעידוד לכולנו, לנוער ולמ- בוגר, יש רק דרך אחת, דרך סלולה: לשגן לילדינו ולעצמנו את מה שכולנו יודעים, את מה שהוא בגדר עובדה היסטורית: שבכל דור ודור עומדים עלינו לכ- לותנו, והקדוש-ברוך-הוא מצילנו מידם. לא פעם אחת עמדנו במצבים הרבה יותר קשים מאלה שאנו עומדים- בהם היום, וברוך השם, אגנחו חיים וקיימים. עם עתי- ימינו, שיש לו כל כך הרבה מקורות להשראה, לעי- דוד — למה לו לחפש סיסמאות נבובות? למה לנו, כשאנחנו כבר מרגישים שיש צורך באמונה, להיתפס לכל מיני אמונות תפלות במקום אמונת אבותינו?

אבל דבר האמונה, האמונה בלב — אמנם זה הרבה, אבל לא מספיק. אנחנו צריכים להיות ראויים לסייעתא

בבית הזה אורים ותומים המגלים לו, ורק לו, מה יהיה בעתיד ואיך בדיוק יהיה, שיוכל להגיד: אני מזהיר אתכם, ואני בטוח שאתם ממיטים אסון על עם ישראל; כשם שאינני מאמין שכל התכחמה המדינית והידע הצ- באי מצויים אצל אנשים מסויימים ורק אצלם.

האמת היא — אם אנו רוצים להיות אובייקטיביים — שאנו עומדים לפני נעלם גדול. וכל מה שלפנינו הוא בגדר ספק. לכל היותר אנו יכולים לשקול, אנו יכולים להכריע לפי נטייה שבלבנו, אבל בשום פנים ואופן אין בכוחו של חלק זה של הבית או של חלק זה של הבית להגיד: אני יודע בוודאות גמורה שזוהי הדרך, ודרך אחרת אין; ומי שאינו מקבל את דעתי, הרי הוא טועה, הרי הוא מטעה.

כיוון שכל מה שלפנינו הוא בגדר נעלם וספק, מותר לי ולחברי להניח שההסכם שהושג על-ידי שר החוץ האמריקאי ד"ר קיסנינג'ר הוא הפתרון הטוב ביותר לפי המצב היום, כי הוא מעלה אותנו על דרך של- פחות מונעת את המשכו של ההרג, של סיכון חיילינו- בנינו.

כלל בדינו: ברי ושמא — ברי עדיף. מה שברי לי הוא — וזה איננו הרבה, אינני רוצה להגזים — שמאז חתימת ההסכם ביום שיש לי לא היתה אף ירייה אחת, וחיל לא נהרג ולא נפצע. הייתי יכול להוסיף ולהגיד, מבלי להסתכן, שברי לי לפחות כמה שנוגע לעתיד הקרוב שמצב זה יימשך. אני מוכן להגיד גם "ברי" זה בהסתיינות מסויימת. אבל עם כל הספקות הייתי אומר שספק זה אצלי הוא קרוב לוודאי.

אני מוסיף, וזה כבר לא בתורת ברי, שמותר לה- נית, ואולי אנו חייבים להניח, שאחרי כל המלחמות, אחרי המש מלחמות, אחרי שאויבנו, אם יש בהם קצת הגיון — ואני חושב שיש בהם — רואים שאין להם כל סיכוי להכריע אותנו בשדה הקרב, במלחמה — אחרי כל זה מותר לנו להניח שהמתווה והרצון הטוב שהתחלנו להראות יעלו אותנו על דרך חדשה, שאולי, אולי, אולי — אני מוכן לחזור על המלה "אולי" כמה פעמים — יקרבו אותנו יותר לשלום המצופה.

ברור לנו שבתקופתנו לא ייתכן להגיע לפתרון קאמצעים צבאיים גרידא. ראינו זאת בעבר. היו לנו נצחונות מזהירים. האם יכול להיות נצחון גדול יותר מאשר נצחוננו במלחמת ששת הימים? היה לנו נצחון גם במלחמה האחרונה, מבחינה צבאית. יתר על כן: נניח שבמקום חתימה על הסכם הפרדת הכוחות היינו מנדיפים את האלטרנטיבה של חידוש המלחמה, ונניח שהיינו זוכים בנצחון גדול, ובמקום 85 ק"מ מקהיר היינו עומדים 45 ק"מ מקהיר, ויותר מזה, היינו מגי- עים עד שערי דמשק וקהיר. ואז? האם מישנה יכול לעלות על הבמה הזאת ולהשמיע במקום שאני מופסיק ואומר: "ואז?" למה היינו מגיעים אז? לא ייתכן בתקופתנו ובסיבוב הבינ-לאומי הקיים להגיע לפתרונות על-ידי נצחון צבאי בלבד. מותר לי להניח שכל מי שהיה צריך להכריע מתוך אחריות גמורה ומוחלטת, לא יכול היה להכריע הכרעה אחרת מזו שנתקבלה בממשלה. אחרי המחבל האיום אנחנו במצב שונה מכל הבחינות מן המצב שהיינו נתונים בו לפני-כן, וזה מחייב אותנו לנסות גם דרך אחרת, דרך של מחווה ורצון טוב, כדי לקרב את השלום. לדעתי, גם בלי המחבל היינו בסופו של דבר בוודאי נאלצים ללכת ולנסות גם את

היו"ר י. ישעיהו:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת גדעון האוזנר, ואחריו לחבר-הכנסת משה כרמל.

גדעון האוזנר (המפלגה הליברלית העצמאית):

אדוני היושב-ראש, הרשה נא לי בראשית דברי בדרך אותך בשם חברי ובשמי בהיבחרך מחדש לכהן נה רמה זו, אנו מקווים ומצפים שתצליח להעלות את הכנסת הזאת למעמד רם ונישא כיאה למדינת ישראל ולעם היהודי.

כנסת נכבדה, הנושא העומד להכרעה הוא אכן גורלי. אין הבעיה אם ניתן לתאר הסדר הפרדת כוחות טוב מזה שהוצע לנו. בוודאי אפשר. אבל הבעיה היא אם בנתונים הקיימים ניתן היה להשיג הסדר טוב יותר. אם היתה זאת אפשרות מציאותית, כי אז היתה הממשלה חייבת להוסיף ולהתווכח ולעמוד על כך ולמטרה זאת צריכים היינו אפילו להיכנס לדיון ולוויכוח גם עם ידידינו ולהטריח את ד"ר קסיניג'ר בנסיעות נוספות.

אבל לא זאת השאלה הניצבת. האלטרנטיבה אינה בין הסכם טוב יותר לבין הסכם רע יותר, אלא בין הסכם זה, המאפשר פתרון שלום ברבות הימים, לבין מלחמה בימים הקרובים. אילו נשאר צה"ל בעמדותיו, לרבות קו הגבעות, ששמענו את שבחו, היתה ההתלקחות בלתי-נמנעת. שני צבאות אדירים, העומדים מצוידיים במיטב החימוש המודרני, המוגנים יחד יותר מחצי מיליון חיילים, בריחוק של כמה עשרות מטרים זה מזה, מוכרחים להגיע להתנגשות. אני מניח שדבר זה ידוע גם לחבר-הכנסת אריאל שרון, וכאשר דיבר כאן, הן דיבר אחרי שר הבטחון שאמר כי את הפתרון הזה של שמירה על קו הגבעות כבר הצענו, וההצעה לא נתקבלה, ועל כך צריך היה חבר-הכנסת שרון, האלוף במילואים, לתת את התשובה: האם צריך היה לקבל סיכון זה של התלקחות בעוד מספר שבועות או חודשים? כי זוהי המציאות הבטחונית, כי כך נסתיימה המלחמה וכי כל דבר שנאמר במצע של מפלגה, בקווי יסוד של ממשלה, בדבריו של שר או חבר כנסת, אינו יכול לשנות עוד את המציאות הקיימת הזאת, אשר לאורה חייבים אנו להתליט באיון דרך ללכת. מי שמתעלם ממצויימות זאת יכול לייצג לדחות את ההסדר, כי בתקופת הקפאון המדיני נאמרו על-ידי אנשים שונים דברים אחרים.

מובטחני שצודק חבר-הכנסת אריאל שרון באמרו שהקו של הגבעות טוב יותר להגנה מפני תוקפנות, ואולי אפילו טוב יותר לזינוק למלחמה. אך הקו של הפרדת הכוחות הוא טוב יותר לזינוק לשלום. אילו נתחדשה המלחמה — והיא היתה ודאית — עקב דחיית ההסדר ודאי שהיינו מנצחים בה שוב. ומה הלאה? הרי גם לאחר נצחון נוסף צריכים היינו לחזור פעם ולחפש את השלום, מפני שאין תחליף לשלום.

בהסדר הזה נותנים אנו למצרים הזדמנות גדולה, יחידה, אך בלתי-חוזרת. אנו מפנים שטחים שלהם, אנו מעניקים להם מרצון שליטה על שתי גדות התעלה שלא היו יכולים להשיגה בכוח; אנחנו אף מניחים להם להאמין שידם היתה על העליונה במלחמה ואיננו נוקטים שום צעד כדי לגלות ולנפץ את האשליה הזאת. אם ירצו המצרים לנצל את היתרון הטריטוריאלי שאנו מעניקים להם מרצוננו כדי להכין שוב מלחמת פתע,

דשמיא, לעזרתו של הקדוש-ברוך-הוא. וברשותך, אדוני היושב-ראש, אוכיר רק עניין אחד, אבל עניין יסודי ביותר, והוא העניין של שמירת השבת. אני קורא בעתוננים שהנסיגה תתחיל ביום שישי השבוע. פירוש הדבר שהנסיגה תחיל למעשה, או תימשך, בשבת. כפי שהזכרתי יכולים להיות חילוקי דעות האם הנסיגה הזאת היא אסון, כפי שאמרו בצד אחד של הבית, או שהנסיגה הזאת היא הכרח ופתרון של רע במיעוט. אבל שום איש לא יגיד שהנסיגה הזאת היא כלי-כך דחופה, שהנסיגה הזאת היא בגדר של פיקוח נפש, שאיננו יכולים לחכות עוד יום אחד כדי לשמור על שבת-קדשנו ולא להביא חיילים, ביניהם עשרות אלפי חיילים דתיים, ליד חילול שבת שלא לצורך ובניגוד למה שמותר. האמינו לי, חברי הכנסת, שהתביישתי, התביישתי מאוד כאשר לא הקדשנו על שמירת השבת בהעברת מזון לארמיה השלישית. אבל התביישתי הרבה יותר כאשר נודע לי שביום אחד הפסיקו את העברת המזון, וכאשר התעניינתי לדעת למה, מה קרה שבאותו יום חלה הפסקה בהעברת מזון, נודע לי, כפי שהתפרסם בכל העתוננים, שאותו יום היה איוה חג לאומי לחיי ילם מפיילנד והם סירבו להמשיך בעבודתם באתו יום. אני שואל אתכם, חברי הכנסת, דתיים ולא-דתיים: האם אין אנהנו חייבים לשמור על השבת שלנו כפי שהחיילים הפיניים הבינו שעליהם לשמור על חג לאומי שלהם?

אבקש את ראש הממשלה או שר הבטחון, מי שיישב בדיון הזה, שיבטיחו לכנסת ללא כל אמתלה שהשבת אמנם תישמר ולא תחולל, ושלא ינסו להסביר שהנסיגה המתוכננת היא כל כך דחופה שיש בה פיקוח נפש כזה שדוחה את השבת.

אדוני היושב-ראש, אנחנו עומדים לפני געלמים רבים. אין אף אחד, לא בבית הזה ולא מחוץ לבית, שיכול להראות לנו את הדרך הסלולה, את הדרך הפתוחה שתוביל אותנו לשלום המיוחל. כאשר החזית הדתית התורתית הרשו נא לי לקיים את חובתי, וזאת חובתנו ותרומתנו במשך כל השנים, ולא אהיה ענו ואגיד: תרומה לא צנועה לבית הזה, להוכיח מפעם לפעם עם את המקורות הנצחיים שלנו, והפעם רק פסוק מגיר"סא דתנ"ך, השגורה בפי כולכם: "אם בחוקתי תלכו ואת מצוותי תשמרו ועשיתם אותם... ונתתי שלום בארץ ושכבתם ואין מחיר... ופנית אליכם והפריתי אתכם והרביתי אתכם והקימותי את בריתי אתכם." אם באמת מייחלים אנו לשלום בארץ עד כדי כך שאנו מוכנים לגסות כל מיני דרכים-לא-דרכים, ספקות וספק ספקות, מרוע לא נתנסו, מרוע לא תחייב את כולנו מידת האחריות לנסות גם את הדרך הסלולה, את הדרך שקיבלנו מאבותינו, הדרך הבטוחה והמנוסה שעמדה בכל המבחנים, לחזור ולקיים את מה שנאמר: "בחוקתי תלכו ואת מצוותי תשמרו"?

רצוני לסיים בפסוקים אחדים מגבואתו של זכריה הנביא: "והיה כאשר הייתם קללה בגויים בית יהודה ובית ישראל, כן אושעו אתכם והייתם ברכה, אל תיראו, תחזקנה ידיכם... אלה הדברים אשר תעשו: דברו אמת איש את רעהו, אמת ומשפט שלום שפטו בשעריכם, ואיש את רעת רעהו אל תחשבו בלבבכם." אם נקיים את הכתוב בפסוקים האלה נזכה לסייעתא דשמיא במהרה.

חברת א', ישיבה ב'
— הודעת הממשלה על המצב המדיני (דין) (האוונר, ישעיהו, כרמל) —

פאון המדיני נגיש לטפל במציאות ההפשרה וההתפש-
רות, בתקווה לזכות בברכת השלום.

היו"ר י. ישעיהו:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת כרמל, ואחריו לחבר-
הכנסת רפאל.

משה כרמל (המערך):

כבוד היושבי-ראש, אני מצרף את ברכתי לברכתם
של שאר חברי הכנסת שהביעו לך ברכה ואיחלו לך
הצלחה בתפקידך הרם.

חברי הכנסת, נציגי הליכוד הבטיחו לנו היום הזה
שלבם לשלום ורצונם בשלום. אולם הכוונות הטובות
ביותר לשלום יכולות להוביל למלחמה. אין אנו מדב-
רים פה במשאלות לב עם חלומות יפים, אלא בתכ-
ניות מדיניות ובתוצאותיהן. בדבריו של חבר-הכנסת
בגין לא הבחנתי התייחסות נלקודת המוצא היסודית
להסכם שאנו דנים בו בכנסת, הסכם הפרדת הכוחות.
הרי משהו התרחש בינתיים בשדה הקרב ומשהו הוכח
בשדה המדיניות, ולא שמעתי מפי חבר-הכנסת בגין דבר
בעניין זה. הכוחות שלנו ושל מצרים ערוכים עכשו
אחרת משהם היו ערוכים ערב מלחמת יום הכיפורים.
המצרים צלחו את התעלה, אנחנו צלחנו את התעלה;
הכוחות של המצרים והכוחות שלנו ערוכים אלה מול
אלה במלוא עוצמתם. זוהי היערכות מלחמתית מלאה
בקווים מפותלים מאוד, ואין להעלות על הדעת שאפ-
שר לעמוד בהם הרבה זמן ללא התלקחות מלחמתית.
ובינתיים התרחש משהו גם בשדה המדיניות. נוכחנו
במעורבות הצבאית והמדינית הסובייטית, מעורבות
שהתעמקה במשך המלחמה הזאת עצמה, וכן חלה מעור-
בות מדינית גדולה יותר של ארצות-הברית בחלקיה
של העולם. לא די בדיבור על שלום. השאלה היא:
מה טומנת בתוכה סיטואציה חדשה זו שנוצרה במל-
חמה, שיש בה גם יתרונות וגם חסרונות לשני הצד-
דים? כל התרחשות בה היא עובדה שעליה חייבים
לססס הערכה חדשה ההולמת את המצב. חבר-הכנסת
בגין הטריח את הבורבונים. חוששני שאימרה זו —
לא שכחו דבר ולא למרו דבר — היא נכונה לגבי
דבריו של חבר-הכנסת בגין עצמו שהיתה בהם התי-
עלמות מהסיטואציה החדשה, מההתרחשויות החדשות,
והרי אלה הם האלמנטים הבסיסיים ביותר בקביעת הד-
רים לעתיד.

אם תקרה מלחמה, ננצח בה. אין לי שום ספק בכך.
המאזן הגדול, היסודי ורוב-החשיבות שיש לנו מעבר
לתעלה הוא בעל יתרון אסטרטגי גדול ומכריע. אבל
אין לומר זאת באותו בטחון לגבי התוצאות המדיניות
של המלחמה שתבוא, אם תבוא. אנו צריכים לראות
גם את הקרבנות האפשריים שבמלחמה ואת הנזקים;
אנו צריכים לראות גם את הסיכויים שבה. יש סי-
כויים צבאיים טובים לנצחונה של ישראל במלחמה, הגם
שאין לומר בוודאות, על סמך הנסיון של מלחמת יום
הכיפורים, שיעלה בידנו למצות עד תום את המהלך
הצבאי, לגלל ההתערבות של המעצמות הגדולות; אבל
אף אילו היינו ממערים את המהלך הצבאי ומכריעים
את מצרים בקרב, אין פירושו הדבר בשום פנים ואופן
כניעה מצרית ותכתיב ישראלי למצרים להסכם שלום,
לחווה שלום שייכתב על-ידינו ויחתם על-ידי המצרים.
סיכוי כזה לא קיים. מי שתולה תקוות בסיכוי כזה

כי אז יחמיצו אפשרות נדירה וחד-פעמית שלא תחזור.
אנחנו עושים צעד נועז, תוך קבלת סיכון מודע. מצ-
רים מתפכחת אולי קצת על הסיכסמה: "מה שגלוקה בכוח
יחזור בכוח". ההולך בקילומטר ה-101 ולישונות ז'נבה
חייב להעריך את העובדה שרק הסכם אתנו מעניק לה
אותם הדברים החיוניים גם לה, כגון פתיחת התעלה
ושיקום עריה. הסכם אתנו עתיד להעניק לה שינויים
נוספים במפת האזור עד הגבול החיוני לבטחונה של
ישראל. בידיה של מצרים יהיה להכריע אם עתיד הא-
זור יהיה רצוף מלחמות אין קץ, או שייפתח דף חדש
של שלום, שפע וקידמה לישראל ולעמי ערב.

צודק חבר-הכנסת אריאל שרון כשהוא אומר שה-
מצב הנוכחי מעיק על המצרים. אנחנו משחררים אותם
מן המוקדה הזאת ביועדי, כדי להקל על ההתקדמות
לעבר הפתרון המדיני. חבר-הכנסת שרון כבר זכה
לברכה מעל הרוכן הזה מקודמי. גם אני רוצה להוסיף
ברכה משלי לסגנון חדש של דברים ללא הברקות
ריטוריות, תוך הצגת דברים עניינית, שניתן לא להתי-
פלמס אתה, אבל להתווכח אתה. אני זוכר ביקור במס-
קדתו של אלוף שרון דאז לאחר מלחמת ששת הימים,
כאשר ועדת החוץ והבטחון נדומגה אליו סמוך לגמר
המלחמה ושמענו דעותיו על הצעדים המדיניים כפי
שהוא ראה אותם אז. ואחדים בו הציעו: אמרו: אולי
תבוא לכנסת ותשמיע את הדברים שם? האלוף שרון
הירהר רגע בדברים ואמר: מוטב שתניחו אותי כאן
לטפל במצרים. בינתיים שינה את דעתו ובא לכאן. ואני
שמח — אם כי אינני מסכים לדברים — שיש מצד
האופוזיציה דובר המדבר בסגנון כזה. עם זאת חייב
עדיין האלוף שרון תשובה לשאלה העיקרית: מה עדיף
בעיניו — הסכם זה, על חסרונותיו, או סיכון של התי-
לקחות מלחמתית קרובה? על כך לא שמענו תשובה.

אדוני היושבי-ראש, לאחר שקיבלנו את ההסדר הזה
חייבים אנו מבסד הסברה נרחב אשר יחזור לנו לפחות
חלק ממה שאבד מעמדוהינו המדיניות בעולם. אנחנו
חייבים להסביר לעולם כולו כי אנו לוקחים על עצמנו
סיכון למען השלום. ואנחנו חייבים להוכיח לעולם
החפשי שבדורנו זה היינו אנחנו והם קרבנות הנגישות
הנאציות, ואנחנו היינו הקרבן הראשי והמידי. אנחנו
חייבים להזהיר אותם שלא יקריבו, למען אינטרסים
חולפים ולחצים שניתן להתגבר עליהם, ולא ידחו ברית
דמים שנכרתה ביניהם לבין העם היהודי בתקופת השו-
אה.

וכלפי ארצות-הברית נאמר כי עליה מוטלת עכשו
אחריות כבדה ומיוחדת. היא לקחה על עצמה את
נטל האחריות ההיסטורית ליעץ לנו לקבל את ההסדר
הזה. היא עשתה כן מתוך חובתה כמעצמה עולמית
שוחרת שלום. אולם חובה גלובאלית זו אינה משחררת
אותה מחובתה המיוחדת גלוי מי שקיבל על עצמו את
הכרוך בעצה זו. חיווקה של ישראל מצד אחד והתייצ-
בות זקופה ונחרצת להרתיע תוקפנות מצד שני —
אלה הן החובות המשתמעות מעצתה של ארצות-הברית
שנקבל את הסדר ההפדרה, ומעמדה של אמריקה כמג-
היגת העולם החפשי ייבתן גם בכך אם תעמוד בחובות
אלה.

העם בישראל מלווה את מעשה הממשלה בדריכות
ובתקווה, ער לסכנות ומתפלל למניעתן. גם השלום
תובע את קרבנו, אך קל הוא לאין ערוך מקרבן המל-
חמה. תוך שיחורר מהאשליות שצמחו בתקופת הק-

למי שמתכוון ברצינות להרחיק את המלחמה ולקרב את השלום.

שמענו את דבריו של חבר-הכנסת שרון על ערכם הטופוגרפי והאסטרטגי של אותם השטחים מזרחה לת"ע עלה שאנחנו עוזבים. והדברים ודאי נכונים. אך באמרו שקו הגבעות הנמצא עשרה קילומטרים מן התעלה יש לו ערך מוחלט וברור, יש לי רושם שהוא מגזים. אמר גם יש ערך לקו הגבעות, וערכו העיקרי הוא בכך שהוא נמצא רק עשרה קילומטרים מן התעלה ויש ממנו תצפית טובה על התעלה. אך חבר-הכנסת שרון ממעט מאוד במשקל ובערך האסטרטגי של מצרי הגידי והמיתלה. על כל פנים, השתוממתי מאוד לשמוע את ההערכה הפסקנית על קו הגבעות מפי חבר-הכנסת שרון, כי ידוע לי שאיננו נמנה עם אלה הממליצים על בניית קו מעוים חדש, אלא הוא משליך יתרו על קרב תנועה. דבר זה גם הוא מבליט את מידת הגזומה שיש בהערכתו. חשוב להדגיש לפני הכנסת שקו הגבעות ברובו המכריע לא עבר לידי המצרים, אלא הוא נמצא בשטח-הביניים שבינינו ובין המצרים, בת-חום השליטה של אום".

אני סבור שאם אפשר להגיד על איוה קו שיש לו ערך מוחלט וברור מבחינה הגנתית, הרי זה קו מים. כשם שקו המים טוב מקו הגבעות, כך קו הגבעות טוב מקו המצרים, כאמור, בעיקר מפני שהוא נמצא סמוך יותר לתעלה ויש ממנו תצפית טובה על התעלה. אבל אנחנו מדברים על הסכם עם צד שני, אין זה הסכם חד-צדדי.

בהודמנות זו התפלא חבר-הכנסת שרון על כך שאנחנו מתפעלים: המצרים הסכימו. הוא שואל: מה להתפעל אם המצרים הסכימו? כשמצויים שני צדדים יש חשיבות להסכמה של צד זה ושל צד זה, מפני שאם אין הסכמה של שני הצדדים אין הסכם. היתה תקרה שהמצרים סירבו לדבר אתנו, ואנחנו קבענו בעצמנו תנכיות פעולה לעשייה בשטח; איך נתבצר, איך נתחוק, איך נעצצם. זאת — כל עוד סירבו לדבר אתנו ולא היה פרטנר להסכם. אבל אם יש הידברות עם הצד השני, תוך נמנה וכוונה להגיע להסכם, יש משקל לנכונות של צד זה ושל צד זה להסכם. אני מרשה לעצמי לומר, כמי שעקב כל העת אחרי המאמצים והמאבקים הגדולים להגיע להסדר זה של הפרדת הכוחות, שממשלת ישראל מציתה את המאקסימום בתנאים אלה, ויש לברך על ההסכם הזה.

חבר-הכנסת בגין בא נגדנו כמה פעמים בטענות ששינינו עמדותינו: אתם אמרתם משא-ומתן ישיר והסכמתם למשא-ומתן לא ישיר; אמרתם פעם שאינכם מסכימים להחלטת מועצת הבטחון 242 ואחר-כך קיבלתם אותה. דבקות בלתי-נרתעת ובלתי-מוזות בעמדות וב-החלטות אפסרית רק באופוזיציה. לפעמים זוהי אולי הסיבה שנשארים באופוזיציה כל-כך הרבה זמן. אולם ממשלה שצריכה לנהל את עניני המדינה מתוך אח-ריות —

ינאל הורביץ (הליכוד):

היית פעם באופוזיציה.

משה כרמל (המערך):

הייתי, ואולי עוד פעם אהיה.

חי בחלומות. לפיכך יש טעם לפרק את סכנת המלחמה, שהיא ודאית בהיערכות הקיימת, ולחפש דרכים ומ-הלכים שיוליכו בכיוון של שלום — וכל הסדר מוסכם יש בו משום התקרבות אל השלום. ההסדר המובא לפנינו, הסדר הפרדת הכוחות, יש בו הפסקה של מלחמת התשה וזוטא שהתנהלה מאז הפסקת-האש. יש בו הת-נערות מהעומס הגדול והכבד הרובץ עלינו בשל גיוס מילואים כה גדול, המכביד על המשק ועל החברה הישראלית. וחשוב מכל: יש בהסדר זה סיכוי לשלום, להתקדמות לקראת שלום.

כשם שאיש איננו מוסמך לומר בשמנו באופן נח-רץ ומוחלט שהמצרים רוצים הפעם בשלום, כך אין איש מוסמך לומר לנו באופן נחרץ ומוחלט שפני מצרים למלחמה. זה לא אפשרי כשם שזה אפשרי.

אנו צריכים בהחלט לראות אפשרות של פרוץ מעשי האיבה מחדש. אני נמנה עם אלה הסבורים שעדיין לא הגיעו ימות המשיח ושאלנו עתידים לעמוד לפני גילויים של הפרות והזוות בשדה, בניגוד להסכם, ונצ-טרך להתמודד עם דברים כאלה. אינני בטוח שלא יכולה להיות מלחמה. אף-על-פי-כן אני בטוח שבתנאים הק-יימים, גם בגלל היערכות אחרת שלנו מוז שהיתה ערב יום הכיפורים, לא תהיה עוד הפתעה ויש סיכוי להמשך ההידברות בכיוון או במגמה לשלום.

כמובן יש במהלך של הפרדת הכוחות נסיגה מ-שטחים שהחוקנו בהם, שטחים מעבר לתעלה ושטחים מצד זה של התעלה, שאנו מחויקים בהם עכשיו. אפ-שר להתחוכך את זה טוב או אם זה רע. אבל חבר-הכנסת בגין הטיח נגדנו טענה שאין לנו מנדאט לבצע נסיגה כזו תוך הסדר, בהסתמך על כך שלא אמרנו את הדבר לבוחרים שלנו. והנה אני מחויק בידי את המצע של המערך לכנסת השמינית, ובפרק הנקרא "חתימה לשלום" בסעיף 11, נמצא שכתוב: "עד הסכם שלום תקים ישראל את הפסקת-האש וכן הסדר-ביניים ש-י-וסם עליהם בין ישראל לבין שכנותיה, גם כהסדרים ארעיים בדרך לשלום. באין חווה שלום או הסדר-י-ביניים תוסיף ישראל לקיים במלואו את המצב כפי שנקבע עם הפסקת-האש". כלומר, נמצא כתוב פה במ-פורש שהסכם הפסקת-האש, כפי שהוא נקבע, יישמר ויקפידו עליו באין הסדר שלום. אך במקרה של הסכם שלום או הסדר-ביניים יכולים לחול שינויים בקווי הפסקת-האש, לפי מה שהוסכם.

העננה בדבר נסיגה חד-צדדית היא מופרכת מעי-קרה. זה לא הסכם חד-צדדי. כמובן, אנו עוזבים את מערב התעלה ומתרחקים ממזרח התעלה. אולם יש בפירוש תמורה לכך במהלכים המצריים במקביל למ-הלכים שלנו: בדילול משמעותי של הכוחות, במגמה המסמנת של החזרת החיים התקינים באזור התעלה לקדמותם, פתיחת התעלה ושיקום הערים. ואין שום חשיבות לשאלה מי עושה כזו מחווה למי, אם מצרים עושה מחווה לנו או אנו עושים מחווה להם. חבר-הכנסת שרון רצה להוכיח לנו שאנו עושים פה מחווה למצרים הואיל ופתיחת התעלה רצויה להם. עניין פתי-חת התעלה ושיקום עריה הוא לא ספק אינטרס של מצרים, אבל יש בזה אינטרס גם לישראל, החוזרת להפסקת הלוחמה, כיוון ששני המהלכים האלה אינם עולים בקנה אחד — החזרת החיים באזור התעלה לקד-מותם ופתיחה במלחמה. המגמה להחזיר את החיים בא-זור התעלה לתקנם היא בעלת ערך ובעלת חשיבות

חוברת א', ישיבה ב'

— הודעת הממשלה על המצב המדיני (דיון) (כרמל, שובל, ישעיהו, וילנר) —

יושג השלום יושם קץ לסיט המלחמות, לחיים לא-חיים בצל של שפיכות דמים בלתי-פוסקת כמעט. כי או נהיה בפעם הראשונה חיי בטחון. השלום יצור תנאים נוחים יותר לפתרון הבעיות החברתיות החמורות.

בתקופת השלום הראשונה יהיו ללא ספק סידורי בטחון מיוחדים, כגון אזורים מפורזים. כן יהיה המ-עבר מתקופת המלחמות הממושכות לתקופת השלום היציב קשור בערבויות בין-לאומיות יעילות מצד האו"ם ובמיוחד מצד המעצמות הגדולות, וכן הצבת כוח או"ם בנקודות אסטרטגיות ששום צד לא יוכל על דעת עצמו לסלקו מן האזור. בערבויות בין-לאומיות כאלה, בתמיכתן של ברית-המועצות וארצות-הברית, לא תוכל שום מדינה להפר את השלום באזורנו. השגת השלום היא אי-פוא המשימה הנעלה המוטלת על הכנסת החרשה, והיא תחממש אם יבוא שינוי בתפיסת היסוד של המ-דיניות הישראלית הרשמית, שצריכה לפעול מתוך עמ-דה של ריאליסם וצדק לכל העמים.

אנו מעריכים בחיוב את ההסכם בין ישראל לבין מצרים על הפרדת הכוחות. ביצוע ההסכם יביא לייצוב הפסקת-האש וייצור אווירה נוחה יותר לשיחות השלום בו'נבה. ההסכם אינו אלא צעד ראשון, וזאת יש להד-גיש מול כל אלה הרוצים להכשיל צעדים המכוונים לפתרון בעיות היסוד ולהשגת השלום. בגוף ההסכם נא-מר: "מצרים וישראל אינן רואות הסכם זה כהסכם שלום סופי. הוא מהווה צעד ראשון לקראת שלום סופי, צודק ובר-קיימא, בהתאם לטעמי החלטת מועצת הבטחון 338 ובמסגרת ועידת ז'נבה". ההחלטה 338 כו-ללת כידוע את התביעה לביצוע החלטת מועצת הבטחון 242 על כל חלקיה.

ההסכם על הפרדת הכוחות הושג בזמן ביקורו האחרון של שר החוץ האמריקני, ד"ר קיסינג'ר, בישראל ובמצרים. ביקורים אלה התקיימו לאחר כשלון מדיניות הכוח נגד המדיניות הערביות שהיתה האס-טרטגיה של ארצות-הברית בעזרת ממשלת ישראל. תרמה להשגת ההסכם ולהפרדת הכוחות אווירת ההפגה במתיחות הבין-לאומית וביצור הדו-קיום בשלום בין מדינות בעלות משטרים חברתיים שונים, ובמיוחד בין ברית-המועצות לארצות-הברית. בעניין ההסכם להפרדת הכוחות היתה ברית-המועצות בבחינת רואה ואינו נראה. אך אם מעריכים הערכה מהותית, הרי שברית-המועצות מילאה תפקיד מכריע בהפסקת שפיכות הד-מים באזורנו ובהשגתה של התחלת הנסיגה מהשטחים הערבים שנכבשו ב-1967 במסגרת ההסכם להפרדת הכוחות.

למרות הסתייגותנו מחלקים שונים של הודעת ראש הממשלה נצביע הפעם בעדה אם נוסח הצעת הסיכום של הדיון משמעותו תהיה הכרעה בעד או נגד ההסכם להפרדת הכוחות בין ישראל לבין מצרים, כהתחלת ביצוע של הסכמי הפסקת-האש והחלטות מועצת הב-טחון. אנו רואים צורך לאומי חיוני לעם ישראל לבדוד את הליכוד הימני הקיצוני. יתחיל הבידוד היום בהצ-עה בכנסת על הסכם הפרדת הכוחות. הליכוד אין כל תכנית חיובית. אין לו כל תכנית לשלום אלא רק למלחמות ולהתפשטות טריטוריאלית. הליכוד התנגד להסכם להפסקת-האש, התנגד להסכם להפרדת הכוחות, התנגד להליכה לוועידת ז'נבה, התנגד לביצוע החלטות מועצת הבטחון. העמדות של הליכוד בנויות לא על מציאות אלא על דמגוגיה.

— אולם ממשלה האחראית לענייני המדינה, להנהלת ענייני הארץ, ממשלה שחייבת לנהוג באח-ריות עליונה בעיקר בעניינים הנוגעים לשלום ולמ-חמה והיא חיה בעולם שמתרחשים בו שינויים ומת-חוללות בו תמורות, היא לא תהיה ממשלה שקולה ואח-ראית אם תנהג לפי הכלל: מה שאמרנו לפני שנים קיים ועוד ולעולם לא ישתנה.

נכון, רצינו במשא-ומתן ישיר עם הערבים, ואנחנו סבורים עד עכשיו שזוהי הדרך הנכונה. אבל השלום או הסדר לקראת שלום חשוב בעצרת המשא-ומתן. אני חושב שהממשלה נהגה בתבונה בנקטה גמישות מסויימת בדרך הטיפול במשא-ומתן זה, הפעם בעזרת שר החוץ האמריקני. אף אחד מאתנו אינו חושב שהחלטת מועצת הבטחון 242 היא כליל השלמות, על כל פנים, לא יש-ראל היא שהכתיבה אותה. אבל צריך להיות בעל דמיון מועט ביותר כדי שלא להבין מה עלול להיות מעמדנו הבין-לאומי לו התייצבנו נגד החלטה 242. והרי מע-מדנו הבין-לאומי אינו משופר גם בלאו הכי. מי שמת-עלם מן המעורבות של המעצמות הגדולות, שהעמיקה במלחמה הזאת, הוא אולי דבק באינו עמדה מן העבר, אבל אינו מגלה חוש של התאמת העמדה אל המציאות, אל התנאים המשתנים. ואני רוצה להוסיף ולומר שמי שאינו מבחין בשינויים שחלו במלחמה עצמה, בשדה הקרב, ספק אם הוא ראוי להשמיע עצות בענייני בט-חון ושלום.

אני מברך את ידידי חבר-הכנסת שרון, ואני בטוח שהוא יתרום תרומה חשובה לעבודת הכנסת. אבל אין שום צורך שחבר-הכנסת שרון יטיף לנו מעל הבמה הזאת ויאמר לשישראל יש כוח לעמוד מול אויביה, מול מתנכליה, מול מתקפיה. ישראל הוכיחה זאת. והייתי מייעץ לחבר-הכנסת שרון לשמוט את המלה "מעצמה". ההתנפחות הזאת אינה מועילה.

זלמן שובל (הליכוד):

הוא לא אמר זאת בכנסת.

משה כרמל (המערך):

הוא אמר זאת מעל הבמה הזאת קודם. מעצמות הרבה יותר גדולות מישראל כבר מתחילות לפקפק אם הן מעצמות של ממש. די שנהיה חזקים, שנהיה אינתיים, ולא נסתפק בכך שנסמך על כוחנו כהוות, אלא נראה גם את הסכנות שלפנינו ונתעצם ונתחזק לקראת הבאות, כדי לעמוד בפני סכנות וסיכונים בע-תיד.

הי"ר י. ישעיהו:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת וילנר.

מאיר וילנר (הרשימה הקומוניסטית החדשה):

אזוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הכנסת השמינית מתחילה את עבודתה בתנאים בין-לאומיים ואזוריים המאפשרים לה להביא לידי מפנה לטובה בכל מצבנו, ממלחמות לשלום, מבדיוד ליחסים תקינים עם אומות העולם. זוהי גם משאת-נפשו של רוב רובו של עם ישראל. לפי דעתנו תפקידה המרכזי של הכנסת הש-מינית הוא להביא לכריתת חווי שלום בין מדינת ישראל לבין המדינות הערביות השכנות. זוהי משימה היסטורית אשר אם תגשים אותה הכנסת השמינית יה-ללוח ויעלוה על נס בני דורנו והדורות הבאים. אם

שאומרת ראש הממשלה שאין כאן בעיה טריטוריאלית אלא יש כאן בעיה של עצם קיומו ושהמדינות הערביות השכנות אינן רוצות להכיר בנו — אם כן, למה נלך לוו"עידת ז'נבה ולמה ניסוג מהשטחים הכבושים? מדיניות זו היא שחיבלה במאמצי השלום. ועכשיו אנו מדגישים ומתריעים: הממשלה עדיין לא השתחררה מגישתה היסודית. היא נוקטת תכסיסי השהיה מתוך מגמה לעכב למשך שנים רבות את פתרון השאלות היסודיות. אנו מזהירים מפני אשליות אלו העלולות להביא לידי הידרדרות מלחמתית מחודשת. גישה זאת עלולה להכשיל את ועידת ז'נבה.

על המערך, ככוח הראשי בממשלה ובכנסת, מוטלת אחריות מיוחדת. אם המערך יעשה מפנה במדיניותו לטובת השלום, הלכה למעשה, כי אז יוכל להביא, יחד עם כוחות ריאליסטיים ממפלגות אחרות, להצלחת ועידת השלום בז'נבה ולתמורה ההיסטורית ביחסים עם שכנינו, לשיקום היחסים הדיפלומטיים עם ברית המועצות, עם מדינות סוציאליסטיות אחרות ועם מדינות אפריקה.

בסיכומי של דבר: אנו הקומוניסטים בעד ליכוד כל כוחות השלום, ללא הבדל השקפה ואידיאולוגיה. אנו בעד דרישה עם הכוחות בעלי המגמות הריאליסטיות במפלגות האחרות. אנו בעד דיונים ויכוחים ענייניים ודמוקרטיים, ומעל לכל — אנו בעד השגת השלום הנכסף בקאדנציה של הכנסת השמינית.

היו"ר י. ישעיהו:

חברי הכנסת, תהיה הפסקה לחצי שעה. בשעה 15.15 תתחדש הישיבה. הנואמים הראשונים לאחר ההפסקה יהיו שר החוץ אבא אבן וחברת-הכנסת שולמית אלוני.

(הישיבה הפסקה בשעה 11.44 וחודשה בשעה 15.22).

היו"ר י. ישעיהו:

אנו מחדשים את הישיבה אחרי ההפסקה. רשות הדיבור לשר החוץ, ואחריו לחברת-הכנסת אלוני.

שר-החוץ א. אבן:

אני מברך אותך, אדוני היושב-ראש, על האמון שהכנסת נתנה בך מחדש.

חברי הכנסת, חברת-הכנסת בגין פתח את דבריו בהודעה כי חידוש המאגדאט של הממשלה ממוקם, אני מציע שיעיין מחדש בהודעה זו, אחרי ולאר ההצבעה העומדת ליפול בכנסת השמינית, זו שנבחרה זה עתה. שהרי הכרעה זו תיפול לגבי אחד הנושאים המרכזיים שעמדו לבירור בקרב הנוכחים.

כמו כן, שום חבר כנסת אינו מוסמך בשעה זו להחליט היום אם יהיה או לא יהיה רוב בתוך הכנסת לפשרה טריטוריאלית במסגרת של שלום מוסכם עם מדינה שכנה כלשהי. הכנסת כולה תגלה את דעתה בבוא העת. וההנחה כאילו הכל כבר נחתך אינה אלא ניהוש.

אינני מבין בכלל מדוע יש צורך עכשיו לעסוק בתחזיות לגבי עמדתה האפשרית של הכנסת בשאלות שאינן עומדות לפניה היום או מחר. מכל מקום, אינני מסכים להודעה שחידוש המנדט של הממשלה ממוקם. מה שאיננו ממוקם הוא המאגדאט של חברת-הכנסת בגין

חברת-הכנסת בגין ושרון דיברו כאן כאילו רק הם קיימים בעולם ובמזרח התיכון. חברת-הכנסת שרון דיברה בעצמה. מה זה חשוב, אמר, אם המצרים יסכימו או לא יסכימו? כאילו הוא יכול לצפצף על עמי העולם כולו הרוצים לשים קץ למוקד המלחמה במזרח התיכון, המסוכן לעמי האזור ולשלום העולם כולו. אנשי הליכוד לא למדו כלום ועל שכוונו כלום. הם אינם מבינים דבר מהמתרחש בעולם; הם אינם מסיקים כל מסקנות מאסון מלחמת אוקטובר ומהרצון העמוק של הציבור בשלום. החיילים בחזית, הנוער והעם בעורף, קיבלו בשמחה את ההסכם בדבר הפסקת-האש, ועכשיו קיבלו בשמחה את ההסכם להפרדת הכוחות. אילו היו עכשיו בחירות, היה הליכוד מפסיד הרבה יותר משהרוויח לפני חודש, כי הוא מופיע נגד הרגשות והאינטרסים של המוני העם הרחבים ביותר.

החיילים בחזית רוצים לחזור הביתה והם מבטאים את רצונם בכל צורה אפשרית. האמהות והנשים, האחים והאחיות, הילדים והאבות רוצים שיקריהם יחזרו בשלום הביתה. אין רוצים עוד שכול, יתמות ואלמנות. מדיניות הליכוד וניצנים אחרים היא סכנה לשלום, לדמוקרטיה ולזכויות העמלים. אלה הרוצים לבנות את קיומה של ישראל על החרב עלולים לדחוף את ישראל לאסון לאומי. אך, חברי הכנסת, להיאבק נגד מדיניות הליכוד אי-אפשר על-ידי איומן על מדינות גיביות של הליכוד, על-ידי תביעה לסיפוחים טריטוריאליים ושל לילת הזכויות של העם הערבי הפלשתינאי. מובן שמדיניות כזאת לא תביא לשלום אלא למלחמה חדשה. אנו חוזרים ומדגישים: קיימת הזדמנות היסטורית לשלום צודק ויציב, שיוציא אחת ולתמיד את המלחמה מחייבנו. שלום זה יבטיח את הזכויות של כל העמים והמדינות ויהיה מבוסס על נסיגה מהשטחים שנכבשו במלחמת 1967; הכרה בקיום הריבוני ובשלמות הטריטוריאלית של מדינת ישראל ושל כל המדינות באזור; כיבוד הזכויות הלאומיות הצודקות של העם הערבי הפלשתינאי והבטחת חופש שיט לישראל בתעלת סואץ ובמצרי טיראן.

שר הבטחון מר משה דיין הכריז, בעקבות שר החוץ האמריקני מר הנרי קסינג'ר, כי הוא מאמין שמצרים רוצה עכשיו בכנות בשלום עם ישראל. האמת היא כי מצרים וכן מדינות ערביות אחרות מוכנות כבר מזמן לשלום עם ישראל. מה מנע איפוא את השלום עד כה ומה עלול להכשיל את מאמצי השלום בוועידת ז'נבה? המכשול הראשי הוא כתביעה לסיפוחים טריטוריאליים ובשלילת הזכויות הלאומיות הצודקות של העם הערבי הפלשתינאי.

תפיסות היסוד של מפלגות הממשלה והליכוד הן מני הקיצוני, שהסטאטוס-קוו של הכיבוש יישמר לאורך ימים ושהעליונות הצבאית של ישראל היא נתון קבע, התמוטטו במלחמת אוקטובר 1973. התפיסה המוטעית של ראש הממשלה גולדה מאיר, של השרים דיין, גלי לי ואחרים, היתה מבוססת על ההנחה שהעמים הערביים רוצים להשמידנו ולכן אין סיכוי לשלום. תפיסה זו באה לחפות על השאיפה לסיפוחים טריטוריאליים ועל שלילת הזכויות של העם הערבי הפלשתינאי. גישה זו היא שסיועה יותר מכל לליכוד הימני הקיצוני להתחזק בבחירות האחרונות לכנסת. האורח שהיה שרוי במ"כ בוכה אחרי "רעידת האדמה" חשב: ממה נפשך, אם בין כך-ובין כך אין סיכויים לשלום, אם נכון הוא מה

בכיר של עיר, משמיעיהם נוקטים מידה מבורכת של התאפקות בבואם לחשוב על החזרה עליהם בבית הנה. בסיכומי של דבר אין לכל אורח מגוס מעשיית חשבון של בריחה. הכרעה מדינית נופלת בין מצבים העומדים על פרק ריאלי, ולא בין משאלות-לב וחלומות. הממשלה, על הרכבה המגוון מבחינה סיעתית ורעיונית ומבחינת כיוון מחשבה של חבריה, סיכמה פה אחד. כי ההפסד האפשרי שבהסכם הזה יוצא בשכרו הברור. השולל אותו חייב לעשות מה שלא עשו חברי הכנסת בגין ושרון: להעמיד את ההסכם מול כל אל-טרנאטיבה סבירה ומול התוצאות של אי-קבלתו. חברי הממשלה היו מחוייבים על-פי ציוויי שליחותם לעשות מאמץ השווואתי זה.

ומהו המאון שהזדקר לעיניהם? דחיית ההסכם פירושה מלחמה כמעט ודאית, מלחמה שסופה הודאי אמנם לפי דעתנו נצחון של צבא הגנה לישראל, ובכל זאת מלחמה. היתה מלחמה באוקטובר, וכולנו מודעים למכאוביה הצורבים, לפצעייה אשר טרם הגליו. אך במלחמה היתה רכבת אווירית ועמידה של ארצות-הברית מול איומי התערבות מסוכנים וממשיים ביותר של מעצמה איררה. הישגיה אלה אינם מובטחים ממילא מראש. המאבק עליהם חייב להתחדש בכל מעמד ומעמד מחדש. וגם אחרי הנצחון הודאי הצפוי מה היה עומד לפנינו אם לא הכרח להגיע לידי הסכם להפדרת הכוחות, כהסכם הזה שהגענו אליו זה עתה?

בכל זאת מלחמה היא גזירה שישראל עומדת בה בהצלחה דווקא לאחר שהיא מיצתה כל אפשרות סבירה למנוע אותה. אך מלחמה איננה אופציה בטחונית רצויה. לעומת החזות הקודרת של מלחמה ללא תכלית עמד לפנינו ההסכם הזה לאחר שחלו בו תמורות רבות לטובה במהלכו של משא-ומתן ממושך מייגע. ההסכם איננו מושלם לכל פרטיו, אבל הוא טוב מכל ברירה אחרת, והוא טוב מהמצב שהיה קיים ערב החתימה עליו. הוא מבוסס על רצון משותף של ישראל ומצרים להפוך את המלחמה לאפשרית פחות. זהו ההגיון הפנימי של ההפדרה, של הגבלת הכוחות, של החיץ, של העקרון ששום אש המכוונת מצד אחד לא תוכל להגיע לצד השני בלי הפרה קודמת וברורה של ההסכם, בין על-ידי התקדמות של כוחות ובין על-ידי הכנסת סוגי נשק בניגוד להסכם.

גוסף על כך, ההודעות המוסמכות של מנהיגי מצרים על כוונה לפתוח את התעלה ולקדם את הפיתוח הכלכלי באזור מצטרפות גם הן לגילויים שאסור להתעלם מעצם קיומם. השאלה איננה אם זוהי מחווה של מצרים לישראל או של ישראל למצרים. אין שמץ של חשיבות בשאלה הזאת. השאלה היא: האם היעד הזה, במידה שיתגשם, משרת או איננו משרת את קידום השלום?

חברי הכנסת, אינני מוכן על יסוד הגילויים האלה לפסוק במידה כלשהי של ודאות שמצרים החליטה לעשות אתנו שלום במבון של השלום הכולל. מאידך גיסא אני סבור שפניה להיחלצות ממעגל של מלחמה רצופה ומתיחות מתמדת. וגם במגמה מוגבלת זו אין לזלזל. הרי פניית עורף למלחמה היא אחד משלבי של שלום, שלב לא מבוטל.

חברי הכנסת שיוו, בנאום-בכורה מעניין, אמר כי המשך ישיבתנו ממערב לתעלה היה מעיק על מצרים.

וחבריו בפעם השמינית להמשיך לא לקבל אחריות להגת המדינה ולקביעת מדיניותה.

ייתכן מאוד כי אחד הטעמים להירתעות מתמדת זו של עם חכם ונבון מלהפקיד אחריות זו, אפילו בנסיבות הנזכרות לכאורה לחילופי משמרות, הוא חשש מסגרי נון מסויים של מאבק מדיני.

אחד מסממניה של תרבות מדינית מקובלת הוא הדיוק בציטוט. קדמונינו החמירו מאוד במאמריהם נגד ציטוט לא מדוייק. על כן, חברי הכנסת בגין לא היה ראוי לעלות על הדוכן הזה תוך הסתמכות בלעדית על זכרוננו ולשים בפי שני משפטים שלא לפי ניסוחם ולא לפי רוחם. אמנם אמרתי לפני מלחמת יום-הכיפורים שהסיכוי של מצרים לנחול נצחון צבאי לטווח קצר או לטווח ארוך על-ידי מלחמה הוא אפסי. זה לא בדיוק מה ששם חבר הכנסת הנכבד בפי, כפי שמעולם לא אמרתי את הדברים שציטט כביכול ממני ערב הבחירות. אמרתי אמנם שכל אורח החושב חשבון העתיד, מחשבת המלחמה והבטחון, וכל מי שתוך חשבון העתיד תיד מסתכל בעיני בניו, מן הראוי שישלול את הצבעתו מן הליכוד ויצביע בעד המערך. אך מי ששם בפי כאלו רבבות של אורחי ישראל חייבים להתבייש מהצבעתם חורג מתחומה של פאראפראזה מותרת, וגולש לתחום לא מותר של התידינות —

יגאל הורביץ (הליכוד):

אמרת שהפסקת-האש לא עומדת על הפרק. כש-חזרת מחוץ-לארץ הצהרת בפני הציבור. הפסקת-האש לא עומדת על הפרק, אמרת.

שר-החוץ א. אבן:

היא לא עמדה על הפרק.

יגאל הורביץ (הליכוד):

איפה היא עמדה?

ספח גרוסר (הליכוד):

היא רק נחתמה.

שר-החוץ א. אבן:

הדברים היו אמת לאמתה.

מנחם בגין (הליכוד):

פה יושבים חברי כנסת ששמעו את הדברים במאזניהם.

שר-החוץ א. אבן:

הם לא שמעו שום דבר שלא נאמר.

מנחם בגין (הליכוד):

שאלתי אותם, והם אמרו ששמעו.

שר-החוץ א. אבן:

אני מבקש אותך להביא את התדפיס, התקליט או עדות אחרת שהדברים נאמרו.

(קריאה: כבר ביקשו פעם להביא את הטייפ)

חברי הכנסת, ההסכם שממשלת ישראל חתמה עליו בשבוע שעבר שימש מטרה לתיאורי בלהות מופרזים בציבור ובכנסת; יותר בציבור מאשר בכנסת. שהרי, לאשרנו, יש לכנסת השפעה מרסנת. ודברים המוכרזים

בעניין, והבהרתי כי לא גיבשנו שום התחייבות בנושא הזה.

חברי הכנסת, טבעי שתשומת-הלב גם בדיון הזה היתה מרוכזת בעיקרה להערכת התוצאה הבטחונית של ההסכם בשטח. בתחום הבטחוני, כאמור, הוויתורים שעינינו מאוזנים, ויותר מאוזנים, על-ידי יתרונות שה-שגנו, ועיקרם הוצאת מרבית הכוחות המצריים מהאזור שממזרח לתעלה. יש להסכם הזה גם תוצאות מדיניות, כפי שתוצאות מדיניות היו נובעות מסירוב לקבל על עצמנו את ההתמיהה על ההסכם הזה.

ברור כי ההסכם הזה אינו פותר את כל בעיותינו. אף-על-פי-כן יש מן ההסכם הזה כמה השלכות מדיניות. הוא מחזק את האמון והשיתוף בינינו לבין ארצות-הברית; הוא מעודד את תומכי ישראל בדעת-הקהל העולמית; הוא מאפשר ומחייב יומה ישראלית לקראת מאמץ לשקום עמדות שכורסמו; הוא סותר תדמית-שווא אשר הודבקה בנו על-ידי יריבנו במערב-רחה המדינית בעולם, תדמית של קשיחות כביכול ואי-נכונות לשום פשרה. הוא מתקבל בהבנה ובהקלה בקרב העם היהודי; הוא פותח סיכוי של המשך החתימה לשלום בתנאים פחות מתוחים וכבדים; הוא יוצר מבחן חשוב וקולע לכנות רצונה של מצרים בכל הנוגע להתרחקות מתקופת המלחמות ועלייה על דרך חדשה של הסדרת יחסים לפי אינטרסים משותפים.

כל ממשלה ישראלית היתה מתחייבת בנפש אחר-יותה אילו החמיצה שעת רצון כזאת.

היו"ר י. ישעיהו:
רשות הדיבור לחברת-הכנסת אלוני, ואחריה לחברת-הכנסת אלזועבי.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, חברת-הכנסת בגין סיים את דבריו באמרו שחשוב שתהא מולדת לילדינו וכי העתיד הוא החשוב.

אני שייכת לדור שהולך ומצטמק. ודור זה הולך ומצטמק לא בשל מחלה קשה ולא בשל זיקנה, אלא בשל מלחמות, וזו לו המלחמה החמישית. במלחמה זו לחמו הורים ובנים. ואנו איננו רוצים שהבנים יילחמו עם בניהם. המטרה שלנו היא שלום. וגם לנו יש דמות של מולדת.

הדור שגדלתי אתו, ואשר רבים ממנו אינם עוד, דמות המולדת שלו היא בית ועץ ואיש ואשה וילדים הקטן ואמת-המים והרגשת שייכות חזקה, וחירות, אבל לא כיבוש; היא גם ההכרה שיש פה עוד עם אחד; ויש לנו שכנים וגם להם יש זכות לעץ ולבית ולבאר. וגם למצרי יש זכות כזאת. ואנחנו זכרנו זאת. ולכן הצבא שלנו היה צבא הגנה לישראל.

ברגע מסויים שכחנו, ברגע מסויים היה טישטוש חושים, לא טישטוש מעשים.

חברת-הכנסת בגין, שעה שאתה מדבר על חלוקת המולדת תרשה לי להזכיר לך שגם בימים שאתה ישת בממשלה לא החלנו את החוק הישראלי על יהודים ושומרון. יש שם ממשל צבאי. והממשל הצבאי פירושו שאנו מחזיקים בשטחים אלה כערכונם לשלום. אבל לא החלנו את החוק הישראלי. לא סיפחנו כי

אולם, אדוני היושב-ראש, לפי מיטב שיקול-דעתנו ולפי מיטב העצה הבטחונית אשר בידינו לא היתה אפי-שרות להמשך של שבת שם ללא סבירות גבוהה מאוד של מלחמה. האלטרנטיבה הזאת של המשך ישיבה, ללא ודאות או ללא סבירות רבה של מלחמה, כלל לא עמדה לפני הממשלה ואינה צריכה להיות קיימת בתודעתה של הכנסת. ההסכם שחתמנו עליו אין בו ערובה מוחלטת נגד מלחמה. אפילו בחווה שלום לפי רצוננו, אפי-לו בחווה שלום לפי רצוננו ומשאלת-לבו של חברת-הכנסת בגין, אין ערובה ברזל נגד אי-הידוש מלחמה. הרי רוב המלחמות בהיסטוריה פורצות בין מדינות אשר שלום היה שורר ביניהן ערב התלקחותן.

מנחם בגין (הליכוד):
פה השאירו את מצב המלחמה.

שר-החוץ א. אבן:
אין שום הסכם הפנוי לחלוטין מסכנה של הפרה. השאלה היא אם השיקול הזה חייב להרתיע אותנו מכל החתימה על הסכם אשר אין בו ערובה נגד הפרה ונגד חידוש מלחמה.

השאלה המעשית היא אם הסכם זה מגביל, מצמצם, או מרחיב את הכושר ההתקפי של מצרים; האם הוא מצמצם או מגביל את הכושר ההתקפי של מצרים, או האם הוא משאיר את הכושר ההתקפי שלה בעינו. ובשאלה זו יש רק תשובה אחת ויחידה: ההסכם מצמצם לאין שיעור את הכושר ההתקפי של מצרים. הסיכוי, איפוא, לקיום ההסכם נובע לא רק מכוונה רצויה ומרצון טוב של החותמים המצריים; הוא מבוסס גם על המבנה הפנימי והמאזן של ההסכם עצמו.

לפי שיקול-דעתנו המאוחד יש לפחות שלושה סוגים של מלחמה שהם פחות סבירים במסגרת ההסכם מאשר בלעדיו: מלחמת פתע, מלחמת התשה ומלחמת חמה הפורצת באקראי עקב הסלמה של תקריות בין צבאות ערוכים זה נגד זה בקירבה מופרזת. מי שיעיין בהקפדה במאזן המדייק של ההיערכות החדשה יסכים לפחות כי שלושה סוגים אלה של מלחמה הם פחות בלתי-נמנעים כעשוי מאשר לפני שבווע.

אדוני היושב-ראש, חברת-הכנסת בגין שאל על כוונות הממשלה בנוגע לשיחות עם ירדן. במושב הפתיחה של ועידת ז'נבה סוכמו שני דברים בלבד לגבי המלך הוועידה: סוכם שכל אחד מהמשתתפים ישמיע הגדרה מוסכמת של מדיניות ממשלתו בכל הנוגע לכינון השלום; ולאחר מכן סוכם שתונק עדיפות, למעשה בלעדית, לשיחות על הפרדת הכוחות המצריים והישראליים. עלתה הצעה ירדנית להחיל את העקרון של הפרדת הכוחות גם על הגבול בין ישראל וירדן. באותו מעמד הסתייגתי מתביעה זו, ועובדה היא שהיא לא נתקבלה. על כן השאלה מת: וכיצד להידבר עם ירדן במסגרת ועידת ז'נבה עומדת לביורר והכרעה בעתיד ולא היום. והממשלה לא קיבלה על עצמה שום התחייבות בנידון זה.

זלמן שובל (הליכוד):

אדוני שר החוץ, נשאלה שאלה לא בקשר לא-ריפעי, אלא בקשר לסגן ראש ממשלת ישראל.

שר-החוץ א. אבן:
אני נשאלתי מה בדיוק ההתחייבות של הממשלה

חוברת א', ישיבה ב'

— הודעת הממשלה על המצב המדיני (דיון) (אלוני, בגין, ארבל-אלמוזלינו, גרופר, שוסטק, מאיר) —

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
כל זה אמרתי לבוחר. חבל שלא באת לשמוע אותי.

פסח גרופר (הליכוד):
צריך להחזיר את יפו ועכו ולוד, לפי דבריך. אם את רוצה שלום, נחזיר כל הכיבושים של 1948. נחזיר הכל וישראלו שתי גדות הירקון.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
כל מה שאני אומרת הוא שביהודה ושומרון לא הוחל החוק הישראלי. יש שם ממשל צבאי.

מנחם בגין (הליכוד):
צריך להחיל אותו.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
כל מה שאני מזכירה הוא שגדות התעלה שייכות למצרים והן ארץ מצרים.

אליעזר שוסטק (הליכוד):
גם הסיעה לזכויות האזרח לא היתה עד עכשיו במדינת ישראל. מה שלא היה לא צריך להיות?

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
אני אינני מתכוונת אלא לציין מציאות קיימת. ואם אנו מדברים על סיני, את סיני לא סיפחנו. ואת שתי גדות התעלה לא סיפחנו. וגבולות אינם מטרה. המטרה היא מדינה יהודית בגבולות בטחון, שנחיה בה בשלום. ולמען השלום יש לעשות צעדים. והצעד שנעשה עכשיו הוא צעד חיובי והוא טוב ויש לברך עליו. אבל יש לי "אבל" שאני חייבת לומר.

המלחמה האחרונה עוררה באנשים כמוני. הרגשת אי-אמון, כאשר הנהגה שאני גדלתי וחונכתי לראות בה הנהגת-מופת, ואני הינכתי אחרים, מחזורי תלמידים, לראות בה הנהגת-מופת, לא ספרה את האמת לעם בימים הקשים. והעם הזה ראוי שיספרו לו את האמת. לא הביאו את הידיעות לעם דרך הבית הזה, אלא במסיבות עתונאים ובמקומות אחרים. השלו אותנו. ועכשיו, שעה שמתחיל סיכוי — ואני מאמינה שיש סיכוי, ואל תקפוץ, אינני חושבת שהמשיח מחכה לנו בזנבה, והדרך לשלום ארוכה, ועדיין אינני מחזירה דבר — — —

פסח גרופר (הליכוד):
אנו רוצים שלום יותר ממך. לכולנו יש בנים בחזית.

(קריאה: מה אתה עושה בשביל זה?)

אני רוצה שלום של אמת.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
אני מאמינה לך, אתה יודע, ותירגע. העם הזה היום, בתקופה שלאחר מלחמה קשה, זכאי וראוי שהינהגה תדבר אליו דברי אמת ותמסור לו ידיעות — — —

ראש-הממשלה ג. מאיר:
מה הדיבור הזה? אמנם זה נאום ראשון, אבל מה הדיבור הזה כדבר אקסיומי: דיברו לא אמת, ועכשיו את דורשת שידיברו אמת?

לא כל דאלים גבר. אנחנו לא מעצמה מפני שיש לנו — — —

מנחם בגין (הליכוד):
אנחנו אמרנו "כל דאלים גבר"?

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
לא מבהינתכם, חלילה. הכל מסכימים כי לא כל דאלים גבר.

(חבר-הכנסת א. עופר קורא קריאה-ביניים)

מנחם בגין (הליכוד):
חבר-הכנסת עופר, אתה, מוטב שלא תתערב בוויכוח זה.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
אני מצטרפת לבקשתו של חבר-הכנסת בגין.

העובדה שהצבא שלנו חזק עדיין אינה נותנת לנו הזקה לא על סיני ולא על אזורים של שכם ולא על שתי גדות התעלה, אלא אם כן זה אמצעי לשלום. אבל אנחנו טיטשנו את הדברים. לא נאמר במפורש: לא סיפחנו ואנו מחזיקים את השטחים כאמצעי לשלום. לא אמרנו שהמלחמה בוא תבוא בשל דרישת המצרים, בימים שהיה לנו קל יותר לנהל משא-ומתן לשלום, מפני שלא סיפחנו. ולמצרים אמת-המים היא מולדת. ולא העזנו לקרוא למה שאנו קוראים "אפריקה" או "ארץ גושן" מצרים. וגם זו היתה הטעיית הציבור. לא מצדכם.

מנחם בגין (הליכוד):
היתה פקודת-יום אווילית בקשר ל"ארץ גושן". לא אנחנו כתבנו אותה.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
אבל את השקפתן אינני יכולה לקבל; כי אנחנו קיבלנו מהמורשת: "ונגש חורש בקוצר" ו"דין אחד לגר ולתושב" ולא קיבלנו את "החרם תחרימם והשמד תשמידם".

לכן המעשה שהיום התחלנו לעשות, ההסכם להפסקת רדת כוחות כנסיון להליכה לשלום, יש לדעתו לברך עליו. ויש להזכיר לציבור שאנו מחזיקים באזורים אלה לא מפני שיש לנו ארץ-ישראל שלמה ואנו מחללים קים אותה, אלא לא סיפחנו ויש עוד עם ונצטרך לחיות אתו בשלום, אם אנחנו רוצים מולדת ואם אנו רוצים לחיות בשלום ושילדינו לא יצטרכו ללכת אתם למלחמה — — —

מנחם בגין (הליכוד):

עצם המונחים סיפוח ומולדת אינם באים יחד. זו הטעות. מולדת אין מספחים.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
מלחמות יוצרות מציאות. וקיום שני עמים כאן יוצר מציאות. והואיל ואיננו רוצים מדינה דו-לאומית — ואותם יהודים שניסית לזעזע את אמונתם רוצים כאן מדינה יהודית — — —

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):
כל זה אמרת לבוחר?

היחסי י. ישעיהו :

רשות הדיבור לחבר-הכנסת סיף אלדין אלזעבי, ואחריו לחבר-הכנסת פעיל.

סיף-אלדין אלזעבי (קידמה ופיתוח) :

אדוני היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים, היום בבוקר זכינו להיפגש עם נשיא המדינה הפרופסור אפרים קציר במסגרת ההתייעצויות להרכבת הממשלה ושוחחנו אתו ארוכות בנושא השלום והצעד הגדול שנסעו מצרים וישראל בעניין הפרדת הכוחות. אנו רואים ביום התימת ההסכם על הפרדת הכוחות יום היסטורי שהעולם ובמיוחד שני העמים היהודי והערבי ציפו לו כה רבות.

היום הזה מציין את נקודת הוינוק, שעמה ניתנו אותות האור ואור ירוק, לאחר שבמשך עשרות בשנים שלחו אור אדום עז הדומה לדם.

מלחמת אוקטובר על פגיעה ועל האבידות בנפשות הנקיים שמה קץ לבעיה. היא שמה קץ לחלומות ול-דמיונות-השווא של הרבה אנשים מבין שני העמים, הערבי והיהודי, ושל שליטיהם כאחד. הערבים ושל ליטיהם השתכנעו סוף סוף שאי-אפשר לחסל את היהודים ולהשליכם-לים וכי ישראל היא עובדה קיימת שאיש אינו יכול לשנותה, יהיה כוחו אשר יהיה. היא קמה עלימנת להישאר ותפסה את מקומה באזור זה של העולם. ומן הצד השני השתכנעו היהודים שאינם יכולים להחזיק לתקופה ממושכת וארוכה את המחרשה ביד אחת ואת התותח ביד האחרת. ואמנם, אם אפשר היה להחזיק במצב הזה במשך 25 שנה, הרי עתה היי-בים להיעצר ולא להרחיק לכת יותר, בגלל כמה שיי-קולים, אשר החשובים בהם: הימצאותה של ישראל בים מלא של עמים ערביים המוכנים להקרה; ריגון של מדינות העולם, הקוראות לשני הצדדים למצוא פתרונות של שלום; וכן דעת-הקהל העולמית שאינה מרשה לצד כלשהו להתקיף את הצד השני ולהשתלט על אדמותיו בכוח.

ואמנם בנושא הזה נגעתי בנאומי בכנסת ביום 23 באוקטובר 1973 במסגרת הדיון על הודעת ראש הממשלה בעניין הפסקת-האש. באותו נאום אמרתי כי תוצאות המלחמה אינן חשובות לעמים הערביים. אין זה חשוב בשבילם אם ייצאו מנצחים או מפסידים המלחמה. באותו נאום שיבחתי גם את הנשיא אנואר אל-סאדאת והערתתי עליו תארים, שעתה התברר שאכן ראוי הוא להם. בנאומי-האמור הדגשתי כי הערבים של היום אינם הערבים של אתמול. הם שעירים כיום מב-חינה מדינית ומבחינת כוח-אדם, והדבר היחיד שיוכל להניאם מרעיון המלחמה הוא זה שייצאו מן המלחמה כשהם משיבים לעצמם קורטוב של כבוד שאבד להם ואשר בלעדיו לא יוכלו בשום פנים ואופן להסב אל שולחן המשא-ומתן. ואכן דבר זה התרחש במציאות. פירושים הרבה נתנו הפרשנים לנושא הזה, אך כל הפירושים גם יחד באו חופפים לאשר אמרנו ודיברנו.

אנו מקווים כי ד"ר קיסניג'ר יצליח להפריד בין הכוחות הסוריים והישראליים, משום שאין סיבות בעלות משקל שיוכלו למנוע זאת, בייחוד לאחר שהושגה הסכמה בדבר הפרדה בין הכוחות המצריים והישרא-ליים. אני סבור כי סוריה תיענה בחיוב לדרישות יש-ראל ותשלח רשימת שמות. השבויים הישראליים, וכך

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח) :
כולם דורשים שימסרו — — —

ראשי-הממשלה נ. מאיר :

מה זה "כולם"? שלושה מאנדאטים זה לא כולם.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח) :

גברתי, בדרישה לאמת ולאמינות ולמסירת דברים אמנים בצורה שוטפת מהבית הזה ולא במסיבת עת-נאים או בארצות זרות אני מצטרפת לדרישתם של אנשים היושבים באופוזיציה, והם אורחים בדיוק, כמו-ני, ושל אנשים גם בשורות מפלגתך האומרים שלא נמסרו — — —

ראשי-הממשלה נ. מאיר :

לאופוזיציה — זכותך, כיוון שהוצאת את עצמך ממנה — — —

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח) :

את עזרת לי, נכון.

(חבר-הכנסת מ. בגין קורא קריאת-ביניים)

ראשי-הממשלה נ. מאיר :

היא רוצה ללכת לאופוזיציה. אתה מקבל אותה.

מנחם בגין (הליכוד) :

גברתי, משום שאת לא קיבלת אותה היא נכנסה לכנסת.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח) :

אני רואה שאני פרובלמאטית. מותר לי לפחות בשם אותם מצביעים שהצביעו בעדנו ובשם קולות הנשמעים בארץ הזאת, לומר כי בימים קשים אלה, בשעה של התפכחות, צריך שתהיה לנו הנהגה שתאמר לנו גם את הדברים החמורים ושלא איתנו בקאבארט פו-ליטי של אוקטובר שחור, ספטמבר שחור, שלא יספרו על שבירת עצמות ולא יגידו-לנו שלא קרה דבר כאשר קורה דבר. אין חייבים להגיד לנו תמיד את כל האמת, אבל חייבים להגיד לנו ברצינות את האמת, ואנחנו מוכנים לכך.

שעה שמנהלים משא-ומתן, והימים יהיו ימים קשים, צריכים לומר לציבור הזה שלנו בארץ למה הולכים. ולכן חזרתי והדגשתי את מה שידוע לכל אחד בבית הזה ואינו נשמע, והוא שאנחנו מחזיקים שטחים רבים תחת ממשל צבאי. חבר-הכנסת בגין, כאשר אתה אומר שלא יחלקו, האמת צריכה להיות בכך שתאמר כי יחילו אתן המשפט. כאשר אומרים פה: איננו מחלקים, האמת חייבת להיאמר: לא סיפתנו, מפני שיש דברים מסו-יימים, אמיתות, מסוימות, שהציבור מטושטש בהם, ודי בכך שהיו לנו שנים מספר של טישטוש, של אי-ידיעה, וכתגובה אכזבת ובהלות וכתגובה לכך תרד-מה. מותר לנו לומר לציבור היכן אנו עומדים, ואין זה עניין של מפה זו או זו, אלא עניין של מציאות כללית, אם יודעים אנו שאנו רוצים כן כי יהיה לנו בית משלנו ואנו מכירים בכך שיש עוד אנשים מעם אחר הזכאים לבית שלהם ואם נכיר כי גם למצרים יש אהבת מולדת, כי מולדת זה לא משהו ערטילאי. האנשים החיים בארץ הזאת וטרם וכו', בדרך זו או זו, להרגשת החירות שלהם קיימים, ועלינו לזכור את קיומם בשעת הדיונים על העתיד.

יכולו שתי המדינות לשבת יחד אל שולחן המשא ומתן בזנבה.

אנו תומכים בהחלטת הממשלה בדבר ההפרדה בין הכוחות ורואים בה החלטה נבונה ושקולה, שבעקבותיה יבואו בוודאי החלטות חיוביות נוספות שיובילו אותנו אל המטרה אשר אנו שואפים להגיע אליה — הלא היא השכנת שלום באזור הזה.

חברי הכנסת, השלום לא יבוא על-ידי גאומים נמלצים, הנאמרים בסגנון הדור ובשעשועי לשון, שתכ-ליתם להשתלט על רגשות השומעים. להסעירים ולצוד על-ידי כך את קולותיהם. מצב זה אפשר היה שיתקיים במשך 25 שנה, אך איננו יכול להימשך עוד בייחוד עם עלייתם של אנשים בעלי מוחות חדשים ובעלי כוונות ורעיונות חדשים. אין איש הזקוק לשלום יותר מאתנו, אנו האזרחים הערבים בישראל. מצבנו יוצא דופן: אנו נמצאים בין הפטיש והסדן, בין מדינתנו אשר אנו נאמנים לה לבין עמנו שאיננו יכולים להתכחש לו. אנו מקווים כי בעזרת המאמצים הכנים הנעשים על-ידי האישים הנכבדים במפלגת העבודה, ובראשם הג' ברת גולדה מאיר, ועל-ידי אישים במפלגות אחרות התומכות ברעיון השלום נוכה להגיע בקרוב אל השלום.

בהודמנות זו אנו רואים חובה לעצמנו להביע את תורתנו העמוקה לשר החוץ האמריקני על פעלו ומ-אמציו להגיע אל המטרה שהציב לעצמו. אין ספק כי בסופו של דבר יצליח לערוך הסכם מלא בין ישראל ושכנותיה הערביות. הנה אלהים שומע ועונה.

היו"ר י. ישעיהו:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת פעיל, ואחריו לחבר-הכנסת הרוביץ.

מאיר פעיל (מוקד):

יושב. ראש הכנסת, כנסת נכבדה, אתחיל בכמה פאראפראזות מן הנאום של חבר-הכנסת אריק שרון — קשה לי, הייתי קורא לו באורח יותר חברי — לאמור: למדינת ישראל יש כוח, ואני רוצה לשאול האם יש לה גם מוח. זו הדילמה עכשיו.

מנחם בגין (הליכוד):

יש לה גם זה וגם זה.

יצחק בן-אהרן (המערך):

זה לא תמיד ממווג יחד.

היו"ר י. ישעיהו:

אל תקראו קריאות-ביניים, חבר-הכנסת פעיל נר-אם בפעם הראשונה.

מנחם בגין (הליכוד):

כבר בפעם השנייה, הוא נאם אתמול.

היו"ר י. ישעיהו:

קריאות-ביניים לא חלות על הנאום הזה.

מאיר פעיל (מוקד):

אני מקווה שלקחו פסק זמן.

אריק שרון —

היו"ר י. ישעיהו:

חבר-הכנסת אריאל שרון.

מאיר פעיל (מוקד):

— חבר-הכנסת אריאל שרון הציע לנו כל מיני קווים: קו גושן, קו התעלה, קו הגבעות הנמוכות, הקו ההררי של מעברי המיתלה והגידי. לא הקווים הצבאיים הם החשובים, חשוב מהו הקו המדיני. זו השאלה. הציע לנו חבר-הכנסת אריאל שרון את קו הגבעות הנמוכות בעצם כקו מדיני, והליכוד, חבר-הכנסת בגין, הציע את גושן כקו מדיני.

מנחם בגין (הליכוד):

מתי שמעת זאת מפי?

מאיר פעיל (מוקד):

כל הדילמה, אליבא דחבר-הכנסת אריאל שרון, היא בין קו הגבעות הנמוכות וקו המיתלה והגידי. אם זו כל הבעיה, אני חושב שהעמידו פה קצת לא נכון את האספקטים הצבאיים. כי אם בקו ההררי של המיתלה והגידי יש ארבעה מעברים, כמה מעברים יש בקו הגבעות הנמוכות? הרבה יותר.

אבל אני חושב שלא זו הדילמה בכלל. אני חושב שעמידה עיקשת ומיקוח חריף של ישראל, תוך נכונות להביא את העמידה שלנו בארץ גושן עד לעימות צבאי הם דבר חמור מאוד. לא רק בגלל זה שתהיה מלחמה. אם תהיה מלחמה, ננצח, כמו שתיאר פה יפה שר החוץ — ואין לי מה להוסיף על דבריו. אני חולק עליו כל כך הרבה, אבל פה אני מסכים — ננצח, נכתר את הארמיה השלישית ונשמדינה; נכתר את הארמיה השנייה ונחפוץ אותה לבעיה קשה וכאובה, צבאית ומדינית, שתגביר עלינו את לחצי המעצמות ולא נדע איך לצאת מזה. נגיע אולי עד פאתי קהיר ונעמוד בפני דילמה פוליטית כזו: או שהמעצמות ילחצו עלינו עוד יותר וניאלץ לוותר עוד יותר, או שנעמוד בפני דילמה דמוגרפית, גיאוגרפית-אסטרטגית, שלא נדע איך לצאת ממנה, או שנכניס את עצמנו לסדרה של מה של סיבובי מלחמה והפוגות, כאשר אנו הולכים ומסתככים בכאוס מזרח-תיכוני גיאוגרפי ודמוגרפי. זוהי בעצם הצעת הליכוד, בלי שהם מעיזים להגיד זאת בפומבי.

אריאל שרון (הליכוד):

לא שמעת את הצעתנו לשלום?

מאיר פעיל (מוקד):

להגיד "שלום" זו איננה חכמה. הבעיה היא איך עושים שלום.

אריאל שרון (הליכוד):

יש לנו הצעה איך לעשות שלום.

מאיר פעיל (מוקד):

אני רוצה לומר: להחזיק ממערב לתעלת-סואץ במצב הנוכחי זוהי מלחמה ודאית, שבעקבותיה יהיה אמנם נצחון צבאי, אולם לאחריו יבואו נסיגה והפסד פוליטי. אם מישורו ראה את מלחמת יום-הכיפורים ולא למד את הלקח הזה — הוא באמת לא למד כלום ולא שכח כלום.

לכו, עקרונית, סיעת מוקד ואנכי עבדכם מחייבים את הסכם הפרדת הכוחות ואצביע בעד אישורו.

אולם בהסכם זה גם אליה וקוץ בה, שאני רוצה להבהירה. הצד הצבאי של ההסכם הוא מוצלח, לדעתי,

ליטיים, צריכה הנהגה מדינית בעלת גדלות רוחנית להיות מסוגלת לעמוד אל מול פני הציבור והכנסת ולהגיד זאת. יהיה מי שיצעק, ואני מבטיח לכם שמי הצד השני, מהכיוון שלנו, של "היוגים", גם כן יהיה מי שיצעק. הוא לא גדול כל כך, אבל אני חושב של פחות הוא מגלה סימנים ברורים של חכמה.

אני מודאג מכך שההסדר הפוליטי מופקד כמשכון בידי ארצות-הברית. יהיה להם רצון טוב — ילחצו, ואז נאבד קמעא מעצמאותנו, וזה לא טוב. מה גם שבמקרה זה נקבל פחות תגמול פוליטי מהערבים; לא יהיה לארצות-הברית רצון טוב — סופם של "חובבי ציען" שיצליחו. מזה אני מודאג.

לבסוף אני מרשה לעצמי לבקש מהנוגעים בדבר, הווי אומר: ממשלת ישראל — ותהיה זו הממשלה אשר תהיה — ובוודאי מהנהגת המערך, אני משטח את בקשתי גם כציוני, גם כסוציאליסט וגם כאדם שחונך על ברכיה של תנועת העבודה הציונית על אגפיה השני: למה לנו לשבת ולחכות לשופט-הבקר umpire and controller קסינג'ר שיחזור למזרח התיכון וישוטט בינינו לבין מדינות ערב במטוסו ויביא אותנו בשיטה של ניהול משחקי-סימולציה לכלל הידברות? למה לא תנקט ממשלתנו, או הנהגתנו, יומת שלום כלפי העולם הערבי, הן כלפי מצרים בסיני הן כלפי ירדן והפלשתינאים בעניין יהודה, שומרון ורצועת-עזה ואפילו כלפי סוריה?

משה כרמל (המערך):
כמה פעמים זה נעשה באין מענה?

מאיר פעיל (מוקד):
אני לא יודע. לפי עניות דעתי — אפשר; לפי עניות ידיעתי — אפשר — — —

מנחם בגין (הליכוד):
דעה זו היא עניינה מאוד.

מאיר פעיל (מוקד):
יכול להיות שהיא עניינה, אבל היא נכונה.
(חבר-הכנסת מ. בגין קורא קריאת-ביניים)

היא אנייה סוערה כשם שכל מדינת ישראל היא אנייה סוערה, אבל באנייה סוערה זו יושבים לא רק אנשי הליכוד ואוהיוני. יש עוד כאלה היודעים משהו ולפי מיטב ידיעתי, כאדם היודע ערבית ושומע ערבים — ואינני רוצה שנעשה פה ויכוח של מורחנים עד כמה בעולם הערבי קיימת לאחרונה נכונות פוליטית, לא אידיאולוגית, להידברות — למען הגברת סיכויי השלום על מדינת ישראל לצאת כיום בהצהרות המדיניות הבאות: הצהרה ישראלית ברורה בעניין נכונות לויתור על סיני; הצהרה ישראלית ברורה בעניין זכויות ההגדרה העצמית של הפלשתינאים ביהודה ובשומרון וב-רצועת-עזה; הצהרה ישראלית ברורה בעניין תכנית חוסין על הפדרציה בין פלשתיין ועבר-הירדן המזרחי, ואפילו הצהרה ברורה בעניין נכונות להסדרים טרי-טוריאליים עם סוריה.

גאולה כהן (הליכוד):
ואז?

ואין טעם שאפרט יותר. אלא שהסכם הפרדת הכוחות יכול להיות בעל שתי משמעויות. הוא יכול להיות שלב א' לקראת הידברות נוספת, כדי להגיע להסדרי שלום נוספים שיחייבו את מדינת ישראל להיות נכונה לוותר על נתחים טריטוריאליים נכבדים מאוד בסיני, כי בלי זה לא יהיו הסדרים פוליטיים — ואני תומך בכך. אותו הסדר הפרדת הכוחות יכול לשמש גם עילה להמשיך שטאטוס-קוו חדש, שעניינו יהיה להמשיך במדיניות של סחבת ו"משיתכת זמן". מסחבת זו אני חרד מאוד. כי אם האלטרנטיבה השנייה תתממש, היא תביא בעוד כמה שנים למלחמה, לעוד סיבובים, והיא תכניס אר-תנו למעגל נוסף של מלחמות והפוגות שאין להן קץ מדיני. שהרי בסופו של דבר המלחמה היא לא מטרה לשמה. אוי לנו אם המלחמה תהיה רק למען נצחון צבאי. מה שאנו זקוקים לו הוא נצחון פוליטי. נצחון פוליטי משמע זה המקרב אותנו אל השלום. שלום הווי אומר: להביא את מדינת ישראל שתהיה במזרח התיכון כמדינה מוכרת, תוך יחסים גורמאליים עם שכ-ניה, בעזרת השם ובעזרה שלנו.

אני משוכנע שהליכוד היה רוצה, לאחר תום הפרדת הכוחות, לשמור על הסטאטוס-קוו עד אין קץ. לכן אני תמה על הביקורת שלהם. אבל אני חרד שבתוככי המערך יש אלמנטים שזו משאת-נפשם לאמור: נעשה את הסכם הפרדת הכוחות, על השלוחן השגנו הסדר צבאי, ואנו מקווים שבעזרת השם, בעזרת שינויים שיהיו בארצות-הברית, בעזרת שגיאות שיעשו הערבים, ובעזרת כל מיני תכסיסי השתיה שיעשו היהודים — אנו נגרור את העניין עוד שנה ועוד שנה ועוד שנתיים, על-פי השיטה הישנה, היידישית, של "חייבני ציען" — למשוך זמן, למתוח... מזה אני חרד.

אני מרשה לעצמי, בהזדמנות זו, להעלות את חר-דתי בספורים זה, בידיעה מפורשת שאנו נתמוך בהסכם הפרדת הכוחות.

אני שומע היום רמוזים מפי רבים מדוברי המערך, אם כי לא מכולם, שמשאת-נפשם מצטמצמת בכך שה-ציביליזציה המצרית תחזור אל אזור התעלה, שימשיכו להיות שם, שהתעלה תיפתח לשיט, שיחזרו המצרים לסואץ ולאיסמעיליה, והכל יהיה שקט ושלו, ממש משתמעת מכך המשאלה שאולי כך יהיו פני הדברים למשך הרבה זמן. כוונה זו מדאיגה אותי. אני מקווה שעוד רבים וטובים בתוכנו ייצאו נגדה, וצריך להיאבק נגדה היאבקות פוליטית-דמוקרטית. כי זו דרך המלך לנסות ו"למשוך זמן".

הדבר הבא שהעניין רוצה להביע הוא חרדה ווטא שיש לי כמה שאחזק מפרסמים, חזר ופרסם, כי הסכם זה נוגע רק למישור הצבאי. אני יודע שלא עו-שים הסכמים צבאיים בלי שיהיו גם התחייבויות, הב-טחות או הסדרים מדיניים. אני חרד מכך שחלק מה-הסדרים המדיניים נעשו בין ישראל לבין ארצות-הברית, ובין מצרים לבין ארצות-הברית. אני חרד לא משום שאני חושד בכוונותיה הטובות של ארצות-הברית. אני מקווה שהכוונות שלה, האינטרסים שלה, ימשיכו ללחוץ בכיוון של הסדרים החותרים לשלום. אבל מדוע אנו צריכים להפקיד את ההסכם הפוליטי של ההידברות, או ההתחייבויות הפוליטיות המסוימות, כמשכון, כפ-קדון אצל האמריקאים? אם אנו צריכים להופיע לפני העם היושב בציון ולהגיד לו שאנו מוכנים לויתורים טריטוריאליים משמעותיים כדי להגיע להסדרים פו-

היא הודיעה כי כיתור הארמיה השלישית יאפשר לנו להגיע להסדר נוח. מעל דוכן זה דיברו חברי-הכנסת חזן וכרמל והצהירו כי הפעם לא ניעצר עד השגת השלום. כל ההצהרות האלה לא היו אלא קצף על פני המים. התוצאה היתה הסכם בינינו ובין ארצות-הברית ובינינו ובין מצרים, הסכם שחלק מסעיפיו נשמרים עדיין בסוד.

אדוני היושב-ראש, הקאנצלר של האימפריה האוסטרו-הונגרית מטרנץ הגשים באירופה שיטה של חושים סודיים. הקאנצלר של גרמניה ביסמארק הלך בעקבותיו. ההסכמים הסודיים אחרי קונגרס-וינה ב-1815 הובילו למצב של סטאטוס-קוו בין המעצמות הגדולות של אותה תקופה במחיר דיכוי של עמים קטנים במזרח-אירופה, ביוון, בספרד. "ההפשרה" גוסח קונגרס וינה הולידה מלחמות שיחרור ומלחמות דיכוי ושווה ארוכה של תככים, בריתות ובריתות שכנגד. התוצאה של התפוררות הסדר-וינה היו המלחמות הגרמניות במלחמת העולם הראשונה. כדאי שנזכור ונזכיר לאחרים כי היה זה נשיא ארצות-הברית וילסון, שבארבע-עשרה הנה קודות שלו יצא נגד הסדר מערכת היחסים הבינלאומית על-ידי הסכמים שחציים גלויים וחציים סודיים, וראה חזון של מערכת יחסים בין-לאומית גלויה. דווקא מזכיר המדינה האמריקני הנוכחי מחויר לא הזירה המזרח-תיכונית את ההסדרים הסודיים. לא היו סעיפים סודיים בווייטנאם. בין מצרים ובין ישראל יש סעיפים כאלה. ושרים בממשלת ישראל רואים בקיומם, למרבה הפלא, הישג.

משתמע מדבריכם היום, רבותי דוברי המערך, כי אחרי שהסדרנו את קו התעלה ולא הצלחנו להדוף את הצבא המצרי ממנו, למרות המאמץ הצבאי מאות הקר-בנות, ישראל לא תוכל עוד להחזיק בקו המים ומעבר לתעלה. ידענו כולנו כי המשימה הכבדה והנכבדה העומדת בפני ממשלה בישראל היא להשיג הסדר מדיני בעל משמעות תמורת נכונותנו לסגת מן הגדה המערבית של התעלה, להסיר את הכיתור על הארמיה השלישית ולהתרחק לעבר מצרי היבשה בחוך חצי-האי סיני. בהסדר זה לא צריכה היתה ממשלת ישראל להציג כתנאי את שיקום ערי התעלה ופתיחת התעלה. זוהי אשליה חמורה ומסוכנת לחשוב שפתיחת התעלה ותחילת השיט בה יכולים למנוע מן המצרים להעביר לפתע ובמהירות צבא גדול אל הגדה המזרחית. נסיגה ישראלית חלקית צריכה היתה להביא למדינת ישראל הודעה חד-חדית על הפסקת הלוחמה בין שני הצדדים ותכונתו לפירוץ מלא של חצי-האי סיני תוך הבטחת ערכות ממשיות ומתאימות לפיקוח על המיור והוצאות לפועל. נסיגה ישראלית חלקית אסור היה לה להיות ביטוי לחולשה, הפגנת חולשה והידחקות לפניה. היא צריכה היתה להיות תוצאה של שאיפה של שני הצדדים להפוך את חצי-האי סיני למבחן נכונות שני הצדדים לחיסול מצב המלחמה, היטול סופי ומלא שלה.

אדוני היושב-ראש, אומרים לנו כי ישראל לקחה על עצמה סיכון צבאי ומדיני כדי להביא את השלום. מכנים זאת: סיכון מחושב. אך מה פירושו של סיכון מחושב? פירושו כי אנחנו יודעים מה הם הסכנות והקשיים העלולים להתעורר מן הוויתורים שלנו, ובמקרה שהצד השני יפר את ההסכם ויהפוך את הסיכון האפשרי לסיכון ממשי, נוכל לצאת לקראתו ולחטל את הסכנה. אך ההסדר שעליו חתמה הממשלה בחפזון, אחרי

מאיר פעיל (מוקד):
ואז נראה.

כשמצהירים עדיין לא קורה כלום. מי שמספח אפילו את הצהיר, לא יכול לומר: ומה יהיה אז? אני מכיר מהניגים גדולים בתנועה הציונית ובישראל שהם-הכנו הסתכנויות הרבה יותר גדולות מאלה. "ואז" אולי נוכל להגיע להתקרבות פוליטית גם בלי השופט-בקר קייסינג'ר, ונוכה ליתר עצמאות שלנו.

זוהי בקשתי להנהגה הזאת, ואני חושב שראוי העם הישראלי בציון שלא נמתין למעצמות שילחצו עלינו, אלא נעשה זאת בזמננו, שמא ככל שנמתין ויבוא עלינו לחץ מבחוץ כן ישלם העולם הערבי פחות ופחות בעד כל נסיגה שנעשה, ואם נעשה זאת מכוח רצוננו — נוכל לגבות בעבור הפניוים יותר ויותר הישגים פוליטיים.

היור' י. ישעיהו:

רשות הייבור לחבר-הכנסת הורביץ, ואחריו לחבר-הכנסת ידלן.

יגאל הורביץ (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, גם אני מצרף את ברכותי להי-בחדר. אני מקווה שנהיה כולנו שבעיר-רצון מכהונתך. ברכה מיוחדת לחבר-הכנסת החדש מאיר פעיל. לא הסכמתי עם דבריך, אבל בהנתיי מחדש הגשת הדברים, ואני בטוח שיתרום תרומה נכבדה ביותר לעבודת הכנסת. אם תרשה לי, חבר-הכנסת פעיל, אעמוד על משפט אחד מדבריך: "הנה במלחמת יום-הכיפורים ראינו מה ערכם של גבולות בטחון". אם יש דלת ויש מנעול, אבל השומר נרדם על-ידי הדלת והמנעול נפרץ — אסור להסיק מסקנות. המנעול לא פסול והדלת לא מיותרת. צריכה להיות דלת, צריך להיות מנעול, וצריך להיות שומר עירבני. אל נסיק מסקנות כאילו גבולות הבטחון לא הוכיחו את עצמם.

במלחמת יום-הכיפורים, אם כי ישראל נחלה בה הישגים צבאיים, איבדה ישראל יתרונות חשובים: היא איבדה את כושר ההרתעה שלה, היא איבדה את קו הביצורים בתעלת-סיואץ, היא איבדה את כושר המיקוח שלה, ומה שנראה חמור מכל — היא איבדה את תחושת הבטחון, היא איבדה את מנהיגותה, שהתגלתה במלוא עצבנותה, רפיונה, מלחמותיה הפנימיות. תוך פרק זמן קצר נפלנו אל בין גליו של שפל מדיני, צבאי וחברתי חמור ומדאיב. ולא די בכך. מתוך מצוקה פנימית הו-דרזה מלפנת השלטון ערב הבחירות, בסיוע מזכיר המדינה האמריקני, נכונן ועידת-שלום רבת רושם בווינה. הבטיחו לנו כי ועידה זו תהיה "מעבדה לשלום", וכי היא תחילתו של משאומתן ישיר בדרג מדיני בינינו ובין הערבים. אך טקס הפתיחה לקבוצת הפרופוסורים הנכבדים לא היו אלא תכסיס תעמולה, שהציל למעשה כמה מאנדאטים חשובים ביותר, לפי ערותו של שר האר-צ'ר, ואיפשר לשר מסויים להוכיח לפרופוסורים אחרים כי כוחו עלה ונכונן דרך מחדש בחוך המפלגה. אך ועידת ז'נבה דעכה ולא היה משאומתן ישיר. ההסדר בסניני נערך באמצעות תיווך של דיפלומאט מזהיר, העו-מד קודם כל על משמר האינטרסים של ארצות-הברית ומעמדו של נשיא ארצות-הברית.

ממשלה זו הבטיחה לנו כי מאחזי צה"ל בגדה המערבית של התעלה הם הקרב העיקרי להשגת שלום.

שון במרוץ הוויתורים והציע לירדן הפרדת כוחות. כדאי לומר לו כי הפרדת כוחות כזאת לא תביא אפילו להגשמת תכנית-אלון, אלא לנסיגה ישראלית מיהודה ושומרון. אחרי שנסתלק מסיני ונפנה את קו הירדן, יהיה הלחץ הירדני-סעודי חזק דיין כדי שהאמריקנים ידרשו גם את ירושלים ויציעו לנו תיקוני גבול קלים.

אתם מוליכים אותנו לגבולות ה"4 ביוני בלי שלום, אחרי שתי מלחמות רבות-קרבות. מה שהתרחש במהלך מסעו של ה"ר קסינג'רי בין ישראל למצרים עשוי לחזור בצורה חמורה פי כמה בין ישראל לירדן.

הקואליציה הפנימית, בתוך מפלגת העבודה, חשו"ב יותר מכל לרבים מכם שאינם מסכימים, אני מאמין, עם המהלכים האלה, מהלכים המוליכים למה שאני אומר. מדכדך לגלות כי בידיה של הנהגה כזאת אנו עשויים להפקיד גם את הדיונים על גורל יהודה ושומרון.

רבותי חברי הממשלה, אתם אומרים לנו: ויתורים אלה הם מחוייבי המציאות ואין דרך אחרת; אתם, האופוזיציה, אינכם ריאליסטים אלא דבקים בסיסמאות אורטודוקסיות. אנחנו גמישים ומוכנים לויתורים.

ממשלת המשלים היווני איסופוס המשיל משל על השועל קצוץ הזנב, וכה אמר: שועל אחד נקצץ ונבו במלכות. התבייש מאוד בדבר זה וחשב שחיו אינם חיים. מה עשה? החליט שיש להביא לידי כך גם את שאר השועלים, כדי שיוכל לחפות על מומם כצרת הרבים. כינס את כל השועלים והציע להם לזרות את זנבותיהם, באמרו שלא זו בלבד שאין בהם גוי, אלא שהם נטל מיותר לגמרי שנתלה בהם. נכנס אחד השועלים לתוך דבריו ואמר: אתה חשוד בעיני, אילולא היה הדבר לטובתך, ודאי לא היית משיא לנו עצה כזאת. והנמשל האקטואלי: אלמלא נכנסתם למלכות ונבכסם נקצץ, לא הייתם טוענים כי כולנו צריכים לקצץ את זנבנו ולהפוך חולשה וכשלון לדבר שיש להתגאות בו ולהוסיף עליו כשלון אחד ועוד אחד.

אינני יכול שלא לשאול בסיום דברי מדוע סירבתם לפניותיו החוזרות ונשנות של סיסקו בזמנו על הסדר-ביניים ונסיגה קלה מן התעלה, רק קילומטרים ספורים, ועל שיטור של גדוד אחד מהעבר המזרחי של התעלה, רק 700 חיילים ללא נשק כבד בכלל. אתם סירבתם. אינטש אחד, אמרתם, לא תווצו ללא שלום. ועתה — הנכם ממליצים על נסיגה של הרבה אינטשים ללא שלום.

אנחנו בעד הפרדת כוחות, אבל התנאי הוא שלישרי אל לא יאבד כוחה.

היו"ר ישעיהו:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת ידליון, ואחריו לחבר-הכנסת יעקבי.

אהרן ידליון (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, גם אנוכי מצרף את ברכותי הנאמנות לך, אדוני היושב-ראש. אני בוטח בסגולותיך ומאחל כי תשכיל לנווט את ספינת הכנסת גם בימים טוערים בכבוד, באחריות ובאומץ לב.

רבותי חברי הכנסת, תמיד ידעתי שמצבנו המדיני והצבאי הוא מורכב ומסובך ואין לו פתרונות קלים. ולאחר מלחמת יום-הכיפורים אני מקנא בכל מי שמדבר

לילות ללא שינה. אינו מאפשר לנו במקרה הצורך למנוע הפרה של אחד מסעיפי ההסכם; בעצם, כל אחד מסעיפי ההסכם, נוכח ההצעה שאתם מביאים היום, ולמרות הויתורים אני משוכנע כי היא באה לאחר לח"צים כבדים מצד ד"ר קסינג'רי, אם על-ידי פיתויים ואם על-ידי לחץ ישיר, אי-אפשר שלא לשאול אתכם: מה יהיה אם מצרים תפר את ההסכם? אם תדלל את צב"ה אז אך מיד לאחר מכן תגבר אותו שוב, ואחרי שהארמיה השלישית תשתחרר מכיתורה ותשוקם, אחרי שצה"ל ישחרר חלק מן המילואים, אחרי שהמדינה תשקע באווירה של ויתורים באין מעצור, ייתכן שלא נוכל לעשות דבר כדי להחזיר את המצב המופר לקדמותו, כפי שלא יכולנו לעשות זאת באוגוסט 1970. אנו שומרים עים שאם יפרו המצרים את ההסכם הנוכחי נוכל לפתוח בפעולת מנע צבאית. לא בנקל תחליט ממשלת ישראל על מלחמת מנע. ואפילו תחליט, כבר התברר כי קשה יהיה, ומי יודע בכמה דם יעלה הדבר לעקר ממאוחזי צבא מצרי מצוייד בטאנקים, נשק אנטי-טאנקי של חי"ר וסוללות טילים. למעשה לא יהיה בכוחנו להביטח את קיום ההסכם, ואני מקווה שאיש בממשלת ישראל אינו סומך על ערובות — אם ניתנו כאלה — מצד האדמיניסטרציה האמריקנית. פירושו של דבר כי ממשלת ישראל בודיע, בדהה צילולה, ויתרה על קלף המאחו בגדה המערבית של התעלה, בלי שתשמור בידיה אופציה ממשית כלשהי לפיקוח על שמירת תנאי ההסדר.

למעשה מהותו של ההסכם האחרון מעידה שלא נטלנו על עצמנו סיכון, אלא פתחנו בצעד מחושב — ואני אומר זאת, זאת ההגשתי, אינני חושד בשרי הממשלה בחוסר כשרון או חוסר תבונה או חוסר עירנות — אני חושב שבמודע וביודעים נטלנו על עצמנו צעד מחושב של נסיגה חדי-צדדית לעבר גבולות יוני 1967, אולי אותם גבולות שחבר-הכנסת פול כל כך משתוקק להגיע אליהם, בלי שנוכל להבטיח לעצמנו את המינימום האחרון: פירו מלא ומבוקר של סיני.

ויתרנו על כל תנאי שהצגנו מאז 1967, ועכשיו הגענו לויתור שאפילו "יוני" השמאל אינם מוכנים לו במציעיהם, ויתור על סיני כאזור חיץ מפורז ומבוקר.

מה עומד מאחורי סיכון מחושב לכאורה זה? לחץ אמריקני מחד גיסא, מתוך שיקולים אמריקניים טהורים, ואינו אמונת-שווא שלנו כי משטרו של סאדאת אכן מוכן להסדר שלום עם ישראל, מאידך גיסא.

המצרים עצמם טוענים אחרת. לגביהם ההסדר הוא ראשית הנסיגה ללא תנאי מחייב-היא סיני. אחרי שני פנה את סיני ללא תנאי, לשם מה יהיה עליהם להגיע אתנו להסכם שלום ללא נסיגה מיהודה, שומרון, עזה וירושלים? כיצד נבטיח את בטחוננו מפול סיני השורץ טילי קרקע-קרקע וטילי קרקע-אוויר ומול מערך הגנה התקפה משוכלל עשרות מונים מזה שפיצחנו במלחמת יום-הכיפורים?

הבעיה אינה בטואץ ולא במספר הקילומטרים מזה רחה מן הסואץ בלבד. הבעיה היא, כפי שאני רואה, שלב במהלך מדיני שטופו להוריד אותנו מנכסינו. איש מדוברי המערך, נראה לי, לא ענה על השאלה שנשאלה אלה כאן: מה פירוש הפרדת כוחות עם ירדן. צל כבד מרחף עלינו כי התסריט בסיני יחזור לא רק ברמת-הגולן אלא גם ביהודה ושומרון. סגן ראש הממשלה פרץ רא-

— הודעת הממשלה על המצב המדיני (דיון) (ידליון, מאוב, שרון) — חוברת א', ישיבה ב'

יות? תעלה סגורה? לא זו הדרך. מלחמת ששת-הימים היתה מכה מוחצת שהונחתה על מצרים. היא לא הביאה את המצרים לרצון ולנכונות להידברות. בעקבותיה באה מהר מאוד, ראשית, מלחמת ההתעשה, שהעם בישראל, לצערי, שכח אותה. לפיכך עמד העם נדהם מול מלחמת יום-הכיפורים, כי היה נדמה לו, בטעות, שהיו שש שנים שקטות. הן לא היו שקטות. באה מלחמת ההתעשה ולאחרונה מלחמת יום-הכיפורים.

מאז מלחמת ששת הימים לא היה הסדר. לא בני לנו היה הדבר. לא בגלל העדר יזמות מצדנו, אלא מפני שהצד השני לא רצה ללכת לקראת הסדר. בעקבות מלחמת יום-הכיפורים נפתחה לראשונה האפשרות להסדר מוגדר סביב תעלת-סואץ, הסדר שרצינו בו גם לפני מלחמת יום-הכיפורים. אני חושב, שלא מקרה הדבר שהן מלחמת ההתעשה והן מלחמת יום-הכיפורים התמקדו באזור התעלה. בהחלט. חשדהו וכבדהו, חשדהו והבינהו.

בועז מאוב (תנועה לזכויות האזרח):
שם ישבו שני הצדדים.

אהרון ידליון (המערך):

לכן רצינו הפרדת כוחות עוד לפני מלחמת יום-הכיפורים. המלחמה התמקדה באזור התעלה, כי זהו האזור הגנוע ביותר. אנו חייבים לבין את הבעיה על כל צדדיה. אני מתאר לעצמי באיזו מתיחות אנחנו היינו שרויים אילו המצרים היו עומדים באזור שבו מרוכזים אינטרסים חיוניים לנו. ובאזור התעלה קשורים רבים השיט, ההכנסות המצריות, העברת הנפט בצינורות מאזור העיר סואץ לאלכסנדריה.

כאשר נפתחה אפשרות למצות הסדר מוגדר באזור התעלה אנחנו צריכים לעשות ככל האפשר להגיע להסדר הזה. האזנתי לדברי חבר-הכנסת שרון המדבר על קו הגבעות. אני בוודאי לא אסטראטג כמוהו, אך גם אני מכיר קצת את השטח. לא ראיתי את הגבעות הבולטות כל כך כדי לרומם את זה כקו מרשים לעומת המצרים. שם לפחות רואים את ההרים והמצרים ברורים. בכלל, אולי רצוי היה לחזור לסטאטוס-קו-אנטה, לייצר צוב קו ליד התעלה. זוהי ההצעה שהצענו המכונה חילופי מגרשים. אבל אז, כאשר הצענו הצעה זו, היא לא היתה קשורה בהסדר, בפתירת התעלה ושיקום העיר. גם אם היתה מתקבלת הצעתנו לחילופי מגרשים היינו נוקטים — אילו זה היה תלוי בנו — את הצעד הנוסף להסדר באזור התעלה. אבל אני חושב שאפשר היה לחזור לסטאטוס-קו-אנטה ואי-אפשר היה להגיע להסדר באזור הגבעות. מה שאפשר היה להשיג בזכות המאחז שלנו ממערב לתעלה — ובלי זה אי-אפשר היה להשיג זאת — זה נסיגה ישראלית מהשטח המצרי באפריקה ומגדות התעלה, תוך הסדר, הסדר שמצרים לא היתה מוכנה להשלים עמו כאשר ישבנו לאורך התעלה בעקבות נצחוננו במלחמת ששת-הימים.

האם אתה מעלה על דעתך, חבר-הכנסת שרון — לא רציתי לקרוא לך קריאת-ביניים כדי לשמור על המסורת החשובה של הכנסת, שלא קוראים קריאות-ביניים בנאום-בכורה — שהיינו צריכים להישאר בשטחים הנוכחיים עד להסכם שלום?

אריאל שרון (הליכוד):

לא הצעתי זאת. איני מתנגד להפרדת כוחות. אני

בסימני קריאה בלבד. אולם דבר ברור לי, ודאי מני שהוא גם הלך שלמדו הפעם מדינות ערב: במלחמת יום-הכיפורים גבר צה"ל על אויביו. מלחמת יום-הכיפורים. הוכיחה שאי-אפשר להכריע את מדינת ישראל בכוח צבאי. במלחמת יום-הכיפורים, שבה היו יתרונות ההפתעה והיזמה נחלת האויב, השגנו הישגים צבאיים נכבדים, אם גם ללא הכרעה צבאית. ואולי באורח פאראדוקסאלי דווקא משום הנצחון הישראלי במלחמה זו, שבה לא עמד לרשותנו יתרון ההפתעה, דווקא בזכות ההישגים הצבאיים במלחמה הזאת, הקשה מכל מלחמות ישראל — אני מוציא מכלל השוואה את מלחמת העצמאות שהיתה מיוחדת במינה — ואולי דווקא משום שלא היתה הכרעה צבאית מוחצת, נפתח עתה פתח, אולי סדק, להידברות, בגלל שינוי בעמדתם של גורמים בעלי משקל בעולם הערבי, ובעיקר במצרים.

ודאי שעדיין לא חלה במדינות ערב מהפכת הלבבות הרצויה לנו. ודאי שעדיין לא קיימת נכונות ללא סייג למשא-ומתן ישיר, גלוי ופומבי אתנו. חבר-הכנסת פעיל לא צריך להטיח בנו האשמות שאינן בנו — ובגלל זה הוא לא זכה לאמון העם. גם בהסכם הפירודת הכוחות הוותיקים המצרים, במידה שהיו, ואני מאמין שהיו, היו סמויים; ההסכרה הערבית היא אנטי-ישראלית והמצרים לא היו מעוניינים עדיין בהתדיינות של תיוק פומבי, התדיינות שאנחנו מוכנים לה בכל לב.

עדיין אין לדעת אם חל מהפך בעמדה הערבית, הייתי נוהר מלאמר שפני הערבים לשלום, אבל בעקבות מלחמת יום-הכיפורים יש ודאי היריחו חדש אצל שליטים מסויימים במדינות ערב לגבי היחסים עם ישראל. לאחר מלחמה כזאת, כאשר לרשות מדינות ערב היו יתרונות של יזמה, של הפתעה, של מאסות אדירות של כוח-אדם ונשק מתוחכם ובשפע, לאחר מלחמה כזאת, כאשר אי-אפשר היה להכריע את ישראל בכוח, מוכרה, דומני, להיות היריחו חדש אצל שליטי ערב. אני חושב, שביסוד היריחו הזה, בזכות היריחו הזה, הגענו להסכם הפרדת הכוחות. להסכם דרושים שני צדדים. הסכם איננו כפייה של צד אחד על זולתו. הסכם זה מאמץ של הליכה לקראת הזולת כאשר הזולת הולך לקראתנו.

אני מחייב, בלב שלם, את הסכם הפרדת הכוחות, ואינני סבור שאפשר היה להשיג הסכם טוב ממנו, בהתחשב בתוצאות המלחמה, חבר-הכנסת אריאל שרון, ובהתחשב בנסיבות הבין-לאומיות. לא מקרה הדבר, ששני הצדדים טוענים שהוא לטובתם. כל הסכם הוא בעל תוקף כאשר שני הצדדים טוענים שהוא לטובתם. עוד אתייחס ליתרונות שיש לנו בהסכם. ודאי שזה הסכם שיש בו הדידות. אוזכר רק את ההתחייבות לדלל חלק גדול מן הכוח המצרי שעבר את התעלה. אבל נכון הוא, שאין בהסכם הזה סימטריה לגבי הסיכונים. בזה אני מודה. אנחנו נוטלים על עצמנו סיכונים יותר מאשר המצרים, אבל, לדעתי, צריך להעז לקבל סיכונים, למקרה של הפרת ההסכם, כדי לפרוץ את מעגל הקסמים של המלחמות בינינו לבין מדינות ערב.

חבר-הכנסת בגין תמיד מזכיר לנו שמצרים היא יריב; מצרים — שונא; מצרים רוצה להשמיד את ישראל. גם אנחנו קוראים מה שכותבים ומה שאומרים במצרים, אבל מה היא הדרך לפרוץ את מעגל האיבה? מלחמות נוספות? עליית על קהיר? השמדת עוד ארמי-

גם אצלם יש דעות שונות. אבל מה שקובע בארצות-הברית הוא לא האופוזיציה במדינת ישראל, אלא הממשלה בארצות-הברית. מכל מקום, המוטיבאציה לחידוש המלחמה — וגם זה גורם, מתי יש מוטיבאציה לנהל מלחמות טוטאליות — המוטיבאציה לחידוש המלחמה מצד מצרים תקטן בעקבות ההסדר.

והמדובר בהסדר, בנסיגה תוך הסדר, חברי-הכנסת שרון, הסדר שיש בו נסיגה, אבל לא התניה בהסדר כולל, תוך הכרה בקו ישראלי חדש, אם כי לא סופי. גם אנו לא אומרים שהוא סופי, ושמחתי לשמוע אותך בטלוויזיה טוען שהקווים שלך גם הם קווים של פשרה. זהו הסדר שיש בו נסיגה תוך הבטחת שיטת הפשי לאי-לת, עם הסכמה מצרית אולי — אינני יודע, כותבים על כך בעתון — למעבר מטענים ישראליים בתעלה, אם היא תיפתח. אני מבין שהשיטת הפשי הוא חלק מהסדר מרוחק לכת. זהו הסדר שיש בו נסיגה, אבל תוך חציצה של האו"ם, שמעניק לנו מרחב התראה.

הסדר חלקי באזור התעלה, חברי-הכנסת שרון, מחייב שכלוחץ ישראל יתרחקו מהתעלה, אולי אל מעבר לטווח תותחים. אני מוכרח גם להבין את הצד השני. אם הולכים לפתוח את התעלה — ואני לא מבטיח ולא מדבר בשם המצרים — אם הולכים לפתוח את התעלה, אם זוהי הנחה שארצות-הברית נכיחה, שהולכים לפתוח את התעלה או לשקם את הערים — הרי מותר למצרים לקיים גם מערך הגנתי. סוף סוף אנחנו קרובים יותר אל האזורים המאוכלסים שלהם משהם קרובים לא-אזורים המאוכלסים שלנו.

אינני מעלה על הדעת שהמצרים אינם רשאים להתווכח על המרחק מהתעלה שבו נהיה ועל הכוח שיגן על תעלה פתוחה ועל ערים משוקמות. כמוכן, אילו זה היה תלוי בי, הייתי מסתפק בכוח מצרי קטן יותר. אבל הסכם הוא פרי הליכה של שני הצדדים האחד לקראת השני. ואני בטוח שאי-אפשר לאחוז את המ-קל בשני קצותיו: גם שיחדשו את החיים הגורמאליים באזור התעלה וגם שהתעלה תהיה בשליטתנו ונשב במרחק של 10 קילומטרים ממנה. זה לא הולך יחד.

סיכון — כן. הסיכונים לא מתחלקים הדדית, לא מתחלקים סימטרית. אנחנו מוכנים למאמץ לפרוץ את מעגל המלחמות, לקבל על עצמנו יותר סיכונים לשם כך. מותר להסתכן גם למען הסדר שלום.

אני רוצה להגיד לחברי-הכנסת בגין, ששאל אותנו אם ביקשנו סמכות מן העם להסדר הפרדת הכוחות הכ"רוך בנסיגה ישראלית. התשובה היא כן. הלכנו לבי-חירות בהסברות ובהצדקות של המהלכים שלנו לאחר מלחמת יום-הכיפורים; המהלכים של הפסקת-אש, ייצוב הפסקת-האש, ועידת ז'נבה, הפרדת הכוחות, נכונות להידברות על בסיס החלטות 242, 338. אמרנו: הסדר שלום על יסוד פשרה טריטוריאלית. ולא שללנו, להי-סך — חייבנו הסדר-ביניים הקשור בפתיחת התעלה, בכלל, אסור לבדוק נוסחאות מחדש? לא חזון ציוני גדול, לא מטרות יסוד; נוסחאות קטניות — מותר לבדוק מחדש. אבל במקרה זה לרעיון של הסדר חלקי על יסוד תוויה מתעלת-סואץ היינו מוכנים לפני מלחמת יום-הכיפורים. על אחת כמה וכמה מותר לבצע את ההסדר הזה אחרי מלחמת יום-הכיפורים.

התיזה המרכזית שאתה הלכנו לעם — ואולי זאת המחלוקת עם הליכוד, אולי זאת המחלוקת עם חברי-

מתנגד להפרדת כוחות תמורת שום דבר, ואני מתנגד להפרדת כוחות כששני הצדדים אינם נוטלים סיכונים שווים. ניתן היה לבצע הפרדת כוחות תמורת מה שהיה לנו, כך ששני הצדדים יטלו סיכונים שווים.

אהרן ידלון (המערך):

זה בהחלט דבר חשוב, שאינך מתנגד להפרדת כוחות. זה דבר חשוב. אם אתה בעד הסכם, אסביר מדוע אי-אפשר היה לקבל את קו הגבועות.

אריאל שרון (הליכוד):

לא גיסו.

אהרן ידלון (המערך):

כבר עמדו על כך. מכל מקום, אני שמח שאתה מודה — ואיני מבין מדוע צריך היה לעשות הפגנה בתל-אביב ביום גשם — שהסטאטוס-קוו היה בלתי-נסבל לשני הצדדים והיה מוכרח להגיע לידי התפ-צרות. זה ההגיון של הפרדת כוחות, כי מלחמה שהיתה פורצת ליד הקווים העקלקלים שעמדנו בהם היתה קשה, אכזרית, רבת-קרבנות וחסרת-תכלית.

עכשיו, לגבי הקו, הואיל ולנו אין תביעות טרי-טוריאליות למצרים והואיל ויש לנו תביעות רק לגבי מרות השלום, כל הסדר עם המצרים צריך להיות מו-שת — ואין מפלט מזה — על ויתורים טריטוריאליים מצד ישראל לעומת יצירת מצב של רגיעה מצד מצרים. ויש יתרונות לישראל. בעבר מצרים טענה שלא תפעיל את התעלה קודם שישראל תיסוג לקו הסופי, או לקו אל-עריש — ראס-מוחמד. בעבר מצרים טענה תמיד שבעיית זכויות הפלשתינאים קודמת לסיני, כי לא מצ-רים כי אם אירופה זקוקה לתעלה פתוחה.

אריאל שרון (הליכוד):

ממתי פתיחת התעלה היא פתרון שלנו?

אהרן ידלון (המערך):

חברי-הכנסת שרון, חידוש החיים האזרחיים בת-עלה הוא דבר שהמצרים צריכים להיות מעוניינים בו. בזה אין שום ספק. אם כי ההגיון שלהם לפעמים עובד אחרת. ונכון שזאת לא רק טובה ישראלית או מחוזה ישראלית כלפי המצרים. אבל אתה מציג את הדברים כך כאילו אנחנו בכוונה ובדעה צלולה סתמנו את התעלה והספצנו את עריה. אלה היו המהלכים מצ-ריים. כאן היתה נכונות מצרית לקרבנות כדי לעמוד במלחמה וכדי לחדש מלחמה. זה היה ביטוי — תעלה סגורה וחסול הערים — של הכרעה מצרית נחושה לא להשלים עם עמידה ישראלית ליד התעלה. על כן, חידוש החיים האזרחיים בתעלה הוא גם אינטרס יש-ראלי. הוא אינטרס ישראלי גדול. ואם זה יתגשם — זהו ביטוי לוותור על מלחמה טוטאלית מצד מצרים. ואני סבור שתעלה חיה יכולה לשמש מכשול לחידושה של המלחמה. אני סבור שתעלה פתוחה — אם היא אכן תיפתח — הופכת את הסיכון שלנו לסיכון פרו-בינציאלי. העוקץ הבינ-לאומי של הסיכון ניטל כש-התעלה פתוחה.

(קריאה: ג'קסון חושב אחרת.)

יש רוב בארצות-הברית שחושב אחרת, יש נשיא בארצות-הברית, יש ממשל בארצות-הברית, ויש גם רוב בפאנאטגאון. בכל חברה חפשית יש דעות שונות;

חברת א', ישיבה ב'
— הודעת הממשלה על המצב המדיני (דיון) (ידליו, פעיל) —

המעורבות האמריקנית בגיבוש ההסכם — ולכן, חברי
הכנסת פעיל אינני מגנה, אלא אני משבח את שר
החוץ של ארצות-הברית, הוא ראוי לשבח, הוא ראוי
לתודה, ולא לגינוי, — יש יסוד להניח, על יסוד המ'
עורבות הזאת, שישקמו ערים, יפתחו את התעלה, לא
ידחקו בנו מיד מחרמ-חרתיים לנסיגות נוספות ללא
הסדר שלום.

ואחרי הכל, חברי-הכנסת שרון, אנחנו נמצאים
במרחק 20 ק"מ מהתעלה, ויש חתימה מצרית על קו
ישראלי, ויש שיט, ויש קווים מוגדרים, וכוחות אי"ם
באמצע. מה יהיה אם לא יקיימו את ההסכם? אם לא
יקיימו את ההסכם ותהיה מלחמה, נעמוד בקו חדש.
ואיך אמרת? אינני מסכים שאנחנו מעצמה, אבל יש
לנו כוח לעמוד. לא צריך להטיל עלינו בלהות. וזוכה
או לעזרה אמריקנית רצינית יותר מאשר בתנאים אחר'
רים. ואם לא יקיימו את ההסכם ולא תהיה מלחמה —
גם זה אפשרי — לא נחדש את המשא-ומתן על גבולות
הקבע.

הואיל והבטחת, אדוני היושב-ראש, תשובה קצרה
גם לחברי-הכנסת פעיל, אני רוצה להגיד לו: זה הסדר
של הפרדת כוחות; זה הסדר, אני מקווה, של הינתקות
ממלחמה ושל מהלך לקראת שלום. אבל זה גם הסדר
של מבחן הכוונות של המצרים.

מאיר פעיל (מוקד):
גם שלנו.

אהרן ידליו (המערך):

אנחנו מקבלים סיכון כדי לבחון אם פני
המצרים שלום או מלחמה. אנחנו צריכים להיערך
לעמידה תקיפה על הקו החדש, אבל אנחנו בהחלט
נכונים להסדר שלום על יסוד ויתורים ופשרות נוספות,
כל זאת תמורת הפגנה סומבית של התפיסות ונכונות
לשלום מצד המצרים.

אין לנו שום קושי, לי בכל אופן אין קושי, לומר
שקו הנסיגה בהסדר הפרדת הכוחות אינו הקו הסופי.
אבל בחודשיים הקרובים המצרים הם שצריכים לעמוד
במבחן, במבחן של כוונותיהם הטובות הלא-מלחמתיות.

לאחרונה מלה אחת לחברי-הכנסת בגין. הוא זכאי
לייצג את עמדות הליכוד, אבל אינו רשאי לדבר בשם
מפלגות אחרות, דומיני לא בשם המפלגות הדתיות, לא
בשם המערך, ולא בשם חלקים של המערך תוך סיכסוך
חלק בחלק, ואני לא אחזיר לו מידה כנגד מידה, ולא
בשם הבחורים של המערך. אני מייצג לו לא להשליך
את יהבו על הפיצול במחנה המערך. תהיה זו אשליית-
שווא ומשענת קנה רצוף. אנחנו ביקשנו מאנדאט ברור
ואנחנו לא מתכחשים לו, וזה על דעת כל חלקי המחנה
של המערך, לחתירה לשלום על יסוד של פשרה טרי-
טוריאלית ומאמץ לשמור על האופי היהודי של מדינת
ישראל, לא אנשי המערך, לא מפלגות דתיות, איש
אינו מתכחש לנחלת אבות. אבל בטוח ההיסטורי הק'
צר, לא. בחוץ אחרית הימים, איננו רוצים להתכחש
למדינת יהודים, למדינה שיש בה רוב יהודי יציב. מה
פירוש "מוסרים חלקים מנחלת אבות לזרים"? הם
יושבים עליה, וצריך להגיע אתם לידי הסדר. והמושג
היקר ללב כולנו, המושג של ארץ-ישראל, אינו מצדיק
פגיעה בהוויה המדינית שהגשמונו לאחר אלפים שנה
— היא מדינת ישראל.

הכנסת שרון שאני מכבד אותו — הנקודה המרכזית
היא: אי-אפשר לכפות בכוח עליידי נצחונות צבאיים,
ולו גם מוחצים, הסדר שלום על מדינות ערב, בעיקר
כשגם שתי המעצמות גמרו אומר לא להרשות לשני
הצדדים להגיע להכרעה צבאית. ומי שרוצה שלום לא
צריך להשלות את עצמו, כמו חברי-הכנסת פעיל, כאילו
זה תלוי רק בנו. אבל מי שרוצה שלום צריך להסכים
להספקת-אש, לייצוב הפסקת-האש, להפרדת כוחות, וכל
זה ניתן להשיג בתנאים ריאליים ולא בתנאים אוטופיים.

מאיר פעיל (מוקד):

ומה הלאה? זה מה שחשוב? מבחינה מדינית —
מה הלאה?

אהרן ידליו (המערך):

נגיע גם אליך, אם היושבי-ראש לא יפסיק אותי.

כל זה ניתן להשיג בתנאים ריאליים ולא בתנאים
אוטופיים. והליכוד מאז מלחמת יום-הכיפורים משחק
את המשחק עם עצמו ועם התנאים האוטופיים שלו.

אינני רוצה להשלות את העם בישראל. בלי ההסכם
— המלחמה היא ודאית. עם ההסכם היא עדיין אפשרית.
אבל גם התקדמות שלום אפשרית לא פחות. ומלחמה
כי תפרוץ, היא לא תהיה בתנאים המסכנים את בט'
חון ישראל. הקו הישראלי החדש הוא ברי-הגנה. והוא
הסכוני בהרבה, מבחינת כוח-אדם, מן הקו המפותל
המוחק בידינו היום.

ודאי, יש בהסכם יתרונות גדולים למצרים. אבל
יש גם לנו יתרונות. המצב הקיים לא יכולה להיות
הפסקת-אש יציבה. ההסכם נותן לנו מרחב התראה,
אולי פתיחת התעלה ושיקום ערים, שיחרור מסויים
של מילואים, והקלה מבחינה כלכלית. לצערי, לפעמים
אנחנו שוכחים מה משמעותה של מלחמה, מלחמה שאין
צורך בה, מבחינה כלכלית. אנחנו מגיעים לכך שצוד
מעט תקציב המדינה לבטחון יהיה כמעט כתוצר הלא-ר'
מי של ישראל. איפה היה דבר כזה? איפה יכול לה'
יות דבר כזה? אפשר לעמוד בזה רק הודות לעזרה
של העם היהודי ולעזרה של ארצות-הברית. גם זה גורם
שיש להביא בחשבון בקשר להסכם הפרדת כוחות.

אני מאמין שאולי-אולי-אולי זאת לא רק הצעה להפ'
רדת כוחות אלא הצעה שיש בה סיכוי, לא ודאות, להי-
נתקות ממלחמה.

שואלים אותנו: מנין הערובות? אין ערובות של
צד שלישי. אני חושב שבצדק איננו צריכים לדרוש
ערבות אמריקנית, במובן זה שחיילים אמריקאים יכפו
הסדר. לא נשתית את בטחוננו על מעורבות של חיילים
אמריקאים. פרט לנתיב המים הבינ-לאומי של באב-
אלי-מנדב צריך ההסדר, לדעתי, להיות מושתת על
הרצון ההדדי של הצדדים. אבל ההסדר הזה בא לעז'
ר, וזאת עובדה ידועה, כתוצאה ממעורבות אמרי-
קנית מרחיקה לכת בעיצובו ובגיבושו. ההסדר בנוי
על הבנה משולשת, מצרית-ישראלית-אמריקנית. ולכן
יש יסוד להניח — לא בסימני קריאה, בפירוש לא כפי'
מני קריאה, אבל יש יסוד להניח שמצרים לא תחיר
לעצמה התעלמות מהמאמץ האמריקני שהושקע בהשגת
ההסדר ותפיר אותו במצב נחוש.

זה איננו הסכם שלום; זה איננו הסכם על גמר
המלחמה. זה הסדר חלקי. אבל יש יסוד להניח, בגלל

אמרה הממשלה: עד לשלום אין נסיגה. אך מה לעשות ובי"ד ביוני 1971 מסרה ראש הממשלה לכנסת על עקרון רונות ההסכם החלקי המוצע על-ידי ארצות-הברית והדגישה, כי ממשלת ישראל אינה שוללת אותו, אף-על-פי שהוא כולל אפשרות של "התרחקות מסיימת של כוחות צה"ל מקו המים". הכנסת רשמה לפנייה ברוב קולות את הודעתה זו של ראש הממשלה. זה היה כאמור לפני שנתיים וחצי.

חבר-הכנסת בגין עורך מדי פעם תשקיף רנטגן לסייעת המערך ומסוגל אותה, אם מותר לומר כך, כל עוף למינהו. אילו היה הוא, בקשר לנושא הגדון בכנסת היום — ואני מדגיש: הנושא הגדון בכנסת היום — עורך תשקיף דנטגן כזה לסייעת הליכוד, היתה מתבררת לו מציאות שונה לגמרי מזו שניסה לתאר כאן לפנינו, ולא במקרה: שהרי למרות המגבלות של ההסכם, יתרונותיו, בין שבגלוי ובין בטמיו, הם מובנים הקים ביותר: יצירת מצב צבאי-פיסי ומדיני חדש המושגת על גורמים הבולמים אפשרות של התלקחות המלחמה מחדש; לא מונעים — בולמים. גורמים אלה הם:

האחד — פתיחת התעלה, שיקום הערים, דילול הכוחות ואזור חיץ ובו כוחות האו"ם; והיתרונות הם לשני הצדדים. וכל עיסוק בשאלה למי יתרון רב יותר הוא עיסוק סמאנטי, שאין בו שום משמעות מדינית. השני — העדר התניה בין הסכם זה ובין הסכם מדיני כולל כלשהו; כלומר, אי-התחייבות ישראלית לנסיגה כוללת ושאר נתאי ועידת אלג'יר והצהרות המג'יד הניגות המצרית, הסורית והערבית האחרת בתקופה האחרונה.

והשלישי — הידוק מערכת היחסים בינינו לבין ארצות-הברית והבטחת המשך התמיכה המדינית, הכלכלית והבטחונית של ארצות-הברית בישראל.

חבר-הכנסת שרון אמר לפני דקות ספורות: "וי-תרנו על מה שוויתרנו תמורת שום דבר", האם של-שה אלמנטים אלה הם שום דבר? קצת רציניות מתחייבת בשעה שעוסקים בעניין כה גורלי לישראל.

כשם שאין בטחון מוחלט, אין גם שלום מוחלט. את האמת הזאת אינני יודע אם יש טעם לשנן פעם נוספת כאן, בפורום זה. אבל השאלה היא: האם בתנאים שנוצרו מוצו כל האפשרויות להשגת הסכם טוב ככל האפשר לישראל? תשובתי חיובית בהחלט. כמו כל הסכם, מבחנו בהגשמתו. לכך אין כל בטחון ואין כל ערובה. בזרים רק שני דברים: חידוש המלחמה בתנאי הסדר זה הוא בעל סיכוי גמור יותר; וכן — ובכך אולי העיקר — לקיומו או להפרתו של הסדר זה יהיה משקל מכריע בהערכות כוונות המצרים לעתיד. יהיה בכך מבחן ליכלתנו להמשיך בתהליך ההסדר המדיני. תהיה בכך משום הוכחה אם הסדר זה מבחינה דתית הוא המשך הגשמת מטרות המלחמה בדרכי מדיניות כתוצאה מהעדר יכלתם להגשימם בדרך המלחמה; או מיפנה בדרכה של מצרים; יהיה זה מבחן, האם יהיה זה צומת דרכים ביחסי שתי המדינות או המשכה של דרך ההתנכלות והעוינות לקיומה של ישראל; האם יהיה הוא גרעין להסדרי העתיד, או — דבר שבהחלט יכול להיות — אפיוזדה מצערת נוספת ביחסי מצרים, ישראל ושאר שכנותינו.

איש מאתנו אינו יכול לומר בוודאות שפני מצרים לשלום. אנו יכולים רק לקוות לכך. רק העתיד יוכיח

אני לעולם לא מתווכח עם שום איש על ארץ-ישראל כנחלת אבות. זה מושג שהוא יקר גם ללבי. אני מתווכח עם הליכוד על גורל מדינת ישראל כמדינה יהודית שחיה בשלום עם שכניה. כנחלת בנים.

ומשפט אחרון: המדיניות שלנו היא מיצוי כל אפשרות להסדר שלום, לא בכל מחיר, אבל מיצוי כל אפשרות. ואם האלטרנטיבה תהיה מלחמה, לפחות נדע שהיא תבוא עלינו בליט ברירה ולאחר שעשינו הכל כדי למנוע אותה. זוהי המדיניות העקרונית שעל בסיסה הסכמנו להסדר הפרדת הכוחות. למדינת ישראל יש כוח, נכון, חבר-הכנסת שרון, לכן מותר לה לקבל סיכון מחושב. אבל מה שדרוש לנו הוא גם עוצמה צבאית וגם ריאליסם מדיני.

היו"ר. ישעיהו:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת יעקבי, ואחריו לחבר-הכנסת המר.

נר יעקבי (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, קודם כל הרשה-נא לי להצטרף בראשית דברי לברכה של קודמי להי-בחרך מחדש כיושב-ראש הכנסת.

ולגופו של דבר: הדיון הנערך עתה בכנסת אינו דיון אקאדמי, אף שהוא נערך בעקביות ועל מי מנוחות. אין הוא בין אפשרויות וברירות שאינן מעוגנות במציאות הריאלית שלפנינו. אין הוא בין אלטרנטיבות דמיוניות המעורטלות מכל קשר אל הנסיבות והאפשרויות הממשיות של המציאות המדינית והבטחונית. הברירות שהוצגו כאן על-ידי כמה מדוברי הליכוד נראות בעיני כחסרות בסיס, כמשאלות-לב וכפרי של ניתוק מגע מוחלט בין הדברים לבין הנושא הגדון.

הברירות שלא עמדו בפני ישראל הן: הסכם מדיני של שלום, במקום הקו הקיים; הסכם שהיה מושתת על יחסי שלום של ממש מבלי לחזור לקווי ה-4 ביוני, עם מצרים, ירדן וסוריה; הצגת הברירה הזאת כאפשרות ממשית היא הצגה מדומה שיש בה הטעיה חמורה ביותר של הציבור.

חוששני שגם הסדר חלקי טוב יותר באורח משמעותי לא ניתן היה להשיג בתנאים הקיימים. ואין כל הוקחה, שהושמעה כאן או שהושמעה בפורומים אחרים, שאמנם היתה זו אלטרנטיבה ריאליית.

הברירות האמיתיות שעמדו בפני ישראל היו בין ההסדר שהושג לבין קופסת-האש לאחר מלחמת יום-הכיפורים, שפירושו מלחמה קרובה. אין לי צל של ספק בכוחו של צה"ל לגנצו גם במלחמה זו אילו היתה נכפית עלינו. אולם לאחר מלחמה זו, שהרוגיה ופצויה עיה היו לא מעטים, היינו עומדים בכל היותר במקום שעמדנו בתום המלחמה הקודמת, כלומר בפני הצורך לחתום על הסכם הפסקת-אש, בפני תיווך של גורם חיצוני, בפני הסדר הפרדה וניתוק לאו דווקא טוב יותר מזה שהובא כאן לאישור הכנסת, אבל בהבדל אחד — נוסף להרוגים ונוסף לפצועים — הבדל מאוד מאוד משמעותי: ללא תמיכה אמריקנית.

לפיכך, למיטב הסרתי, לא היתה ואינה קיימת אלטרנטיבה ריאליית יותר להסכם שהושג. קיימות אלטרנטיבות מדומות, אך בהחלט לא ממשיות.

חבר-הכנסת בגין טען כאן היום בטאתוס רב, שתמיד

שלישית, יש לחתור לפירוק מלא של כל שטח שיפונה במסגרת הסכם עלי-ידי ישראל. הנוכחות הצבאית המצרית המוגבלת, שעליה הוסכם עתה, מתחייבת משיקום ערי התעלה ופתיחתה. מכאן ואילך לא יוכל להיות בסיס לכל נוכחות צבאית מצרית בסיני. יהיה זה אחד המבחנים היותר חשובים למגמות מצרים בעתיד.

חברי הכנסת, בתום דברי רצוני להביע דאגה רבה לתהליכי התרופפות המתחוללים בקרב העם, חובתנו להדגיש כי היתקנות הכוחות אינה סיוע תהליך, כי אם אולי ראשיתו של תהליך. היא לא תגרום לשיחרור מהיר של רוב חיילי המילואים, אל לה להפחית את המתח הלאומי, הכלכלי והחברתי, ואנו רחוקים מלהגיע אל המנוחה והנחלה.

הפער בין החלק המגויס לבין החלק הבלתי-מגויס בעם ממשיך להתקיים. לא הגענו אל השלום. ועידות וגורמים ערביים מוסמכים ממשיכים להצהיר, גם לאחר מלחמת יום-הכיפורים, על כוונתם העוינת והחמורה כלפי ישראל.

ואשר לחיינו במדינה, הפער בין שני חלקי העם והצורך במשטר חירום כלכלי לא פג ואולי אף החריף. לפנינו מאבקים מדיניים ואולי אף צבאיים מסור-בכים, קשים וממושכים. עלינו להיערך לקראתם. ההסכם הזה, למיטב הכרתי, יסייע לכך.

היו"ר י. ישעיהו :

רשות הדיבור לתבר-הכנסת המר, ואחריו לתבר-הכנסת בן-פורת.

זבולון המר (חזית דתית לאומית) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מצטרף למברכים את היושב-ראש להיבחרו ומקווה שיחסי חברי הכנסת עמו יהיו חבריים וטובים.

כנסת נכבדה, מובא לפנינו הסכם להפרדת כוחות בינינו ובין מצרים. הפסקת-האש מצאה אותנו בחזית המצרית בתסבוכת של הכוחות. אנו בכוחות גדולים ממערב לתעלה, הם בכוחות גדולים בחלק ניכר ממזרח לתעלה. הארמיה השלישית מכותרת, העיר סואץ חצויה ובינינו לבין הצבא המצרי שתי חזיתות ושלושה קווים פרוסים וארוכים. היה איפוא עניין הדדי בהפרדת הכוחות הגדולים, המתחככים והממשיכים לירות זה בזה. הממשלה בוודאי רצתה הסכם טוב יותר בהתחשב בני-תונים ובמשאלות ובדאגה לבטחון ולשלום, אך זהו בנ-דאי ההסכם הטוב ביותר שהממשלה היתה יכולה להגיע אליו.

יש אומרים שאילו היה הליכוד שותף לשיחות אלה לא היינו מגיעים לאיזה הסכם שהוא, ולפיכך גם אם מפחדים המצרים ממלחמה, הרי מתוך זילזולם בקרבנותיהם ומתוך הסתמכותם על סיוע מדיני, ואולי אף צבאי, סובייטי, אפשר מאוד שהיינו מגיעים שוב למלחמה, ולא למלחמת התשה בלבד. ויש אומרים — ואפשר שאני נוטה להאמין בכך — שהיה מושג בסופו של דבר הסדר דומה, אולי אחר במשהו, באשר מיגוון רחב ביותר של דעות ועמדות וכוח עמידה היה מעורב במשא-ומתן ובהכרעות. גם לו היה מושג הסכם בזה, יכול היה מישור לקום ולטעון שאפשר היה להשיג הסכם טוב יותר וזה שהושג הוא הרה-סכנות.

אם אמנם אלה פני הדברים. אך אין לסתום את הגולל על יצירת התנאים למימושה של אפשרות זאת. אני מצטער לומר, כי עמדת חבר-הכנסת בגין והדוברים האחרים של הליכוד כאן היום סותרת את הגולל הזה לחלוטין, בלי להציג כל אלטרנטיבה ריאליה ממשית.

חברי הכנסת, הבית נקרא היום לדון ולאשר את ההסכם בדבר היתקנות כוחות. אולם חובתנו לעסוק, אם לא כעיקר, הרי גם במדיניותנו לעתיד, לא רק משום שצלו וסכנותיו רובצים על הדיון הזה, אלא גם משום הסיכויים הטמונים בו.

להחלטותינו ולמעשינו יהיה משקל מכריע במהלך ההתפתחות, שכן איננו מדינת-חסות הנתונה להחלטות חיצוניות. לא זה מה שאירע בקשר להסדר היתקנות הכוחות. ואני מאמין ומניח שלא זה מה שיקרה בעתיד. מה שחייב להנחותנו לקראת העתיד הם כמה עיקרים חיוניים ומרכזיים ביותר :

ראשית, גם אם יתקיימו הדיונים בינינו לבין מצרים, סוריה וירדן, השלב הבא בביצוע כל הסכם עם מצרים צריך שיוכל להתגשם אך ורק לאחר פתיחת התעלה בפועל ותחילת חזרתם של אזרחים מצריים לערי התעלה.

שנית, אין אמנם לגרום המשך הסטאטוס-קו, אך גם לא המשך ההתקדמות לקראת שלום או הסדר בשלבים נוספים. מוטב שמשלב זה ואילך תהיינה הברירות היחידות שניציג הסכם מדיני כולל והתוויות גבולות קבע, או ישיבה בקו הנוכחי, גם לאורך זמן, גם לאורך רך ימים.

עם קטן, הרוצה לחיות ככל האפשר חיים נורמאליים, אינו יכול להתזקק באורח מתמיד צבאות גדולים על גבולותיו. זה מה שהדרריך במידה מסוימת גם את ההסדר הזה, גם אם סביבתנו עוינת ומזוהה פוטנציאל תוקפני. על כן חייבים אנו להבטיח לעצמנו נתונים בסיסיים של מרחב וזמן לבלימת כל תוקפנות בעתיד. ככל שיושג הסדר של שלום, כן נוכל להסכים לצימצום מרחבי ההגנה הדרושים לנו.

על כן מכאן ואילך רק שתי אלטרנטיבות לפנינו ולפני מצרים : הקו הקיים, על יתרונותיו האסטרטגיים והיתרו בולם סיכויים מלחמה, על שלום בגבולות קבע ובהסכמה הדדית. חשיבותה של עמדה זו אף גוברת נוכח הודעת ממשלת מצרים אתמול, כי אחת מן המטרות של ההסכם היא ש"הכוחות המצריים יהיו מסוגלים לערוך קרב חדש, אם ישראל תתמהמה בביצוע החלטת מועצת הבטחון 242".

והעקרון השלישי החייב להנחותנו הוא שיש לחתור לפירוק מלא של כל שטח שיפונה, במסגרת ההסכם, עלי-ידי ישראל. הנוכחות הצבאית המצרית המוגבלת, שעליה הוסכם עתה, מתחייבת משיקום ערי התעלה ומחיי האזרחים באותם ערים.

אריאל שרון (הליכוד) :

7,000 חייל ?

נד יעקבי (המערך) :

חבר-הכנסת שרון, אני מוכרח לומר לך : אילו אנחנו היינו מחזיקים מן הצד המזרחי של התעלה חצי מיליון תושבים ישראלים, אזרחים, הרוצים לחיות חיי שלום, אני מניח שהיינו מבקשים לפחות 7,000 חייל לפחות 30 טאנקים כדי להגן עליהם.

שיים. תהיה לכך השלכה מרחיקה לכת, מועילה ומ-
משת בכל החזיתות; תהיה בכך בשורה לעם שמעבר
לשיקולים צדדיים, תפלים ובני-חלוף, התלכדו כולנו
בשעה היסטורית כדי להכריע יחד, במיטב כשרונותינו
ושיקולינו ומיגוון עמדותינו ועמידתנו, לטובת עם
ישראל, עתה ובדורות הבאים; למנוע מבנינו מלחמה
ולהביא להם בטחון ושלום. אנא, ראשי העם, שקלו זאת
דווקא עתה שוב. דווקא עתה, מפני שעתה הגיעה העת
למיצוי היכולת; מפני שאין מדובר עוד בהחלטות,
נוסחאות ופורמולות לעתיד לבוא, אלא מצויים אנו
במהלך קסינג'רי מסחרר, המביא להסדרים מוחשיים
מרחיקי לכת עם מצרים, ואולי עם יתר ארצות ערב,
וחשוב, לדעתי, שנעמוד יחד ונחליט יחד בנושאים
הריגורלי אלו לנו ולבנינו.

אנו מקווים שההסדר הזה יוכל להביא לידי המשך
חיובי, ולכן אנו תומכים בו. אין בו בשום אופן בריחה
חפוזה. רק צבא מנצח נסוג; צבא מובס אין לו לאן
לסגת. יש פה הסדר הנותן פתח להמשך שעלינו להת-
מודד אתו, ועיקר הקשיים עודם לפנינו.

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לומר משהו על ההמ-
שך הזה, על שלביו הקרובים. כבר דאגו, מפנים ומ-
חוץ, להשמיטנו ולהודיענו שתבוא הפרדת כוחות עם
סוריה וירדן. לכן מבקש להעיר שתי הערות:

1) אשר לסוריה — אין בה היערכות מסובכת,
אלא קו אחד ברור מבחינה צבאית, גיאוגרפית וטו-
פוגרפית. כאן אין צבא מכותר, אין עיר חצויה ונצורה,
אין נקודות חיכוך. לכן אין ברמה עניין של הפרדת
כוחות, ובעיקר יש ליכור שכאן, שלא כמו בסיני, המד-
בר הגדול, קיים סיכון ישיר ומיידי של ישובינו שב-
רמת-הגולן. כאן אין איפוא עניין של הפרדת כוחות,
אלא נסיגה. ואם כן, עם כל הפרובלמטיקה שבעניין,
ידובר על כך במסגרת הסדר שלום ולאחר החזרת שבו-
יים.

2) ובאשר ליהודה ושומרון או להפרדת הכוחות
עם ירדן — אני מבקש שתהיה ברורה עמדתנו. עמדת
המפד"ל: סואץ אינה ירושלים, קריית-ארבע היא חברון
ולא קנטרה, ושכם אינה מבואות איסמעיליה. יש לנו
זכות יסודית, יהודית ולאומית עמוקה לארץ-ישראל,
שמעבר לשיקולים רגילים במישור המדיני או הטקטי.

מבחינה בטחונית נהר הירדן הוא הגבול המפריד
בין הכוחות, ולכל הדעות אין טוב ממנו, ואת יהודה
ושומרון, לפי החלטתה הברורה והשקפתה של תנועתנו,
יש ליישב בהרבה ערים וכפרים, ולא להחזירם למי
שאינם שייכים לו. אני מקווה שאמנם כך תפעל כל
ממשלה בישראל. אנתנו נפעל ככל יכלתנו לכך. אגב,
אשר לאופי היהודי של ארץ-ישראל, אני בטוח שיש
לנו רעיונות מצויינים איך להבטיח זאת, והלוואי וזאת
תהיה הבעיה היחידה בנושא זה.

לסיום אני רוצה לחזור על דברי חברי-הכנסת רפ-
אל בעניין ההסכם עם מצרים: החזרתן של יותר
משלוש-מאות גוויות חילינין היא חובתנו ללוחמים
ולמשפחותיהם, חובה שלא נוכל למלא עוד אלא
עכשיו. אין סיבה שמצרים, שוחרת ההסכם וההסדר,
לא תאפשר לנו טיפול יסודי בנושא זה. ואני מקוה
לממשלתנו לעמוד על כך שהדבר ייעשה עד יום ו',
יום תחילת ביצוע הסכם התפירה.

מכאן שאני רוצה להפנות דברים כלפי שני הע-
דים לוויכוח. אין צורך להפליג בשבחי ההסכם ולשפר
את תדמיתו של סאדאת ולומר שהוא מתאוה לשלום,
ויותר משמדאיג אותי שיפור תדמיתו של סאדאת חושש
אני מפני הירדמותנו בעקבות זאת, ותנומה קלה, אם
תפקוד אותנו — אף-על-פי ש"לא ינום ולא יישן שומר
ישראל" — הרי יש בה סכנה חמורה, וכבר ראינו זאת.

מאידך גיסא קשה לי לקבל את הגישה הקיצונית
החד-משמעית שמנגד, שהנה נעשה מעשה שכאילו
ברור כי יכולנו להשיג, באותה נשימה טוב ממנו;
ואילו הוא — כבר ברור שסופו רע ונורא, מפני שאין
שום סיכוי להידברות בעקבותיו, והפרתו קרובה לבוא
וכרוכה במלחמה קרובה, עקובה מדם, שהנה אנו מקו-
בים אותה וקשה יהיה לנו לעמוד בה היטב.

אדוני היושב-ראש, בסך הכל יש בהסכם זה רצון
גדול מצדנו, מצד כולנו, להימנע עתה ממלחמה כלשהי
— מלחמת מנע מצדנו, מלחמת פתע מצדם, או מלחמת
התשה הדרתית, ויש גם רצון כביר, של א, יגונה, לתת
סיכוי להזדמנות להגיע לידי הסדר עם מצרים, הסדר
שהכל רוצים בו. ולדעתי, מוקדם עדיין לקבוע שהנסיון
הצליח או נכשל, אין מי שיוכל לומר שבטחון שהוא
יודע זאת עתה. אנו צריכים להבטיח שאם ייכשל לא
נהיה נתונים במלחמה בתנאים גרועים מאוד, ואף-על-
פי שאנו מאבדים יתרון של קו עדיף, הרי בלי שאהיה
איש צבא מאמין אני שישאל הנגבר ותנצח באופן
ברור גם במקרה כזה. אך אם יצליח או ייכשל הנסיון
— כמו במקרים רבים נהיה חכמים יותר לדעת זאת
רק לאחר מעשה. רק בעוד חודשים או שנים, כאשר
נעמוד כולנו במסגרת הסדר על גבולות בטחון חיוניים,
על עומק אסטרטגי חיוני, על תנאים של פירון ועל
נקודות חיוניות אחרות, ואם אז יאמר האויב: לא!
ויבוא העימות ושני הצדדים יצטרכו להחליט על מה
לכיהם — רק אז נדע אם היה ההסכם פתח שהביא
להידברות מתוך רצון הדדי שלא להמשיך במלחמת
עשרים-וחמש השנים, או שהיתה בכך טעות והאויב
זיוז את טליו ויתקוף מעמדות נוחות יותר. כאמור, אני
מאמין כמו כולנו פה שישאל כוחה עמה לבלום ול-
הביס את האויב, ולכן כדאי הסיכוי.

אדוני היושב-ראש, נדמה לי שנתנו אשראי למצ-
רים בהסדר זה. התעלה ועריה הן פריבילגיה שנתנו
להם, אך נתנו זאת כדי שלנו תהיה נורמליזציה מסו-
ימת באזור טעון חומר הנפץ, באשר אז יהיה להם מה
להספיד. אנו מקווים — הנה נושא הראוי לבדיקה —
שהעם המצרי אינו מוכן בכל יום לפתוח ולסגור את
התעלה, לפנות ולהחזיר רבבות ומאות אלפי אזרחים.
נתנו להם אשראי גדול ואנו מחכים לפירוטיו: יהיהו,
אם לא?

אך יש לומר את האמת: אף אנו עצמנו זקוקים
להיערכות מחודשת — בחברה, בכלכלה ובחינוך, בצ-
בא ובמדיניות, ואפשר וחשוב שיינתן לנו עכשיו לע-
שות זאת בעקבות המלחמה, אך לא תחת הטרואמה
שלה, אלא מתוך יתר שיקול דעת. לכן דווקא עתה
מרגיש אני שוב חובה לקרוא לכל ראשי העם ולומר
שאיננו יכול בשום אופן להבין מדוע לא נתלכד כולנו
נוכח חומרת השעה ונשיג יחד את הטוב ביותר שאפ-
שר להשיג לעם ישראל — בוויכוח עם ידידים ובהיער-
כות של עמנו פנימה לקראת מה שצפוי לו בטוב ובק-

היחיד י. ישעיהו:

רשות הדיבור לחברת-הכנסת מרדכי בן-סורת, וא"חרינו לחברת-הכנסת שמואל תמיר.

מרדכי בן-סורת (המערך):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, הרשה לי תחילה לברך אותך על בחירתך. כולנו חייבים בכבודו של היושב-ראש וכולנו מצווים לסייע בידו לשמור על כבוד היות ועל עצמאותו.

ולנושא: מסקנות רבות לקטנו ועוד נסיק ממלחמת יום הכיפורים. ברשותכם אשרטט כמה מהן: בפעם הראשונה בחיי מדינת ישראל ומלחמותיה יכולים הערבים לטעון שהכאיבו לנו והעלו את יוקרת העם הערבי; לראשונה הצליחו הערבים לגייס את מירב משאביהם בכוח-אדם, בצידוד ובחומר גלם למלחמה בישראל; התקורות היחסים בין הערבים לבין ברית-המועצות לא הביאה לגיתוק, כפי שחשבנו לפני המלחמה, אלא להיפך — נעשתה גשר מוצק שעליו הועבר צידוד רב ומתוחכם לזירת המלחמה; הכמות הערבית בכוח-אדם ובצידוד התחילה לפעול את פעולתה על יחסי הכוחות בינינו לבינם; ויקרתה של סאדאת עלתה לאין שיגור על זו שהיתה לפני המלחמה והגיעה למצב שבו הוא יכול להכתוב מהלכים מדיניים שאפילו נאצר לא העז לעשות. מסקנה נוספת, והיא: למספר הקרבנות ולערך האדם שוב אין השפעה על מהלכי הערבים, ובראשם סאדאת; חרף העזרה הסובייטית, חרף האיתוד הערבי, ההכנות הצבאיות והצלחותיו הגיע סאדאת למסקנה שאין בכוחו להכריע את מדינת ישראל. מסקנות אלו, שאת רובן אי-אפשר היה לחזות לפני המלחמה, הן אשר מסמנות סיכויים ותחילת תקווה ליחסים משופרים עם הערבים, ואני נזהר מלומר — יחסי שלום.

אני דוחה בשאט-נפש את ההאשמה שכאילו נוק"שות ישראל במשך שש השנים האחרונות היא שהביאה למלחמה ולסיבוך היחסים. יש כאלה המרחיקים לכת עד כדי להעליל שרק 2,600 קרבנות הם שריככו את מדינת ישראל ואת ממשלתה, אין בזה אמת. השינויים חלו שם, במצרים. עקב מלחמת יום-הכיפורים נפגמו שלושת הלאומים של הארטום: לא קיבלנו את דרישת סאדאת, שעלינו לסגת לגבולות ה-4 ביוני 1967 לפני כל משאומתן או סימן של משאומתן, ומבלי להתחייב הגענו להסכם עם המצרים.

רבותי חברי הכנסת, אינני בין העולזים להסכם הפרדת הכוחות, אבל גם אינני בין המקוננים עליו. אינני רואה את השלום קרב ובא. אני רואה את ההסכם כטוב ביותר הנתון בשעה זו על רקע מערכת המרי-כיבים הצבאיים והמדיניים הקיימים ביורה שלנו ובכל עולם כולו. הביקורת שהושמעה מתעלמת לחלוטין מכל שבבי של תקווה וקובעת ביועני שקיימת אופציה אחת בלבד: חוסר אמון גמור בערבים וחוסר אמון בכל הסכם שיושג אתם.

זו הנימח שהושמעה היום — וגם שמענו אותה לאחרונה — מפי חברת-הכנסת בגין. חברת-הכנסת בגין הפנה שאלה אל שר-הבטחון משה דיין ושאל אותו לאן הוא מוביל. אני רוצה לשאול את חברת-הכנסת בגין: לאן הוא מוביל? האם איננו משלה את הציבור הישראלי כאילו קיימת אלטרנטיבה חיובית יותר, ששר הבטחון וממשלת ישראל, מתוך עוררון גמור, אינם

משתמשים בה? האם לא להשליית הציבור מוביל חברת-הכנסת בגין?

האם יעלה על הדעת שיכולנו להמשיך לשבת בצד המערבי של התעלה, כשיום יום חיילינו נפגעים, מבלי שננקוט את הצעדים הנמרצים ביותר כדי לשחק את האויב — מצב שבהכרח היה מביא למלחמה? האם נתעלם מן העובדה שכל מלחמה נוספת פירושה תלות חזקה יותר בארצות-הברית? מי שרוצה היום להיות עצמאי איננו צריך לרצות במלחמות נוספות, וצריך למנוע בכל כוחו מלחמות נוספות. כל מלחמה נוספת, לאור הנשק המתוחכם והצורך בצידוד רב, פירושה תלות נוספת בארצות-הברית והפחתת עצמאותה של ישראל כמדינה. אבל אם תיגור עלינו מלחמה, גשתחף בה בעיניים פקוחות — — —

אריאל שרון (הליכוד):

דיברת על שחברת-הכנסת בגין מוביל למלחמה. אנחנו נלחמים שש שנים בראשותה של מפלגת השלטון.

מרדכי בן-סורת (המערך):

חברת-הכנסת שרון, תן לי עוד כמה משפטים. יש לי תשובה לשאלתך.

מנחם בגין (הליכוד):

חברת-הכנסת בן-סורת, אנחנו ידידים, מה נטפלת אלי?

מרדכי בן-סורת (המערך):

חברת-הכנסת בגין, אתה רוצה להתחיל בהפרדת הכוחות היום? לא יועיל לך. אנחנו בכוח אחד בת-פיסה המדינית. אל תתחיל בהפרדת כוחות בגלל סי-עיתות, אל תתחיל בה.

יצחק בן-ארהו (המערך):
אם כבר, תתחיל בכיתך.

מנחם בגין (הליכוד):

מה חסר לך בבית? אצלכם עבדות מושלמת, קר-לקטיביות רעיונית. אפילו במפ"ם אין קולקטיביות רעיונית.

מרדכי בן-סורת (המערך):

אם תיגור עלינו מלחמה, גשתחף בה בעיניים פקוחות ובעבור מצב — ורק מצב כזה — המסכן את קיומה של המדינה.

אני רוצה לומר כמה משפטים, וזאת תשובה עקיפה לחברת-הכנסת שרון. אני נמנה עם אלה שהודעו בת-קופת הבחירות מאלה שבתוך להט התעמולה לבחירות ניסו לחלק את הציבור הישראלי לחלק הרוצה במלחמות וקרבנות ולחלק החותר רק לשלום ושעל מצוהו כתוב: רק שלום. הודעו עמי מהפרדה זו, היא איננה נכונה, והוכח אחרי הבחירות שאיננה נכונה. גם כלפי חוץ אסור לנו להכריז שיש ציבור בישראל, ויהיה גדלו אשר יהיה, המעדיף מלחמה על שלום.

בעקבות זה אני מקבל את ההגדרה שיש דרכים שאם הולכים בהן, הן מובילות למלחמה.

(חברת-הכנסת מ. בגין קורא קריאת-ביניים)

חברת-הכנסת בגין, לא היות באולם בתחילת דבריי שאלתי אותך: לאן חברת-הכנסת בגין מוביל? אם היינו

הנסיגה לפי הסכם זה אין יותר נסיגות ללא הסכם חדש אשר שלום בצדו.

יש להכין את הציבור הישראלי לכך. וחשוב שכתבים יקובנו ויכתבו פחות על הבחורים היושבים בקווים. חשוב שתנונים יכתבו פחות שלא נוכל להחזיק מעמד הרבה זמן בצורה כזו. את הדברים קורא קיסנינג'ר, קורא אותם סאדאט וקורא אותם אסאד. יש להכין את הציבור הישראלי למצב שבו נחזיק בקווים רבבות רבות של מילואים תוך איזון בנשיאת העומס.

יש להסביר ברורות לארצות-הברית, ידידתנו, שמענה אנהנו עולמים לחתוך בבשרה התי של המדינה.

לאחר שעשינו את הנסיון של הסכם הפרדת הכוחות עלינו לפשפש במעשי כל אמצעי התקשורת הממלכתיים והציבוריים — ואני שם זאת בראש סולם הבחינות; יש לוודא את ההשלכות של שיטת פעולתם של אמצעי תקשורת אלה. פעולתם גורמת להרס של מוראל הציבור בישראל. ואם הממשלה תגיע למסקנה שיש להחליף את הוועד המנהל, אנא, תעשה הכל על-מנת להחליף את הוועד המנהל כדי לאפשר שליטה גדולה יותר. אם תגיע למסקנה שיש לתקן את חוק רשות השידור, תביא הצעה לתקן את החוק ולשנות את המצב.

יגאל הורביץ (הליכוד):

תביא הצעה — נתמך בה.

מרדכי בן-פורת (המערך):

יש ליישם את הלקחים של הוועדות שמונו, אלה שבתוך הצבא והוועדה הממלכתית, וזאת הן כלפי הצבא והן כלפי אירגון הממשל האזרחי. יש להפסיק את הטלאת הטלאים הכלכליים ולהתארגן לתקופת חירום ארוכה, להתארגן לשני מצבים מיד אחרי הנסיגה. בקיצור, על הממשלה להוכיח שהיא תנהיג ותמשיך, במסגרת הדמוקרטיה, וכי לא נחזור עוד למצב של תוהו ובוהו.

ובסיכום אני אומר כי ייתכן — ואני חוזר ואומר: ייתכן — שסיכויי החלטת הממשלה והשלכותיה ייראו בעתיד, ואז, חברי-הכנסת בגיני, תבקש סליחה מהממשלה ומשר הבטחון. נקווה, אינני בטוח, אבל נקווה.

היו"ר י. ישעיהו:

רשות הדיבור לחברי-הכנסת שמואל תמיר, ואחריו לאחרון הנאומים, חברי-הכנסת צדוק.

שמואל תמיר (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, יחד עם ברכותי לבחירתם של כל חברי הכנסת היושבים אתנו, והחדשים במיוחד, שלוחה ברכתי גם לך לתפקידך החדש.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כמי שמחייב עקרונות הסכם הפרדת הכוחות בין מצרים לבינינו על תעלת-סואץ, כמי שמשוכנע שהתנאים של הסכם הפרדת הכוחות, כפי שנקבעו, הם חמורים ומסוכנים לישראל, ברצוני להדגיש בראשית דברי כי הדבר המדאיג ביותר בהסכם, כפי שנקבע, הוא ביטוי ראשון לויתור מצד ממשלת ישראל על היעד המרכזי של השלום. הסכם זה איננו חלק מהסכם שלום, בהסכם זה גם לא מדובר על שלום בין ישראל לבין מצרים; יש בו נוסחה שגם החבלנים משתמשים בה, נוסחה

ממשיכים במצב הקיים לא היינו מחרישים להפרעות ולהתשה היומיומיות ואז היינו הולכים למלחמה. על מה? האם יש סכנה לקיומה של המדינה מהתעלה? אין לדעתי סכנה לקיומה של המדינה מקו המים. סכנת קיומה של המדינה יהיו קיימות יותר מאוחר.

אני ער ליתרונות שהסכם זה הביא למצרים. ההסכם הזה הסיר את הכיתור מהארמיה השלישית. הסכם זה הקל על ממשלת מצרים לגבי הצבא ויוקרתו. הסכם זה לא אפשר את פתיחתה של העיר סואץ, שהיא המוצא להובלת הנפט למצרים ולאירופה מהדרום. הסכם זה הביא לנסיגה ישראלית מקו המים.

אלה הם היתרונות שמצרים הפיקה מההסכם. ואני חושב שיש משהו מאתנו המעלה על דעתו שאפשר להגיע להסכם בלא יתרונות גם לצד השני.

אבל מה אנו משיגים? אנו משיגים את הרפית המתח הבין-לאומי, תוך הפגנת רצון לשלום. בצעד זה שנקטנו אנו מרמים מבעיית הנפט, אשר קיעקעה את ההנחות של שוחרי הצדק האוניברסאלי. מתברר שכך אנו עומד הצדק מול הנפט — הנפט עדיף, לא הצדק. אנו מאפשרים גם הורמת דם נוסף בחיי המשק והי קלה בגיוס המילואים. פתיחת התעלה והחזרת החיים האזרחיים באזור התעלה גם הן מהוות הישג מדיני ובין-לאומי בעל משקל רב. מי שמתעלם מהיתרון של פתיחת התעלה והחזרת החיים האזרחיים באזור הסואץ מתעלם ממכשול גדול למלחמה בינינו לבין המצרים.

הסכם זה יגביר את משך האתראה לגבי התקפה מצרית יומה. הוא יתן אשראי להנחה שאולי פני המצרים לשלום, וזוהי לדעתי התחלה שאין להחמיצה, וזאת מבלי לסכן את בטחון ישראל.

אני חוזר לתחילת דברי ואומר, שאינני בין העול-זים להסכם, אך גם אינני בין המקוננים עליו. הממשלה הזאת, וזו שתבוא אחריה חייבות לומר לעם הישראלי דברים ברורים. וכאן רצוני לומר שאני מצטער שלא תקום ממשלת ליכוד לאומי. אבל אני חושב שכאן בשורות הליכוד טמונים הסימנים הראשונים של התנגדות להקמת ממשלת ליכוד לאומי, וזוהי העיקשות. אם הליכוד היה מגלה פחות נוקשות ויותר גמישות — התנגדותם של אותם מתנגדים, בקרב המערך, לממשלת ליכוד לאומי הייתה קלה יותר.

שמואל תמיר (הליכוד):

חברי-הכנסת בן-פורת, אל תעשה לעצמך חיים קלים. אל תנסה להטיל זאת על הוולת. האחריות היא כולה על המערך, שלא פנה אלינו אפילו לבידור.

מרדכי בן-פורת (המערך):

שמענו את ההצהרות ערב הבחירות. זה החל מעיבת הממשלה בשנת 1970. כאשר אתה בא ורוצה לשכנע בדבר הקמת ממשלת ליכוד לאומי כשהנוסח הוא: נגד כל הסכם שבו כתובה המלה "נסיגה", הרי בצדק טוענים לעומתך: איך אפשר להקים ממשלה? הרי הייתה ממשלת ליכוד לאומי.

על הממשלה לומר לעם בישראל דברים ברורים: תקוות בצד אכזבות, סיכויים בצד סיכונים, ולכל מצב — תנחית ברורה. להיחבט במלה "שלום" אחרי הסכם זה, קצת מיותר. זה לא יוסיף לנו. אלה הם רק מלים. צריך להכין את הציבור הישראלי לכך, שאחרי קו

כל הסכם. אינני משווה, אבל אפילו על הסכם כניעה טוטאלית חותמים אנשי צבא. הסכם מדיני לא קיים פה. ועל הכל, הסדר זה נעשה במתכוון בזמן של מלחמת התשה מוגברת, והם מפרשים אותו ככניעה למלחמת התשה. ואם פירוש שלהם לא מספיק, באים אנו ואומרים: אתם רוצים במקום זה מלחמת התשה? וכך נסגר המעגל: כניעה למלחמת התשה, כאשר בידינו, ללא פתיחה באש, היה לבלום את מלחמת התשה הוות על-ידי מלה כל כך פשוטה: יש יריות — אין אספקה, והאש היתה פוסקת ללא כל תסבוכת לישראל. אבל כאשר במקום "אל תירא עבדי יעקב" מופיע "חולעת יעקב", הרי שום נתון אינו עומד לך, אתה יכול לחלוש על כוחות אדירים, אבל כאשר מאחורי ריחם לא עומדים כוח רצון והכרת ערך עצמך — דבר אינו עוזר.

שמענו היום, וצר לי ששמענו זאת מפי שר הבטחון, שלדעתו אין סיכוי שהמצרים יסכימו לשלום בגבולות סבירים, גם לא בגבולות של התורה שבעל-פה של המערך. זאת אמר מר דיין בתשובה לשאלה, ובמרחק זמן קצר מאוד הוא הוסיף וחזר והדגיש: אכן, המצרים מתכוונים הפעם לשלום. כשאני מחבר את שתי האמירות הללו: אין סיכוי לשלום בגבולות התורה שבעל-פה של המערך —

משה כרמל (המערך):
עכשיו.

מנחם בנין (הליכוד):
הוא לא אמר "עכשיו".

יצחק נבון (המערך):
הוא אמר זאת.

שמאל תמיר (הליכוד):

— אבל הם מתכוונים לשלום, שני המשפטים האלה יחד משמעותם היא או ששר הבטחון נטש את הגבולות של התורה שבעל-פה והוא מתכוון לשלום שלא בגבולות הללו, והוא קורא לזה שלום, או שעורנו מתכוון לגבולות הללו אבל ללא שלום. שתי המשמעותות חמורות מאין כמותן, ומה עוד שהן באות ביחד עם ההנמקה להסכם ההפרדה מלפני ימים ספורים.

אדוני היושב-ראש, מה נתנו בהסכם הזה ומה אנו עתידים לקבל? נתנו את 60 הקילומטרים מזה ומה לתעלה, שהם החשובים ביותר במזרח התיכון מבחינה בינלאומית. לא ייתכן שבעקבות ההסכם הזה לא היה טלפון של קיסטינגר לגרומיקו: 'אדוני, במסגרת הדטאנט שבין ארצות-הברית וברית-המועצות נתנו לך את המעבר החפשי בתעלת-סואץ, שאתה כל כך מעוניין בה לשימוש נגד הסינים ולמטרות נוספות'. לא ייתכן שזה לא נאמר. זה חלק מתיאום גלובאלי מסויים שבין שתי מעצמות-העל.

(קריאה: גם האמריקאים רוצים שהתעלה תהייה פתוחה.)

סגן ראש הממשלה י. אלון:
ומה על הדטאנט שבין ארצות-הברית וסין?

שמאל תמיר (הליכוד):

אדוני סגן ראש הממשלה, זה בוודאי לא עניין לב-דיחות הדעת. יש מערך גלובאלי וארצות-הברית מתמרנת

הנמנעת מאיזכורה של ישראל כחלק מן השלום. וכאשר הבוקר הזכיר חברי-הכנסת בנין לממשלת ישראל ולשר הבטחון שהנוסחה הקבועה של הממשלה הזאת ושל כל חלקי הבית היתה: אין נסיגה ללא שלום, השיב לו שר הבטחון: נכון הדבר, אבל זה היה עד יום הכיפורים.

נגד עיני "ג'רוסלם פוסט" מ-25 בדצמבר 1973, אחרי מלחמת יום-הכיפורים, בעיצומה של מלחמת הבטחון, ובראשי קודא: No pull-back till peace, Dayan. Tel-Aviv. — Defence Minister Moshe Dayan said yesterday that Israel must not move "even one meter" from the Suez Canal until there is a peace agreement with Egypt. — שר הבטחון משה דיין אמר אתמול שלישראל אסור לזוז אפילו מטר אחד מתעלת-סואץ עד שיהיה הסכם שלום עם מצרים".

זה לא היה לפני מלחמת יום-הכיפורים, זה היה אחרי מלחמת יום-הכיפורים, מפי שר הבטחון, שהיה אחד הארכיטקטים של ההסכם האחרון, שלפיו נסוגנו לא מטר אחד אלא עשרים קילומטרים קריטיים בנקודה הסטראטגית ביותר במזרח התיכון מבחינה בינלאומית — הפרה נוספת של התחייבות חגיגית שניתנה לעם בשם הממשלה והמערך בנושא זה עוד לפני חודש ימים.

את ההרגשה הזאת של ראשיתו של ויתור על שלום כיעד מרכזי שמעתי שוב היום מפיו של שר החוץ, שאמר: "אפילו בחוזה שלום לפי רצונו ומשאלת-לבו של חברי-הכנסת בנין אין ערובת-ברזל נגד אי-חידוש מלחמה. הרי רוב המלחמות בהיסטוריה פורצות בין מדינות אשר שלום היה שורר ביניהן ערב התלקחותן".

לא לגמרי ברור מי טוען על מה: אנחנו, שהורנו מן הסכנות של גבולות בלתי-אפשריים אפילו במסגרת של חוזה שלום, או ממשלת המערך, שלפתע טוענת כי בשלום אין ערובה לבטחון. לקראת מה משיע שר הבטחון את דבריו אלה? האם לא לקראת הניסיון לעומק ללא שלום, שהנסיגה האחרונה היתה רק שלבה הראשון?

לא זו בלבד שאין מדובר בשלום; אפילו אי-לוחמה אינה מוזכרת. נהפוך הוא: הממלגה הרשמית היחידה של מצרים מכריזה רשמית על המשך הלוחמה; לא זו בלבד שאין מדובר באי-לוחמה, הפירוז אינו קיים עוד. וכאן לא מכריעה כמות הטאנקים, וכמות התותחים וכמות הטילים; קובע פה עקרון: פירוז — כלומר שטח גקי מצבא בעקבות נסיגה, על-מנת שהפרה תיחשב אור-טומאטית casus belli והזכות התגוננות מיידיה, ולא נתונים מעורפלים שמטבע הדברים יחזירו אותנו למצב של 1970, כאשר קידמו טילים ונראה היה שלא ניתן להגיב משום שהעניין מטושטש ומחייב בדיקה ממושכת. כך נוצר דגם, שירשאל חתומה עליו, של נסיגה חדר-צדדית שבעקבותיה אין פירוז; לא רק פירוז אין, הכרה אין. לא בכדי לא היה משא-ומתן ישיר. עד הרגע האחרון היה משא-ומתן באמצעות צד שלישי. לא הצד הפורמאלי קובע כאן, יש כאן מגמה ברורה: אין לכה. no peace; no recognition; no negotiation. לא רק הכרה אין; גם לא הסדר מדיני חלקי; הם שעמדו על כך שהחתימה תהיה של רמטכ"לים, ולא של מדינאים. תתימה של אנשי צבא אינה מבטאת

משום-מה, ראה לנכון לגקוב אפילו מספר — אמירה שאילו אורח רגיל היה משמיעה, בוודאי היו מוכיחים לו שיש חוקים האוסרים זאת — אבל הוא ראה לנכון לומר ש-40,000 חיילי מילואים ישוחררו. במלים אחרות — ואני לא אנקוב מספרים: הרוב המכריע של חיילי המילואים יישארו מוצבים וחמושים בקווים, על המיתלה, דרומית למיתלה. וצפונית למיתלה ולגיד, עד הים.

אני שואל אותך, אדוני סגן ראש הממשלה, מהו הקו הבא שאלי תיסוגו כדי לשחרר עוד 40,000 חיילי מילואים? ואיזה הוא הקו שבו תשחררו את כל המילואים?

אתם יצרתם היום מצב שבהעדר שלום חוץ, סופי, מלא; בין עמים, עם גבול פתוח אי-אפשר יהיה לשחרר רר מילואים לתקופה ארוכה מאוד. הסיכוי לשחרור המילואים הוא כבר מאחורינו, משום שנטשתם את הקלפים המרכזיים הללו שהיו בידיכם. ואתם משלים את העם בשחרור מילואים, כשם שהשליטם אותו ערב הבחירות: מי שרוצה שיחררו מילואים — יצביע "אמת". עכשיו, ברגע זה, נבלמת האפשרות לשחרור מילואים מאסיבי, על-ידי הסכם ההפרדה הנרוע שהגיעתם אליו. ואני מבקש אותך, ואני מבקש את ראש הממשלה, להשיב על כך, היכן ומתי תשחררו עוד 40,000 ומתי תוכלו, בנתונים אלה, לשחרר את כל המילואים?

אומר שר הבטחון, אומרת ראש הממשלה בדבריה לכנסת: העיקר שהשגנו הוא נורמאליזציה ביחסים, לא נורמאליזציה של אזור התעלה. ודאי טוב מבחינה זו שהחיים יתחילו לשקוק סביב התעלה. ודאי שיש בזה אלמנט חיובי מסוים. אבל בכך לראות מה-סום למלחמה? בזה לראות שריון מסוים עדיף על עמידתנו שלנו סמוך לתעלה? בשיקולים של מי המ"דובר? בשיקוליו של סאדאט, שאמר: "אקריב אפילו מיליון מצרים ואזו אותם!" במי מדובר? במצרים שהיתה נכונה להפסיד הכנסות מהתעלה במשך שבע שנים, כדי להשיג יתרון מסוים של לחץ על אירופה ואמריקה, בייחוד על אירופה? במי מדובר? בממ"ד שלה ששלחה מאות אלפי חיילי קומאנדו מעבר לקווים שלנו, ללא כל תכנית ואליסופס לאחר המשימה, תוך הפקרתם הטוטאלית. במי מדובר? בממשלה ששלחה רבבות חיילים להילחם מלחמת התאבדות אנטי-טאנקית, אף זאת מתוך הפקרתם המחולטת. במי מדובר? בממ"ד שלה שלא התענייה בעשרת אלפי שבויה, והיתה מצד-דה, מוכנה לתת להם להירקב שנים. הם יחסו לסכן מחדש אזרחים ורכוש, ובלבד לא לפתוח באש? המש"ט הטוטאלטארי ההוא?

והנימוק האחרון של מעלים: האלטרנטיבה להסכם הזה היא מלחמה. אתם מוסיפים: אמנם ננצח במלחמה זו, אבל זוהי מלחמה על כל מוראותיה. כ"ר לנו נגד מלחמה, מאוד מאוד נגד מלחמה. מלחמה היא דבר קשה, אכזר, מכוער, כרוך באיומות שב-תופעות. אבל מי שמעלה, כפי שאתם מעלים תוור העלה, את הנימוק הזה, שהאלטרנטיבה היא מלחמה, האלטרנטיבה היא מלחמת התשה; מי שמעלה בפומ"י בי נימוק זה בזמן משא-ומתן — מראש מובטחת לו תבוסה מדינית, כאשר ממולו ניצב גורם המכריע שוב ושוב: האופציה של המלחמה פתוחה לפני. מראש הפסדת בדיון, מראש הפסדת במאבק המדיני, כשאתה

בין סין וברית-המועצות. אנחנו נתנו לארצות-הברית, נוסף למתן לברית-המועצות ולמצרים, נתנו לה קלף עצום ביותר הבין-לאומית. ומיד נשווה זאת למה שקיבלנו. נתנו לארצות-הברית את אחת הנקודות הסטרא-טגיות החיוניות ביותר בעולם לתמרון בה. היא בוודאי תקבל איזו תמורה משמעותית מאוד. סמוך עליהם, הם מטיבים לזהל משא-ומתן, טוב מכם. אנחנו נתנו, אנחנו המשלמים, על גבנו עשינו את הדבר.

אנחנו ויתרנו על המצור על העיר סואץ, ואינני צריך להזכיר לבית הזה מה הוא עלה לעם ישראל. אנחנו ויתרנו על כיתור הגיס המצרי השלישי, שהכאיב להם, שבייש אותם, שלחץ עליהם. אנחנו ויתרנו על שיתוק התעלה, אחד ממקורות ההכנסה המובהקים של מצרים. אנחנו ויתרנו בכך שיצאנו מן הטריטוריה המצרית המובקת, להבדיל מסיני. נטשנו סופית את קו בר-לב — מותר להזכיר עוד את המונח הזה בבית הזה? נטשנו סופית את מה שנשאר בידינו מקו בר-לב, שעוד לפני ארבעה חודשים תואר כמגן-המגינים של מדינת ישראל. ואנחנו ביצענו את ראשית הנסיגה הטריטוריאלית, ללא שלום.

למעשה ויתרנו על כל מה שבאמת העיק על המצרים. אני מעו לומר שספק אם נסיגה מן המיתלה לאל-עריש על כל עומקה תהא משמעותית בשביל המצרים כפי שהיתה הנסיגה הזאת של 20 ק"מ מצד אחד של התעלה ו-35 ק"מ מהצד השני. לא השטח הטרי-טוריאל קיבע פה. המיקום קיבע, הנתונים הצבאיים והמדיניים המשולבים.

ולעומת כל אלה — מה קיבלנו? תאמר לנו: קיבלנו נתונים שבהם תהא התראה מספקת ממלחמת פתע. זאת הנוסחה החדשה. אני עומד ושואל את עצמי: כיצד אפשר להפוך כשלון מוחץ מאתמול, שבו — נוכח התראה ברורה ביותר — לא נעשה המעשה האלמנטרי המתחייב, כיצד הופכים אותו לתירוץ-סרק היום? "קיבלנו נתונים חדשים להתראה".

אדוני סגן ראש הממשלה, רק בימים אלה, לפני שבע או שבעים, אמרו המצרים לאו"ם בעיר סו-אץ: וזו מיד — והם זוו, והמצרים נעו קדימה. היתה בזאת התראה? היא נתנה מירווח זמן מיוחד? הם פשוט סילקו את כוחות האו"ם. זה יכול לתת שעות ספורות, לא יותר. 2,000 חיילים, 4,000 חיילים, מזו-ינים בנשק קל, אל מול הכוח המצרי המרוכז שם — זה מירווח התראה? בכלל, צריך הרבה עזר מצדכם לבוא ולהתבסס בפני הציבוריות על הנימוק "ההתראה". שעות דרושות לדחוף את האו"ם; שעות דרושות כדי להצביר מאות טאנקים על פני כל הגשרים, מעבר זה לעבר השני של הסואץ.

"מירווח התראה". אני רואה לנגד עיני תסריט, אדוני סגן ראש הממשלה: הודעה מהרמטכ"ל שכוחות מתגייסים במערך התקפי מהעבר ההוא של התעלה, אתם מתכנסים באיזה חדר, מציגים לפניכם צילומים של חיל-האוויר המוכיחים שהכוח מתעבה והולך, ואתם אומרים: אולי זה תרגיל, אולי זה לא תרגיל. מה מועיל? מה ההבדל בין מה שהיה או למה שיהיה היום מבחינת התוספת של מירווח ההתראה? מפני שכמה חיילים פינים וכמה חיילים מדרום-אמריקה יעמדו בתוך?

עוד אמרתם: ישוחררו מילואים. שר הבטחון,

אינני רוצה לעשות השוואה ואינני עושה השוואות, אבל כאשר חקרתי במשך שנים — בקשר למשפט מסויים — מה אירע לאישים מן הדרג הראשון, ראשי יהדות אירופה, שלאחר השמדה של 5 מיליון יהודים הם עוד טענו: הגרמנים אינם מתכוונים להרוג אותנו, והיו אלה אישים בעלי שכל, עם אהבת ישראל בלבם, איך אירע שהפכו ליודראטים? האשליה העצמית, שאם אני רוצה שלום, גם האויב רוצה שלום, אפילו כאשר הוא משמיע דברים הפוכים — האשליה העצמית היא מקור האסון. והמצרים אומרים דברים מפורשים. הפעם אין תרמית.

(קריאה בולט)

אמרתי שאיני משווה.

לא תרמית. וגם לא לחץ. אני מאמין לכם כאשר אתם אומרים שלא היה לחץ מצד קיסרינגר. ראיתי את המשא-ומתן הכושל לא רק בתוכנו, אלא גם בדרך שבה נוהל. ראיתי את הפגנת הלהיטות, את הישיבה בלילות. אני חייב לספר פה: משתתף מסויים יש-ראלי, בישיבות הלילות האלה אמר לי, שברגעם מסויימים לקח את הסיגריה הדולקת ונגע בה בידו כדי להתערר. עד כדי כך היה קשה להחזיק מעמד. כך מת-נהלת מדינה? כך חורצים גורל עם? גם אצל הנציב העליון הבריטי לא נהגו כך. מה הריצות האלה, ימים ולילות, בעניין כה חיוני לעם? כך מנהלים משא-ומתן שקול? כך מרשה לעצמו אדם פרטי לנהל משא-ומתן על עניין חיוני לו ביותר? כך מנהלים משא-ומתן, כשבכל שיחה יש לך נציג אחר, פעם מדברים עם אבן, פעם עם אלון, אחר כך בא דיין ובאמצע יש גולדה? כל מי שניהל אי פעם משא-ומתן יודע עד כמה זה משגיל ופוגע בסיכויים כאשר צד אחד מדבר יחיד, מתוך עמדה מגובשת, וממול נציגים שונים של ממשלה שכל סודותיה הפנימיים וכל היריבויות האישיות חשופים לכל? ובעיצומו של משא-ומתן מופיע נציג צה"ל, ראש אכ"א ופונה לאנשי המילואים: בעוד כמה ימים אתם חוזרים הביתה, אתם תלחצו. עוד ימים מספר! הצד שכנגד יודע: הם תלשים. צריך ללחוץ עוד קצת, להגביר את מלחמת ההתשה.

ואז באות ההתבטאויות האומללות. שואלים את סגן ראש הממשלה בפומבי: מה בדבר הצעותיכם הקודמות שמהן נסוגתם? והוא משיב: הן היו לצרכי מיקוח. אפילו איננו אומר: לא הצלחת, אלא: הן היו לצרכי מיקוח. אתה, בעיצומו של משא-ומתן שיתחדש בעוד שבוע, מצהיר מראש שדברייך אינם אמינים, שזה שוק, שזה "לצרכי מיקוח". מי נושא ונותן ומצהיר כך על עמדותיו?

ושר הבטחון אומר: אני מאמין בכוונות השלום שלהם. בעוד חודשים, כאשר שר הבטחון אולי ירצה לעמוד על שלו ולהשיב לא, יביעו המצרים קבל עם ועולם על הכרזתו ויאמרו: הוא עצמו הודה שפנינו לשלום — הישראליים הם הקשוחים! מי נותן אשראי כזה? אפילו מתגנבת מחשבה כזאת ללב, מי נותן את האשראי הוה לאויב, המצהיר על כוונות המלחמה שלו?

שר-הבטחון מ. דיין:

ברצוני לשאול: חברי-הכנסת שרון אמר: אשר לפי תיחת התעלה, גם בהסדר שלנו מדובר על פתיחת התעלה; גם בהסדר שאנחנו נציע מדובר על פתיחת

נרתע טוטאלית מן האפשרות שכתוצאה מעימות עיקש אולי יכפף עליך מלחמה נגד רצונך. אמרו זאת כתבים זרים: שני צדדים, אחד מגלה להיטות בלתי-מרוסנת, השני מדבר על שתי אופציות, ברור מראש מי יוכה במשא-ומתן. כך גם אירע. יותר מכך: מי שמעלה את הנימוק הזה השכם והערב, שוב ושוב, הוא מקרב על עמו את המלחמה. עמדה כזאת היא היפוכו של אותו פתגם ישן נושן, המעוגן בסיון החיים ובטבע האנושי: הרוצה בשלום יכון למלחמה. עמדתכם היא הפוכה. האר-מר מלחמה בשום אופן לא — מוליד אליה, מזמין אותה, יוצר תדמית של גורם שאיבד את הקלפים, שאיבד את העוצמה הפנימית. ממצב של צה"ל בעל כושר ההר-תעה, שאין רוצים להתקרב אליו, הגענו למצב של "מלח-מה בשום אופן לא". במזרח התיכון הזה, עם הסובייטים מאחוריהם, זה יהיה הדגל הישראלי? אם כך, גמרנו, רבותי. מלחמה היא פלצות. צריך לעשות כל מאמץ להימנע ממנה. אך מי שמוותר מראש, סופית, על האפשרות שאם נעמוד על העיקר ייתכן ותיכפה עלינו מלחמה — אין לו מה לעשות כאן. או צריך להתקפל ולבקש רשיבות הגירה לברוקלין.

אדוני היושב-ראש, יעברו שבעות או חודשים אחדים — ואז או שהמצב יפתחו מלחמת התשה, ואפשר לפתוח מלחמת התשה בארטיילריה שלהם, בלי שהאויב יתערב, רק בארטיילריה, כפי שהיה מעבר לסואץ, או שהם יחדשו את איום המלחמה: היסגו מהר, לא במשך 6 שבועות, אלא תוך 28 יום, כך אנחנו רוצים, או שתהיה מלחמה! או תבוא שוב אלינו ותאמר: הרי האלטרנאטיבה — מלחמה. ישמעו זאת גם הסורים ויאמרו זאת אף הירדנים. ושוב תבוא ההתקפלות. עם אינו יכול להיות מן היד לפה, על זמן שאול.

אדוני היושב-ראש, היום אמרה ראש הממשלה: "אם תהיה מלחמה, ננצח, אבל איננו רוצים בה". בסתף הוה של הנסיגות אתם יעלולים עלבוי אתנו למצב שיקום יום אחד דוברכם ויאמר: עלולה להיות מלחמה, וספק אם ננצח, משום שאנחנו נתולים בגבולות שבהם האויב עלול לגבור עלינו. אז תאמרו: אין ברירה. וזאת תהיה "אין ברירה" הפוכה מן "האין ברירה" של 1948.

שר הבטחון אמר: "אם רומינו — או טעינו". די להזכיר לממשלה הזאת, שרק לפני חודשים מספר הצ-ליחו ההנהגות המצרית והסורית לגבור, לא בכוח, אלא בשכלן, על ההנהגה של מדינת היהודים, ורימו אותה, הוליכו אותה שולל במיבצע הטעיה ממדרגה ראשונה, שממשלת היהודים נפלה לו קרבן. על ההי-טעיה ההיא, כדי להינצל ממנה, שילמו הלוחמים בחיי-הם. אבל הפעם לומר אם רומינו, או טעינו? הפעם לא מדובר בתרמית. הם מודיעים מראש על כוונותיהם.

אני שואל את ראש הממשלה: עד לפני שבועות מספר היא הופיעה כאן ואמרה: לא שטחים הם רוצים, אלא את עצם קיומה של ישראל הם רוצים לחסל. האם מאז "שיקום הכבוד הערבי" במלחמת יום-הכיפורים הם נתרככו או שהם החציפו והגביהו ראש? כל משקיף זר יודע שהם לא נתרככו. סאדאת אמר זאת. פאהמי השיב זאת ברורות לאבן. הייכל אומר זאת. גאמסי או-מר זאת לאלופים. מה נשתנה מהערכת המצב של ראש הממשלה דאז? אך לפתע מופיעים שרי הממשלה ומו-דיעים: הם מתכוונים לשלום.

מגלים להיטות? וכך מגלים חסוה? כך חושפים צדי דים שונים בתוך המערך הפנימי שלנו? כשכך נוהגים התוצאה היא כפי שתוארה.

אברהם זילברברג (המערך):
לגמרי לא רע.

שמואל תמיר (הליכוד):

ולבסוף: הפעם יש לנו מה להציע כאלטרנטיבה. אני חושש מאוד שאם כך תמשיכו עלול להגיע יום, ולוואי ולא נגיע אליו, שכאשר אתה תפנה אלי או מישהו משירי הממשלה יפנה אלינו ויאמרו: מה אתם מציעים כאלטרנטיבה — לא יהיה כבר מה להשיב. אתם שואלים אותנו בכל פעם: "מה אתם מציעים זי", וזאת לאחר שאתם מביאים אותו מדחי אל דחי. אחרי מלחמת ששת-הימים היה מחדל של שש שנים, שלא יצרנו רקמת חיים חדשה של שיקום פליטים ושל חיים עם הערבים, תוך אינטגרציה מלאה, עלימנת ליצור יצירת מיקמה של שלום באזור. אתה, שר הבטחון, עשית צעדים מסויימים בנדון, ותמיד בירכנו עליהם. אבל הממשלה בלמה את המגמה היא מתוך פחדי הד-מוגראפיה ויתר הפחדים. יכולנו ליצור סיטואציה חד-שה של חיים בצוותא, כחלק מהתחלה של עשיית השלום עם הערבים.

כך נמשך המחל המדיני שש שנים. אחר כך היה מחדל כוננות. כאשר נשאנו עינינו אל מטוסי ה"גא-לאקסיס" של הרכבת האווירית אמרנו לעצמנו: הנה קרן האור הגדולה — וזאת היתה קרן האור היחידה. והאמנו: שם פנים יש ברזל, ברזל, ושוב ברזל. אך הוברר ששם היו גם הרבה תחנות וכפותרים, ובגדים ואפודות, שגם זה לא היה מוכן, ועכשיו יש שם רובים, תודה לאל, אחרי 30 שנה. זה מחדל הכוננות שהגביר את תלותנו באמריקאים וצימצם את האופציות שלנו.

ואז בא מחדל הערכת המצב, שהביא לאי-גיוס המילואאים, או, כשכל האותות הצביעו על שחור, שחור, שחור — ואתם ראייתם ורודו. לאחר מכן, בימי המלחמה, שוב היו מחדלים, ולא אפרטם פה, בזמן הקצר העומד לי, ולא זו הבמה. בזמן המלחמה היו מחדלים שאתה, אדוני שר הבטחון, יודע עליהם.

וכשהגיע הצו על הפסקת-האש, וניתן היה בשלב ידוע "לסחוב" עוד קצת, במקום ליצור מצב שאחר כך נראה כמפירי הפסקת-האש — גם פה לא הצלחנו. ולבסוף נוהל המשא-ומתן כפי שנוהל. אחרי כל אלה אתם באים ואומרים "מה אתה מציע". כאמור, היום יש עוד מה להציע. אל תביאו אותנו למצב כשכבר באמת לא יהיה מה לעצור.

אדוני היושב-ראש, כשהאלוף יריב הגיע לקילומטר 101 לשאת ולתת עם הגנרל גאמסי, ניגשה אליו קבוצת חיילים והוא ביקש לשוחח עם הבחורים. וכפי שקראתי ב"ספר המחולל" — והדברים לא הוכחו — אחרי השיחה, כשהאלוף יריב שמע מה שהיה להם לומר, אמר: "אני מתבייש להביט להם ישר בעיניי, איך ועם מה שלחנו אותם למלחמה".

אני שואל אתכם: לאחר כל מה שהיה, לאחר הצורה שבה ניהלתם את המשא-ומתן, כשאתם פונים אלינו, אל העם כולו — אינכם מתביישים להביט ישר בעיניי ניים? בהתנשאות כזאת, ובתוקף כזה, ובשליחה כזאת של רעיונות הזולת לטעון את טעותיכם, ומתוך בטחון

התעלה. יש בזה סכנה. גם בתכניתנו לעשות זאת. נציע לפתוח את תעלת-סואץ. מה ההסדר שאתם מציעים עים?

שמואל תמיר (הליכוד):

הגעתי לנקודה הזאת. אני, שמנתי את הויתור המרויח לכת שיש בפתיחת התעלה, לא אמרתי שעל ישראל להתנגד לה. נהפוך הוא. הצבעתי על מרכזיו-תו וחשיבותו של גורם זה, שתמורתו צריך היה להשיג יותר. עכשיו, בין הקווים והמסגרת שאתם הסכמתם להם לבין המצב הקיים עוד ברגע זה יש מירווח רציני ביותר. הוא קיים, ראשית בתחום הטריטוריאלי. הא-לוף שרון הצביע על קו הפרדה אחר מזה שאתם הס-כמתם לו. הוא המוסמך להשיב בשמו, אני אשיב בשמי, ואני סבור שדעותינו בנקודה זו מקבילות. ובכן, קודם כל בתחום הטריטוריאלי.

שר-הבטחון מ. דיין:

הוא אמר: והסדר שאנחנו נציע.

מנחם בגין (הליכוד):

אתם התניתם תנאי. הלא אתם הצעתם החלפת המגרשים. למה לא עמדתם על כך?

שמואל תמיר (הליכוד):

אדוני שר הבטחון, אינני יודע אם היית בראשית דברי. אני פתחתי באמרי שאני מחייב את הפרדת הכוחות. אמרתי את זאת מפורשות. אמרתי שניהלתם משא-ומתן כושל, שנגמר בהסדר כושל.

בשלושה תחומים ניתן היה, בקלפים הנמצאים ביי-דינו, גם אם לא מגיעים באמצעותם השלום המיוחל, הכולל, בשלושה תחומים ניתן היה לסיים טוב יותר מהמשא-ומתן הזה, עם אותו ד"ר קסינג'ר, עם אותו סאדאת:

הראשון — בתחום הטריטוריאלי. התחום הטרי-טוריאלי שאתם הסכמתם לו, ניתן היה לכווץ אותו באופן ניכר. עלימנת להישאר בעמדה החולשת על התעלה מקרוב.

השני — בתחום הפירון, שזוהי אחת הדעות המר-כויות בהסכם: הויתור העקרוני על עקרון הפירון כחלק מאותה נטישה מוגבלת.

השלישי — במסגרת המדינית; הנכונות שלכם לוותר על מסגרת מדינית שתהווה חלק, אם לא של שלום — הרי לפחות של צעידה לשלום, וביטול לר-חמה. אם על אלה הייתם עומדים והייתם אומרים למצרים: לכם דרוש שיחרור הארמיה השלישית, לכם דרושה הסרת המצור סואץ, לכם דרושה פתיחת הת-עלה, לכם דרוש ישוב הערים, לכם דרוש ההישג שאתם נמצאים משני צדי התעלה — אלה הם הישגים בלתי-רגילים. לעומת זה — לא נוזן מן המינימום של-נו. ואותו סאדאת, באמצעות אותו ד"ר קסינג'ר — וכל זה הוא חלק של הערכת מצב; הן תודה שגם לכם הייתה הערכה מסויימת — אותו סאדאת ואתו ד"ר קסינג-גר היו הולכים לכך, כי אפילו בתנאים אלה היה להם הישג בלתי-רגיל, אפילו בתנאים הללו שאני היום אומר עליהם "הן" רק בגלל התוצאה האומללה של מלחמת יום-הכיפורים. גם אז היה זה הישג גדול מאוד בשבילם. אבל כך מנהלים משא-ומתן? כך

חוברת א', ישיבה ב'
 הודעת הממשלה על המצב המדיני (דיון) (ש. תמיר, ישעיהו, צדוק, ירד, בגין, יעקבי,
 זילברברג, קרגמן) —

שרק אתם יודעים ומסוגלים, ורק לכם מגיע השרביט,
 ואסור לשחף את זולתכם באחריות הכבדה הזאת —
 אינכם בושים להביט ישר בעיניי?

חוששני, אדוני היושב-ראש, שההסכם של הפרדת
 הכוחות מרחיק אותנו מהשלום המיוחל, מביא אותנו
 לתהליך של כניעה גוברת, או למלחמה בתנאים קשים
 יותר, מעמדות נחותות יותר. ולואי ולואי ואתבדה.

היו"ר י. ישעיהו :

רשות הדיבור לחבר-הכנסת צדוק, אחרון הגואמים.

חיים יוסף צדוק (המערך) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, גם אני, כקודמי,
 מברך את יושב-ראש הכנסת להיבחרו לתקופת כהונה
 נוספת.

אדוני היושב-ראש, אני רואה חובה לעצמי להק-
 דים לדברי הערה שאיננה נוגעת במישרין להסכם של-
 פנינו. במחנה האופוזיציה נשמעים בזמן האחרון קו-
 לות צורמים על "בידית קברניטים", על "צבא מנצח"
 מול "ממשלה מובסת". מחר אולי נשמע על אוגדה מנ-
 צחת מול ממשלה מובסת וצבא מובס. היום שמענו
 מפי חבר-הכנסת תמיר שהוא אינו משווה, אבל כן
 משווה, את ממשלת ישראל ליוזנראט. קולות אלה מע-
 לים אגאלוגיות היסטוריות עגומות מתולדות עמים
 אחרים, כשדיבורים מסוג זה היו ראשיתו של תהליך
 שנסתיים בהרס המשטר הדמוקרטי.

ויכוח על המעלות והמגרעות של הסכם הפרדת
 הכוחות הוא דבר אחד; עירעור סמכותם של המוס-
 דות הדמוקראטיים הנבחרים, עירעור המרות של הר-
 שות האזרחית על הצבא — הם דבר אחר לגמרי, שאין
 כמוהו לחומרה. אני קורא לליכוד לרסן את דובריו.
 אנחנו נזעיק את הציבור ונעמיד אותו על חומרת הדרך
 המסוכנת שעליה אתם עולים.

מנחם בן-דוד (הליכוד) :

אתם מטעים את הציבור, ובוזה לא תעזרו.

מנחם בגין (הליכוד) :

"מפלגת מלחמה" זה ריסון? אני שואל אותך.
 תרסן את עצמך ואת חבריך קודם, אחר כך תהיה לך
 זכות לדבר. הפקרתם את — — —

חיים יוסף צדוק (המערך) :

איש לא אמר שאתם רוצים במלחמה. אבל אמרנו,
 ונסיף לומר, שהדרך שבה אתם מציעים למדינת יש-
 ראל ללכת — מן ההכרח, מטבע הדברים, מובילה למל-
 חמה.

שמעאל תמיר (הליכוד) :

חבר-הכנסת צדוק, איש מדוברי הליכוד לא אמר
 על ראש הממשלה ועל שר הבטחון ועל השר גלילי
 את אשר אמרו חבריך על הספסלים האלה. איש לא
 אמר זאת, גם לא היום.

נד יעקבי (המערך) :

על בגין מה אמרת?

חיים יוסף צדוק (המערך) :

אדוני היושב-ראש, חבר-הכנסת בגין — — —
 (חבר-הכנסת מ. בגין קורא קריאת-
 ביניים)

היו"ר י. ישעיהו :

חבר-הכנסת בגין, אם יש לך צורך להגיד משהו
 — לא כאן.

(חבר-הכנסת א. עופר קורא קריאת-
 ביניים)

חבר-הכנסת עופר, אני מבקש להפסיק. מה הדו-
 שיח הזה? אתם מפריעים לנואם.

מנחם בגין (הליכוד) :

אסונות המטחם, והוא מאיים עלינו בריסון. תרסן
 את עצמך ואת חבריך.

אברהם זילברברג (המערך) :

הדיבור הזה הציל ומציל את המערך. ככל שאתם
 מדברים יותר כך, זה מציל אותנו.

מנחם בגין (הליכוד) :

לא נורא. תפסידו עוד שישה מאנדאטים. מה יש?

היו"ר י. ישעיהו :

חברי הכנסת, אני מבקש לא להוציא את כל המרץ
 בסוף הישיבה. אני מבקש זאת משני הכיוונים של
 הבית הזה.

חיים יוסף צדוק (המערך) :

אני מבטיח לתת עילות נוספות לקריאות-ביניים,
 ואני מציע לא להוציא את כל המרץ בשלב הנוכחי.

מנחם בגין (הליכוד) :

אל תאיים עלינו. אנחנו מכירים את הרמזים הא-
 לה. תרסן את עצמך.

ישראל קרגמן (המערך) :

גם הוא רוצה לדבר בכנסת.

מנחם בגין (הליכוד) :

האם לי לא קראו קריאות-ביניים?

ישראל קרגמן (המערך) :

קריאת-ביניים זה דבר מקובל, אדוני. אבל זה כבר
 מעבר לקריאת-ביניים.

היו"ר י. ישעיהו :

אני מבקש להפסיק. חבר-הכנסת קרגמן, אני קורא
 בשמך ומבקש להפסיק.

חיים יוסף צדוק (המערך) :

חבר-הכנסת בגין שוב הגיש לנו היום מנה גדושה
 של נגאטיביזם, לפי מיטב המסורת של מפלגתו. חבר-
 הכנסת בגין אינו אוהב כשמוכירים לו את נאומיו
 מאוגוסט 1970, כאשר פרש עם סיעתו מהממשלה בגלל
 החלטת הממשלה לקבל את הפסקת-האש במסגרת היו-
 מה האמריקנית — — —

מנחם בגין (הליכוד) :

עוד פעם סילוף. אנחנו היינו בעד הפסקת-האש.

חיים יוסף צדוק (המערך) :

— — במסגרת היומה האמריקנית לשיחות על
 בסיס החלטה 242, ובכך, לא נעסוק הפעם באוגוסט
 1970. נתרכז בהתפתחויות החודשים האחרונים, ונראה
 לאן היינו מגיעים בכל אחד מציוני-הדרך מאז מל-

— הודעת הממשלה על המצב המדיני (דיון) (צדוק, רימלט, ידיד, בגין, שרון, הורביץ, גרופר, ישעיהו) —

אך מפי דובר הסיעה בענייני מדיניות חוץ, מפי חברי הכנסת בגין, לא שמענו תשובה ברורה על השאלה הזאת.

אדוני היושב-ראש, כל פעם שישראל עומדת לפני הכרעה להסכים או לא להסכים למערכת תנאים מסוימת, בוחר לעצמו חברי-הכנסת בגין חלק מהחבילה, את הצימוק שבעוגה, ודוחה את השאר. באוגוסט 1970 הוא מסכים להפסקת-אש, אבל דוחה את היוזמה האמריקנית לשיחות על בסיס החלטה 242, אשר בלעדית אין הפסקת-אש. באוקטובר 1973 מוכן חברי-הכנסת בגין להסכים להפסקת-אש, אבל הוא דוחה את ההחלטה 338, אשר הפסקת-האש היא חלק אינטגרלי ממנה. בנובמבר 1973 הוא, כמובן, בעד החזרת השבויים שלנו ממצרים, אבל כורך את הדבר בשיחור השבויים מסוריה, ואינו מקבל את הסכם ששת הסעיפים אשר החזרת השבויים ממצרים היא אחד מסעיפיו. ובדצמבר 1973 הוא מזהיר על נכונות להשתתף ב"ועידת-שלום", סתם בעלמא, אבל לא בוועידת-השלום הקונקרטית ב"נבנה, המתכנסת בעקבות החלטה 338, שהוא שולל אותה.

יגאל הורביץ (הליכוד):
איזו ועידה?

ספח גרופר (הליכוד):
זו ועידת נסיגה.

שמואל תמיר (הליכוד):

בינתיים הוועידה כוועידה שירתה רק את הבחירות. הוועידה כוועידה, העיתוי שלה, שירתה רק את הבחירות.

היו"ר י. ישעיהו:

אחד מיסודות הדיון הפארלאמנטארי: הכשרון לדעת לשמוע איש את חברו.

חיים יוסף צדוק (המערך):

ועכשיו, בינואר 1974, הוא מוכן להפרדת כוחות, סתם בעלמא, אבל לא להסכם זה של הפרדת כוחות שניתן להשיג אותו.

בכל פעם שישראל עומדת לפני הכרעה מוצא לעצמו חברי-הכנסת בגין מפלט בהסכמה לדברים שהם לכל הדעות דברים טובים, אלא שהם כולם בתחום הדמיון, ואין ביניהם ובין הסיכוי הממשי להשגתם ולא כלום.

חבר-הכנסת בגין ייחס היום למערך את המימרה היועוה על הבורבונים ש"לא שכחו דבר ולא למדו דבר". על כך אינני יכול אלא להשיב לו במימרה אחרת: "טול קורה מבין עיניך".

חבר-הכנסת בגין טוען נגד ההסכם המונח לפנינו, שניתן להפר אותו, והמצרים מועדים להפרת הסכמים. מי שטוען טענה זו, כאילו אמר שאין לעשות שום הסכם עם מצרים; הוא גורס, למעשה, קפאון מתמיד. כל מלחמה היא הפרה של חוזה שלום או של מצב שלום שהיה קיים קודם שפרצה. ביחסים בין מדינות אין בית-משפט שיפסוק בעניין הפרת הסכמים, ואין משרד הוצאה לפועל שיבצע את פסקי-הדין. תקפו של כל הסכם בין מדינות נשען על האינטרס של כל צד בקיומו של ההסכם ועל כוחו של כל צד להסיק מסקנות מהפרתו.

טוענים חברי-הכנסת בגין, חברי-הכנסת תמיר וחברי ריהם, שההסכם הוא הסכם לנסיגה חד-צדדית של יש-

חמת יום-הכיפורים אילו הלכנו בדרכו של חברי-הכנסת בגין.

אלימלך רימלט (הליכוד):

אולי לא היינו מגיעים ליום-הכיפורים.

חיים יוסף צדוק (המערך):

ב-23 באוקטובר 1973 היה דיון בכנסת על הפסקת-האש ועל החלטה 338. חברי-הכנסת בגין אמר "לאו" להחלטה 338, וממילא להפסקת-האש.

מנחם ידיד (הליכוד):

תתחיל מה-1 באוקטובר.

חיים יוסף צדוק (המערך):

הוא תיאר לפנינו את הסכנות הכרוכות בקבלת ההחלטה, אבל לא עשה כל נסיון לתאר את המצב שבו היינו נמצאים אילו דחינו את ההחלטה: המשך המלחמה והקרבנות, תוך עירעור היחסים עם ארצות-הברית.

ביום 13 בנובמבר 1973 נערך בכנסת דיון על הסכם ששת הסעיפים. חברי-הכנסת בגין קרא להסכם זה "הסכם של קלות-דעת". אותו "הסכם של קלות-דעת" נתן לנו שיחור השבויים שלנו ממצרים ושיט חפשי במצרי באב-אל-מנדב.

(קריאה: מה על מלחמת ההתשה?)

מנחם בגין (הליכוד):

האמת היא שאתם הפקרתם אותנו.

חיים יוסף צדוק (המערך):

חבר-הכנסת בגין, אילו שמענו בעצתך לקשור את — —

(חבר-הכנסת מ. בגין קורא קריאת-ביניים)

חבר-הכנסת בגין, האם אתה באמת חושב שבזמן שאתה עומד על הדוכן תהיה הקשבה, ובזמן שאני עומד על הדוכן אתה תפסיק אותי כל דקה ואפילו לא תקשיב לדברי? זה לא יהיה דיון פארלאמנטארי. לא כך יהיה סדר הדיון בבית הזה.

חבר-הכנסת בגין, אני משוכנע שאילו שמענו בעצתך והיינו קושרים את עניין השבויים במצרים לעניין השבויים בסוריה, ייתכן מאוד שהשבויים במצרים היו נמצאים במצרים עד עצם היום הזה.

אריאל שרון (הליכוד):

אבל ייתכן מאוד — —

חיים יוסף צדוק (המערך):

היה לנו נסיון קודם של קשירת שיחור השבויים מארץ אחת עם שיחור השבויים מארץ אחרת, ואנחנו יודעים שהנסיון הזה נסתיים בכך, ששבויים שיכלו להשתחרר מוקדם יותר השתחררו אחרי תקופה ארוכה מאוד. למדנו מן הנסיון הזה ולא קיבלנו את עצתך.

ביום 20 בדצמבר 1973 נערך בכנסת דיון על החלטת הממשלה להשתתף בוועידת ז'נבה. חברי-הכנסת בגין התחמק ממתן תשובה ברורה על השאלה: בין הליכה לז'נבה, בתנאים כפי שנתגבשו, על יסוד החלטה 338, ובין אי-הליכה — במה אתה בוחר? ייתכן שבסיעתו יש חברים המחייבים השתתפות ישראל בוועידת ז'נבה.

כויים. אתה אינך עושה זאת. כל משקיף זר אישר שהיתרונות הרבים הם למצרים.

חיים יוסף צדוק (המערך):

לשנינו יש נסיון במשא-ומתן, לאו דווקא במשא-ומתן בין מדינות, אבל במשא-ומתן מסוג אחר, מסחרי למשל. אני אינני יודע שאפשר להגיע להסכם כאשר רק צד אחד מקבל את כל היתרונות.

שמואל תמיר (הליכוד):
מישהו אמר זאת?

חיים יוסף צדוק (המערך):
זה מה שאתם מציעים.

אדוני היושב-ראש, מי שבא לבחון את ההסכם הזה מבחינה עניינית, ללא עמדה שלילית קדומה, חייב להשיב על שלוש שאלות, ואלו הן:

א. מה היא האלטרנטיבה לחתימת הסכם זה?

ב. מה יתן לנו הסכם זה, אם יקויים?

ג. באיזה מצב נימצא, אם המצרים יפרו את ההסכם?

כס?

מה היא האלטרנטיבה להסכם זה? אנו יושבים היום בקווים המעיקים על המצרים: הארמיה השלישית והעיר סואץ מכותרות; צה"ל נמצא ממערב לתעלה במרחק 100 קילומטר מקהיר. אבל גם עלינו מכבידים הקווים הארוכים והמפותלים. הם מחייבים אותנו להחזיק זיק כוחות גדולים ממערב לתעלה בשטח שאין לנו כל עניין להחזיק בו לאורך ימים. כוחות גדולים ערוכים אלה מול אלה, ללא כל חציצה, במצב של כוננות מתמדת, עם כל עוצמת הנשק שבידי כל אחד מהם. בתנאים אלה, כאשר הכל ערוך ודרוך, והאצבע על ההדק, צפויה לנו כמעט בוודאות, במקדם או במאוחר — ויותר במקדם מאשר במאוחר — מלחמה חדשה ואכזרית, ללא אתראה. במלחמה הזאת יהיה באפשרותנו להשמיד את הארמיה השלישית, אולי להדור יותר עמוק לתוך מצרים. אך נשיג דברים אלה במחיר הרבה הרבה קרבנות. האם ארצות-הברית תעמוד באור-תה מלחמה לימינו כפי שעמדה במלחמת יום-הכיפורים? — אין ודאות שכך יהיה. האם ברית המועצות תימנע מהתערבות ישירה? אין ודאות בכך. ואחר כך? אחר כך תבוא במהרה הפסקת-אש ויתחילו שיחות להסדר על הפרדת כוחות, שאינו יכול להיות שונה בעיקרו מהסכם הפרדת הכוחות שחתמנו זה עתה.

זה — איך קוראים לזה? — הסצנארי של האלטרנטיבה להסכם הזה, של אי-חתימת ההסכם הזה. ואני חוזר ואומר: כולנו נגד מלחמה, אבל הדרך הנגטיביסטית שבה אתם מציעים ללכת אינה יכולה, לפי הגיון הדברים, שלא להוביל למלחמה חדשה בהקדם.

מנחם בגין (הליכוד):

תחת איוז ממשלה באה מלחמת יום-הכיפורים?

חיים יוסף צדוק (המערך):

אדוני היושב-ראש, מה יתן ההסכם, אם יקויים? אם יקויים ההסכם — ואני מרגיש את ה"אם", ואינני מוכן להתנבא לגבי כוונותיה של מצרים, אבל אם יקויים ההסכם על כל חלקיו — הוא יתן לנו כמה וכמה דברים:

ראלי. מילולית — זה נכון. אנו מפנים שטח, רצועה של כ-20 קילומטר — של 20 קילומטר ולא של 30 קילומטר — ואיננו מקבלים שטח אחר תמורתו. אבל תוצאה זו טבועה במצב הדברים שבינינו ובין מצרים. למצרים יש תביעות טריטוריאליות כלפינו; לעומת זאת תביעותינו כלפי מצרים אינן תביעות טריטוריאליות אלא תביעות בתחום הנורמאליזאציה של יחסי השכנות שבינינו. מכאן שכל הסכם בינינו ובין מצרים מוכרח, מטבע הדברים, להיות הסכם שבו אנחנו מוותרים על טריטוריה תמורת הסדרים מדיניים וצבאיים שאנחנו מעוניינים בהם. בכלל הסכם בינינו ובין מצרים המטבע שבו אנחנו משלמים הוא מטבע טריטוריאל, בעוד שהמטבע שנדרשת מצדנו לשלם הוא בתחום יחסי השכנות במישור המדיני והצבאי.

אדוני היושב-ראש, הסכם הפרדת הכוחות נותן יתרונות לשני הצדדים. עדיין לא נולד החכם — אולי יש חכמים כאלה על ספסלי האופוזיציה — שיוכל להביא להסכם הנותן יתרונות לצד אחד בלבד. באין יתרונות לשני הצדדים — אין הסכם.

יש בהסכם זה יתרונות לצד המצרי: הם משחררים את הארמיה השלישית והעיר סואץ מכיתור; הם משיגים נסיגה ישראלית ראשונה, אם כי בהיקף מצומצם מאוד; וניתנת להם האפשרות לפתוח את התעלה לשיט, לשקם את ערי התעלה ולפתח את שטחי מצרים שממערב לתעלה.

כנגד זה הם הסכימו לדברים שבשום שלב קודם של המגעים להסדר חלקי לא היו מוכנים להסכים להם: הם התחייבו להפסקת-אש ולהימנעות מפעולות צבאיות, ללא הגבלת זמן;

הם ויתרו על הדרישה שלפני ההסכם תתן ישראל התחייבות לסגת לגבולות ה-4' ביוני ותתחייב על לוח זמנים לנסיגה;

הם הסכימו להגבלה דראסטית של הכוח המצרי שממזרח לתעלה — במספר החיילים, בכמות הנשק ובסוגי הנשק; פירוש הדבר — הוצאת רובו הגדול של הצבא המצרי והנשק המצרי מהגדה המזרחית של התעלה.

לגבי דידו של חבר-הכנסת בגין "המספר אינו קר-בע". הוא הזכיר שני מספרים: 30 טנקים ו-32 תותחים. לגבי דידי, יש הבדל מהותי בין אלפי חיילים ובין רבבות חיילים, בין 750 טנקים ובין 30 טנקים, בין 800 תותחים בטווחים שונים ובין 32 תותחים קצרים טווח. על "ההבדל הקטן" הזה אומר חבר-הכנסת בגין, "המספר אינו קובע".

מנחם בגין (הליכוד):
מאיזו בחינה?

חיים יוסף צדוק (המערך):

חבר-הכנסת תמיר יודע בדיוק למה סאדאת היה מסכים אילו הוא — תמיר — היה מנהל את המשא-ומתן. על דברים היפותטיים אני אפשר, כמובן, להתווכח. לא נותר לנו אלא להשאיר לכל אדם גבול לש-קול את הרצינות שבדברים אלה של חבר-הכנסת תמיר.

שמואל תמיר (הליכוד):

אתה יודע את ההבדל בין משא-ומתן שהצליח ובין משא-ומתן שנכשל, עם הערכת מצב ובדיקת סי-

מייעץ לך, חברי-הכנסת שרון, שלא השתמש בנאומים בכנסת בידיעות שהגיעו לרשותך מתוך התפקידים הצבאיים שמילאת עד כה.

אריאל שרון (הליכוד):
אבל העובדה נשארת עובדה.

חיים יוסף צדוק (המערך):
שנית, יתרון העומק האסטרטגי לישמר בידינו — כ-95% משטחו של חצי-האי סיני יישאר בידינו.

שלישית, כל נסיון מצרי לתגבר את הכוחות המוגבלים שממוחזקת התעלה על-ידי העברת כוחות או ציוד מהגדה המערבית למזרחית, כל נסיון מצרי לסלק את כוח האוי"מ מאזור החיץ ישמש לנו אתראה לאפשרות של חוקפנות מצרית חדשה; אתראה זו תיתן לנו מירווח זמן לשקול את תגובותינו הן בתחום המדיני והן בתחום הצבאי.

רביעית — ואני מייחס חשיבות רבה מאוד לסעיף רביעי זה — במצב של חידוש המלחמה, תוך הפרת ההסכם על-ידי מצרים, נהיה בעמדה מדינית איתנה ביחסינו עם ארצות-הברית.

אדוני היושב-ראש, יש דברים אחדים שעלינו להבטיח בקשר עם הסכם הפרדת הכוחות: (א) עלינו להבטיח המשך ההתעצמות של צה"ל בנשק ובציוד. התפקיד שמילאה ארצות-הברית בהשגת ההסכם, תוך מגע הדוק אתנו, נותן יסוד איתן לצפות שארצות-הברית תתמיד בדאגתה לעוצמתה הצבאית של ישראל; (ב) סדרי המרות והפיקוד על כוח האוי"מ שבאזור החיץ חייבים להיות כאלה שלא ניתן יהיה לסלק את כוח האוי"מ בלי הסכמת ישראל. ולא יוכל לקרות עוד סילוק חד-צדדי, כפי שקרה במאי 1967; (ג) שמירת ההסכם וקיומו על-ידי מצרים יהיו בעינינו מבחן לנכונותה של מצרים להתקדם להסדר שלום. לכן לא נוכל לעבור לשלב הבא של ועידת ז'נבה אלא לאחר שההסכם על כל חלקיו בוצע ונשמר הלכה למעשה. למצרים צריך להיות ברור לחלוטין שלא תהיה נסיגה נוספת של ישראל אלא במסגרת הסכם נוסף, לאחר שהמצרים יקיימו בקפדנות את התחייבויותיהם לפי ההסכם הנוכחי.

משה ארנס (הליכוד):
הסכם שמירת הפסקת-האש לא היה — — —

חיים יוסף צדוק (המערך):
אדוני היושב-ראש, ההסכם הזה, אם יקויים, עשוי להיות מיספנה ביחסים בינינו ובין מצרים. אין ההסכם הזה בא ליצור סטאטוס-קוו חדש, אלא להיות שלב בדרך הארוכה והקשה לשלום.

כאשר ניווכח שמצרים מקיימת את ההסכם בתום לב, נעבור לשלב הבא. לקראת השלב הבא עלינו להכין כבר עכשיו את תכניותינו ומהלכינו. וזאת לדעת: השלום לא יבוא על-ידי הכרעה צבאית; לא תיתכן כלל הכרעה צבאית מוחצת יותר מזו שבמלחמת ששת-הימים, והיא לא הביאה את השלום. השלום לא יושג אלא בדרך הסכם שיהיו בו ויתורים הדדיים ויתרונות לשני הצדדים.

ראשית, ההסכם מפרק את חומר הנפץ הטמון במצב הנוכחי. ההתחייבות המפורשת של מצרים לשמור בקפדנות על הפסקת-האש, רצועת החיץ שבשליטת האוי"מ, הכוחות המצריים המוגבלים מאוד שממזרח לתעלה — כל אלה הם יסודות לרגיעה בחזית המצרית;

שנית, קיצור הקווים, הגבלת הכוחות והנשק של מצרים, ואזור החיץ של האוי"מ יאפשרו לנו להקטין באופן ניכר את היקף כוחותינו בחזית המצרית ולשחרר רבבות מאנשי המילואים. בלי ההסכם הזה, חברי-הכנסת תמיד, לא ייתכן שיחרור משמעותי של מילואים, ושום אקרוואטיקה לשונית לא תועיל כאן; שלישית, יובטח חופש השיט לאניות כל העמים, לרבות ישראל, במצרי כאב אל-מנדב, שהם בגדר נתיב מים בין-לאומי;

רביעית, פתיחת תעלת-סואץ לשיט בין-לאומי ושיקום ערי התעלה, שהם גם יתרון למצרים, יהיו גורמים רבי-עוצמה לחיזוק הפסקת-האש והרגיעה לאורך התעלה;

משה ארנס (הליכוד):
גם לשיט ישראלי?

חיים יוסף צדוק (המערך):
ותמישית, קיומו של הסכם הפרדת הכוחות, כל-שונו ורדוף, יהיה שלב ראשון בכיוון להסדר שלום כולל; ואנו ננהל את המשא-ומתן בשלב הבא בתנאים של הפסקת-אש, של תעלה פתוחה, של גורמא ליוזאציות החיים האזרחיים לאורך התעלה.

ומה יהיה מצבנו, אם המצרים ביום מן הימים יפרו את ההסכם ויפתחו במלחמה חדשה? גם אם האפשרות הזאת היא אפשרות ריאלית — ואיש אינו יכול לומר בוודאות שאיננה ריאלית — גם אז נימצא במצב צבאי, ובעיקר במצב מדיני, טוב יותר משהיינו נמציאם אילמלא נחתם ההסכם.

ראשית, נימצא בקו שהוא כ-10 קילומטרים מערבה ממעברי המיתלה והג'ידי. לדעת מומחים צבאיים זהו קו טוב שממנו נוכל להשיב מלחמה. נאמנה עלי חוות דעתו המקצועית של המטה הכללי; ואם אני נזקק לסיוע, הריני מוצא אותו אצל אחד האישים הבולטים של הליכוד — גם הוא, כמו חברי-הכנסת שרון, אלוף במילואים — שחיווה את דעתו כי "הקו החדש הוא בהחלט ברי-הגנה".

מנחם בנין (הליכוד):
מיהו האלוף הזה?

אריאל שרון (הליכוד):
חברי-הכנסת צדוק, בזמנו טען המטכ"ל פה-אחד שהקו היחיד הרציני להגנה — וזה לפני — — —

יצחק בן-אהרון (המערך):
תתרגל לזה שלא מדברים על תכניות אופראטיביות של המטה.

חיים יוסף צדוק (המערך):
אני אינני משתתף בישיבות המטה הכללי ואני

חברת א', ישיבה ב'

— הודעת הממשלה על המצב המדיני (תשובת סגן ראש הממשלה) (ישעיהו, אלון, בנין הורביץ) —

2. תשובת סגן ראש הממשלה

הולם את הסתרון שיצטרכו לחתור אליו, אם נגיע לכך, בגבול עם ירדן. הוספתי ואמרתי: אתם יודעים שדעתי היא שהירדן צריך להיות גבולנו המזרחי, לכן לא באה בחשבון נסיגתנו ממנו. אין שם מקום ואין שם תפקיד לחיל החירום של האו"ם. אין שם גם בעיה של הפרדת כוחות גדולים, משום שאינם קיימים, אבל יכולה להיות בעיה של הסדרים למנוע מראש ריכוזם של כוחות, כדי שלא יהיה צורך בהסכם להסדרת כוחות לאחר מכן. אפילו הגדרתי זאת במרכאות כ"הסכם מונע את הפרדת הכוחות".

מנחם בנין (הליכוד):
מה כאן הקשר למושג ההפרדה?

סגן ראש הממשלה י. אלון:

הוספתי ואמרתי שיש לנו ולירדן אינטרס משותף למנוע פעולות טרור וחבלה, העלולות להתגבר דווקא כאשר מתחילה ועידת השלום, משני עברי הנהר. יש לנו ולהם עניין שהאלמנטים הקיצוניים בחברה הערבית הפלשתינאית לא ירכשו לצדם אהדה בקרב האוכלוסיה בגדה המערבית, ובשבילי הכותרת איננה משנה. חשוב אם תחת הכותרת, שיהיה לה תקדים בינינו לבין המצרים — ואני מקווה אולי בינינו לבין סוריה — נוכל לקיים אי פעם מגעים עם ירדן ואז נוכל לברר את כל מה שקשור כדי למנוע את חימומו של הגבול המזרחי. אני בטוח שאיש אינו מצטער, ובוודאי גם ממשלת ירדן איננה צריכה להצטער, שהגנקול המזרחי נשאר רגוע במחמת יום-הכיפורים ועד עכשיו. הממשלה לא דנה בזה, ולא העלתה הצעה כזו בממשלה.

אם וכאשר הצעה זו תהיה קונקרטית, חוקה על הממשלה שתקיים דיון, וכל אחד מן השרים יביע את דעתו, וגם הכנסת תהיה מודעת לכך.

מנחם בנין (הליכוד):

מדוע אדם שממלא תפקיד סגן ראש הממשלה צריך בעניינים כאלה לבטא את דעותיו הפרטיות לפני דיון בממשלה?

סגן ראש הממשלה י. אלון:

אדוני, זה היה במערכת ההסברה, במערכת הביחירות, ורציתי שבוחרי יידעו את תורותי.

יגאל הורביץ (הליכוד):

צריך להזכיר כל כך הרבה את דעותיך ...

היו"ר י. ישעיהו:

חברי-הכנסת יגאל, יגאל מדבר.

סגן ראש הממשלה י. אלון:

לא אוכל להתחרות בכך, חברי-הכנסת יגאל הורביץ, לא בחכמתך ולא בבהירות ההבעה. אדבר כרצוני, אם יש מישור בכנסת הפוסל עקרונית מראש כל משא-ומתן עם ירדן, ודאי שהוא צריך להסתייג גם ממחשבות שיש לי בנושא.

(קריאה באלום)

חבר הכנסת הנכבד, תהיה לך הודמנות אפילו כחבר הממשלה להצביע נגד.

היו"ר י. ישעיהו:

רשות הדיבור לסגן ראש הממשלה, לסיכום הדיון.

סגן ראש הממשלה י. אלון:

כבוד היושבי-ראש, בחירה ראשונה יש בה בדרך כלל מפרעה של אמון לעתיד, ואילו בחירה מחודשת יש בה גם הכרה בהצלחת הפעולה בעבר. אני מצרף את ברכתי לבחירתך המחודשת כיושבי-ראש הכנסת.

חברי הכנסת, בטרם אסכם בקצרה ככל האפשר את הוויכוח בשם הממשלה, הרשו לי שתי הערות אישיות: חברי-הכנסת בנין הביא מעין מובאה מדברית, בלי שציינו את המקור, שכאילו אי פעם אמרתי שנח"סמה או נסגרה — אינני זוכר בדיוק את המלה — האופציה למלחמה, ואילו אני, ידידי חברי-הכנסת בנין, מעולם לא אמרתי דבר אשר כזה, אלא תמיד את ההיפך מכך. אני חושש שמישהו מעוזריך, שטרם לח"פש ציטטין לצורך הדיון — וזה לגיטימי — הטעה אותך או ציטטו בלתי-מדוייק או באילו דברים שהגיעו לאזני ולא קראם בכתובים.

אצטט מדברים שנאמרו בפומבי בהרצאתי במכון לוי אשכול לחקר הכלכלה, החברה והמדיניות בישראל ב-3 ביולי 1973 — אחת ההרצאות הפומביות היחידות שהשמעתי בקיץ שלפני המלחמה — ואסתפק אך ורק בשתי מובאות קצרות כדי להוכיח את ההיפך, ובייחוד להוכיח את הקשר שראיתי, רואה ואראה בעתיד שבין הכורח בכוננות בטחונות מתמדת, כאילו המלחמה היא בלתי-נמנעת, ובין חתירה בלתי-נלאית לשלום כאילו הוא בהישג יד.

מובאה ראשונה ביחס לעמנו: "עם ראינונאלי, גם כאשר הוא נתון במלחמת טרור רצחנית וער לסקנת התחדשותה של המלחמה, יכול ותייב לנהל מדיניות שלום ראינונאלית, כלומר לעשות הכל למניעת המלחמה ולהיות מוכן לה מכל בחינה אם תפרוץ. להכות במרוויסטיים עד חורמה ובמקביל לגצל את הפסקת-האש כראש-גשר להידברות. כל זאת בלי ליפול בפח האשליה כאילו בנו וברצוננו הטוב בלבד תלויה השגתו של ההסדר".

אני מלג על מובאות אחרות, למען הקיצור, ואביא את האחרונה, שבה אני אומר: "לא לעולם יימשך באזורנו האבסורד של לא שלום ולא מלחמה, כש"האופציה של הכרעה צבאית — הדגש בהכרעה צבאית — למעשה אינה קיימת", ואמנם לא היתה הכרעה צבאית, ולדעתי לא יכולה להיות הכרעה צבאית. אני מתכוון להכרעה צבאית איסטראטגית מכרעת שיש בידה להכתיב לזולת תנאים חד-צדדיים. לנו אין אופציה כזאת בגלל מגבלות מדיניות בזירה הבינלאומית; לש"כנינו אין אופציה כזאת משום כוחנו הצבאי.

הערה שנייה לגבי תגובתי האישית על הצעת ראש הממשלה הירדנית בוועידת ז'נבה בדבר רצונה של ירדן גם היא לקיים משא-ומתן על הפרדת כוחות. בתגובתי לפני הבחירות אמרתי והדגשתי באורח אישי שבהצעה זו יש משום הפתעה, אבל היא ראויה לעיון, והדגשתי מיד שאין התנאים הצבאיים בינינו לבין ירדן דומים לתנאים השוררים בחזית המצרית ובחזית הסורית, לכן הדגם האפשרי בהפרדת הכוחות במצרים אינו

— הודעת הממשלה על המצב המדיני (תשובת סגן ראש הממשלה) (ש. תמיר, אלון, בגין, שרון, ישעיהו) —

שמואל תמיר (הליכוד):

ראש הממשלה עדיין לא אישרה את המינוי הזה.

סגן ראש הממשלה י. אלון:

אתה עדיין לא הוסמכת לדבר בשם ראש הממשלה.

עד כאן הערות האישיה, אדוני היושב-ראש. אני בור לנושא הגדון. האמת ניתנה להיאמר שמבחינת דוקטרינות צבאיות טהורות לא מערך הכוחות המצרי וגם מערך הכוחות הישראלי לא נמצאו ערב חתימת ההסכם ועד היום הזה בהיערכות הרצויה והנכונה לכל צד וצד. והמצרים, שניצלו כפי שניצלו את יסוד ההפתעה, הצליחו לחצות את תעלת-סואץ עם שתי ארמיות ולתפוס ראש-גשר ממזרח לתעלה. לאחר כמה נסיונות כושלים להתקדם אל תוך סיני נוכחו לדעת שהדבר נבצר מכוחם, וכי במלחמה זו הגיעו אל קצה גבול ההתקדמות שהם מסוגלים לה.

מאידך גיסא צה"ל, לאחר ימים קשים, בדרך הטבע בלחימה בנסיבות כאלה, עבר למיתקפת-נגד, שגם היא היתה קשה מאוד — ומיתקפת-נגד היא תמיד קשה כאשר עומד מולך אויב חמוש במאסות כל כך גדולות, במיטב אמצעי הלחימה הסובייטיים החדשים — הצליח לבלום את התקדמות הצבא המצרי, להכות את גייסות השריון ככל שניסו להתקדם לתוך סיני, ואף לחצות חציה מזוהירה את תעלת-סואץ לגדת המערבית, לחדור לעומק פנימה ולכתר את הארמיה השלישית ואת העיר סואץ. כאשר פוטנציאלית ממערך זה מאיים צה"ל גם באפשרות של כיתור הארמיה השלישית בבוא שעתה, או אפילו לנסות להתקדם יותר מערבה.

מרגע שחלה הפסקת-האש — ואני אומר את דעתה של הממשלה, ואין טעם לחזור לוויכוח, ששומה היה עלינו לקבל את הפסקת-האש, ואנו הבאנו את המהלך האסטרטגי הנכון בגזרה הנכונה לכלל סיום קודם שחדלה האש הלכה למעשה — הפכו המערכים במסגרת הפסקת-האש המתמשכת בבלתי-נוחים הן למצבם בים בינטרפראטציה שלהם של הדוקטרינה הסובייטית, והן לישראלים בדוקטרינה המקורית שלהם. היתה פה הדדיות של אי-נוחות: המצרים חששו שאם תחודש המלחמה, על-ידם, תמוגר סופית הארמיה השלישית, ייפגעו הכוחות שינסו ללחוץ עלינו מצפון ומערב; ואנו יודעים שהחזקת חלק ניכר מצבאנו במערך הגנה על-ימני שטח נרחב עם דרכי תחבורה ארוכים, עם ראש-גשר צר יחסית, מחייבת אחת מן השתיים: או לעבור למיתקפה בשעת-כושר מסוימת כדי לשפר את מעמדנו ולטול מהם את היוזמה, או להמתין עד שיתקפו, ולעבור למיתקפת-נגד מיד לאחר שהם יפתחו במלחמה.

שמואל תמיר (הליכוד):

תרשה לי, ראש-הגשר "הצר יחסית", כדבריך, של 14 ק"מ רוחב, זהו רוחבה הקבוע של מדינת ישראל, לפי הצעה של הרבה מחבריי.

סגן ראש הממשלה י. אלון:

אל תרחיב את הנושא.

שמואל תמיר (הליכוד):

רק לתשומת לבך המלים "צר יחסית".

סגן ראש הממשלה י. אלון:

אני דיברתי על ראש-הגשר בהערכה גדולה על

עצם היווצרותו. אבל כל מי שמצוי בהוויות המלחמה, מול ריכוזים גדולים, צריך להבין שראש-גשר ברוחב בזה אל מול כוחות במאסות גדולים כאלה, גם אם אני משוכנע שהם לא היו מצליחים לחסום אותו, שימש ללא ספק פתיון להיערכות לקראת מלחמה גוססת.

שמואל תמיר (הליכוד):

זה נכון, אבל נכון עוד יותר לגבי המדינה בלבה.

סגן ראש הממשלה י. אלון:

תכנית-אלון נותנת תשובה לבעיה זו לגבי מרכז הארץ, אם זה מעניין אותך.

מנחם בגין (הליכוד):

ולכן אמר חברי-הכנסת יערי, שלעולם תכנית-אלון לא תביא שלום.

סגן ראש הממשלה י. אלון:

אפילו אתה עוד תברך עליה, אני מקווה.

אם כן, ברור לכל, ואין מה להסתיר, שהברירה שעמדה לפנינו — ועל כך דיברה במפורש ראש הממשלה — לכל הגורם, הברירה בין מלחמה בלתי-נמנעת בסיטואציה בין-לאומית בלתי-נוחה בזמן קרוב יחסית לבין סיכוי סביר לדחותה לזמן ארוך, בלי שאיש מתחייב שלעולם לא תתרגש עלינו מלחמה חדשה —

אריאל שרון (הליכוד):

אפשרי היה דבר שלישי, והוא הפרדה שאיננה מסכנת אותנו. בקלף שהיה בידנו אפשר היה להגיע להפרדה נוחה יותר.

דברי אה: חברי-הכנסת שרון, אתה חוזר על

(בריד).

לא יכול להיות מצב, שלחזור על דברים יוכל רק איש המערך. חבר כנסת הוא חבר כנסת.

היו"ר י. ישעיהו:

כל קריאת-ביניים זה דבר פארלאמנטרי, אבל קריאת-ביניים, ולא קריאות-ביניים.

סגן ראש הממשלה י. אלון:

חברי-הכנסת שרון, אני מודה לך על ההערה, אבל אין בה חידוש. אמרת זאת בדבריי. הקשבתי מאוד לדבריך.

אני אצטרך עוד להסביר גם את הצד הפוליטי של המשוואתן. לפי עניות דעתי — בין שהיא ענייה או פחות ענייה — אילו מלחמה כזאת פרצה, חלילה, היינו עומדים בה בכבוד. היינו משיגים תוצאות אופראטיביות חשובות מאוד, אבל לא היינו משיגים הכרעה איסטראטגית הנותנת לנו את האפשרות להכתיב למצרים באופן חד-צדדי תנאים הרצויים רק לנו. ואני, בוודאי כמו עוד חברים שהתנסו במלחמות, יכול להעריך נכונה מה היה המחיר של נצחון זה אשר בסופו, על-פי הנסיבות המדיניות הבין-לאומיות, היה מכניס אותנו לשיחות שלום או בקילומטר 101, או בקילומטר קרוב יותר לקהיר, או בניבה.

אני אינני נמנה עם האסכולה — ואנני מאשים איש באסכולה כזו — שאין מונים את מספר האבידות. לא אחת נאלצתי לתת פקודות כאשר ידעתי מראש מה יהיה מחיר ביצוען. אבל יש להבדיל בין קרב הכרתי

חברת א', ישיבה ב'

— הודעת הממשלה על המצב המדיני (תשובת סגן ראש הממשלה) (אלון, בגין, ש. תמיר, בן-אהרן, בדר) —

סגן ראש הממשלה י. אלון :

אם כן, רבותי, נוצר אינטרס הדדי מצרי-ישראלי להפרדת הכוחות, בראש וראשונה כדי לייצב את הפסקת-האש : א. כדי למנוע חיכוכים מקריים ; ב. כדי למנוע יזמות מקומיות של מפקדים — אני אומר מפקדים מצרים, הם בוודאי רוצים להגיד ישראלים. אני לא חושש ליזמות מקומיות ישראליות ; ג. כדי למנוע מיתקפת-פתע, לפחות לערוך בנקל מיתקפת-פתע. ואני מרשה לעצמי להוסיף צד שהוא אמנם צבאי, אבל אינו חסר משמעות מדינית לגבי העתיד. אלמלא היה כאן אינטרס הדדי, לא היו המצרים מסכימים להסכם על הפרדת הכוחות כפי שנחתם על-ידי שני הצדדים.

יוחנן בדר (הליכוד) :

מדוע ? בשבילם זה מצויין.

סגן ראש הממשלה י. אלון :

חברת-הכנסת בדר, אני מבטא את דעתי ולא את דעתך. כבר מזמן התייאשתי מלייצג אותך.

יוחנן בדר (הליכוד) :

מדוע ?

סגן ראש הממשלה י. אלון :

מאותן סיבות שאלוף במילואים אריק שרון רצה לעשות הפרדת כוחות, אבל בהפרש של כמה קילומטרים. זה הכל. אולי אניע גם לדברים שלו.

כבר אמר זאת חברת-הכנסת צדוק, ואינני רוצה להיכנס לפרטים, מעולם לא הסכימו המצרים להסדר חלקי בתנאים שהסכימו להם היום. ראש הממשלה, אם אינני טועה היה זה בפברואר 1971, השיבה מעל הבימה הזאת לפנייתו-קריאתו של הנשיא סאדאת בנושא פתיחת התעלה וההסדר החלקי, ונתנה לו תשובה חיובית; תוך קביעה שנהיה מוכנים להתרחקות מקו המים, בלי שקבעה לאיזה מרחק.

(חברת-הכנסת מ. בגין קורא קריאת

ביניים)

נראה שאתה יודע לנהל משא-ומתן כשהתנאי הראשון הוא גם האחרון. מה לעשות, אבל ההיסטוריה של משא-ומתן בין מדינות היא אחרת, פרט למקרה שצד אחד דורס צד שני. פה אין דורסים ואין נדרסים, יש פה שני עמים שכנים, נלחמנו זה בזה, ניצחנו, אבל העם המצרי קיים, יש לו בעלי-ברית בעולם, יש לצדו ברית-המוצעות עם כל מה שיש לה. אנחנו ניהלנו את המשא-ומתן מעמדת כוח, שהביאה תוצאות חשובות מאוד מבחינה אסטרטגית, ולדעתי גם מבחינה מדינית, לעתיד לבוא.

בזמנם רצו המצרים, לא פחות ולא יותר, שנתחייב שהסדר החלקי יהיה מלווה נסיגה ראשונה וייעשה כשלב ראשון במערכת נסיבות עד לגבול המאנדאטורי לשעבר, כאשר הנסיגה הראשונה צריכה להיעשות, לפי תביעתם, מעבר למעברי הגידי והמיתלה והמערכת ההררית. מוכיר המדינה דאו מר רוג'רס, ועוזרו מר סייסקו, נסעו בין קהיר ובין ירושלים וניסו לגשר על פני הניגודים, והתברר שהמרחק בין הצדדים הוא גדול.

על מה התפוצצה היזמה להסדר חלקי ? רק על התנאים המוקדמים שהמצרים רצו להכתיב לנו, בידעם

להגנת הארץ, להגנת העם, לבין קרב שאולי אפשר להימנע ממנו ולהתקדם לקראת סיכוי מדיני — ואני בורר את מילותי בזהירות — — —

מנחם בגין (הליכוד) :

מותר לי להציג לך עכשיו שאלה ? אני מבקש לשאול אותך האם זכור לך שאתה פעם התנגדת לנסיגה מסיני, ונימוקים כאלה הושבו נגדך ?

סגן ראש הממשלה י. אלון :

בתקופה ששנינו כיהנו בממשלה היו מיבצעים שתמכתי בהם, היו מיבצעים שהתנגדתי להם, היו הצעות טריטוריאליות שהתנגדתי להן והיום אני מתנגד להן, והיו הצעות טריטוריאליות שסברתי שצריך עוד להיאבק עליהן. עוד מעט אניע לקו מאזינו של חברת-הכנסת שרון, שהיה אחת מנקודות המחלוקת בימים עברו.

מנחם בגין (הליכוד) :

אני שאלתי על 1957.

שמואל תמיר (הליכוד) :

וגם 1948.

סגן ראש הממשלה י. אלון :

אתם רוצים לגרור אותי לעבר, לכנסת אולי אין עניין בזה. ב-1948 התנגדתי להסכם שביתת-הנשק, כי טענתי שבסיטואציה של 1948—1949 אפשר היה לקבל שלום במקום שביתת-הנשק. ב-1957 — —

יצחק ניי-אהרן (המערך) :

אני מבקש להזכיר שאנחנו צריכים לסיים את הדיון על הפרדת הכוחות, ולא על ההיסטוריה הישראלית.

שמואל תמיר (הליכוד) :

כדאי לשמוע עמדות איש אחדות-העבודה ב-1948 וב-1957.

סגן ראש הממשלה י. אלון :

— ב-1957 התנגדתי לנסיגה מסיני ללא חוזה שלום ופירוח שטחים חיוניים בסיני.

שמואל תמיר (הליכוד) :

כל הכבוד.

סגן ראש הממשלה י. אלון :

ואני חושב שצדקתי בשני המקרים. אבל אני מדבר עכשיו על 1974, אני מדבר על הנסיבות של 1974.

מנחם בגין (הליכוד) :

רצייתי רק להזכיר.

סגן ראש הממשלה י. אלון :

אני מבקש, בייחוד מחברי לסיעה, להניח לי לדבר ללא הגנה אגפית. אני כבר אסתדר עם ידידי-יריבי, או יריבי-ידידי.

יצחק ניי-אהרן (המערך) :

— — — הסוון ...

מנחם בגין (הליכוד) :

זאת אתה תזכור, אני משתדל לשכוח.

לראש הממשלה שלך ושלי, שיש לה "תסביך מסדה".
ואתה אל תחזור על הסגנון הזה. זוהי הלקאה עצמית.
אין "תסביך של מינכן"; יש סכנה של מינכן.

סגן ראש הממשלה י. אלון:

הגבתי על דברים שנאמרו מספליך. לא לדברי
אחרים. "אנשים אחים אנחנו", ואני מציע לחדול לעי-
שות את ההשוואות הללו שאין להן שחר באנאלוגיה.
כבר אמרתי בוויכוח שהיה לנו א, באוגוסט-
ספטמבר 1970, שהנסיבות של היום אינן הנסיבות של
שנות השלושים, שישראל איננה צי"ח, וניקסון איננו
צ'מברלין. והוא הוכיח זאת.

מה קרה בכל זאת, כאשר בעיצומה של מלחמת
יום-הכיפורים התגנב חשש לא בלתי-מבוסס ללב, שמה
הסובייטים עלולים להנחית כוחות צבא מהאוויר בקיר-
בת דמשק, בקירבת קהיר? האם היסט הנשיא ניקסון,
על דעת המועצה לבטחון לאומי שלו, להעמיד בכזו-
ננות אסטרטגית את כל מערך ההרתעה האמריקני?
מאז משבר הטילים בקובה קרה כדבר הזה בארצות-
הברית? ואני אינני מקבל את דעתם של מבקרי ניקסון
בארצות-הברית, שהוא עשה זאת לתצרוכת פנימית.
אני בטוח שבמעשה זה הצילה ממשלת ארצות-הברית
לא רק את מעמדה כמעצמת-על בעולם, אלא גם את
ה"דטאנט" שלה עם ברית-המועצות ועם סין, ופילסה
לעצמה דרך למעמד אחר גם בעולם הערבי.

מנחם בגין (הליכוד):

גם בארצות-הברית האדירה מדברים לפעמים נגד
מינכן. ואתה יודע יפה מאוד את משמעות המלה.

סגן ראש הממשלה י. אלון:

גם אני מדבר נגד מינכן, בנושאים שהם רלבאנ-
טיים. אבל אני מבקש לא לעשות זאת בנושא הזה,
בהקשר ההיסטורי הזה שבו ארצות-הברית מילאה תפ-
קיד כה גדול בהושטת עזרה גלויה לישראל, למרות
משבר אנרגיית הנפט, גם כלפי ברית-המועצות גם כל-
פי העולם הערבי, כשארצות-הברית התייצבה ראשונה
ומובילה בעולם המערבי וקראה לכל המדינות המייבאות
נפט להתארגן יחד כדי לא להיות קרוב לסחטנות של
הנפט. למה לעשות עוול זה לממשלה ידידותית, כש-
משווים אותה לממשלת צ'מברלין?

מנחם בגין (הליכוד):

לא השווית.

סגן ראש הממשלה י. אלון:

לא אתה, אדוני. מישהו מחביך. מותר גם להגיד
דבר שאיננו שלך.

אם כן, עובדה היא: אז לא הסכימו — היום הסכימו.
אני מודה, כאשר גמניתי עם אלה אשר גיבשו את
הרעיון על ההסדר החלקי — — —

(קריאה: עם ירדן.)

לא, עם מצרים. גם בממשלה, גם בשיחות עם
ראש הממשלה, עם שר הבטחון ועם שר החוץ, חי-
וויית את דעתי בזכות אותה ששרת גבעות. ואם אני
טועה חברה-הכנסת שרון תקן אותי, הקרויה "קו
החתום" — על משקל חיל-התותנים. ראיתי בזה את
הקו שלא הייתי רוצה לזוז ממנו מורחה. ואני מכיר
את כל יתרונותיו של הקו הזה. ובכל זאת, בשביל

כמה מעוניין העולם בפתיחתה של תעלת-סואץ כעורק
תחבורה ימי בין-לאומי, ואז העלו האמריקאים את הצ-
עתם המפורסמת בדבר שיחות קירבה, ללא תנאים מוק-
דמים. ידענו שחלק מהשיחות יהיו בלתי-ישירות, מתוך
אמונה שיביאו לשיחות ישירות. וממשלת ישראל גענתה
בחיוב ליומה האמריקנית, הסכימה לשיחות הקירבה.
המצרים דחו אותן.

היום אין לא בחוזה שנכתב ולא בדיבורים שבעל-
פה קשר חוץ או תנאי כלשהו בדבר קשר בין הסכם
הפרדת הכוחות ובין גבול העתיד, חוזה השלום, נסיגות
אפשריות בעתיד וכיוצא באלה.

אינני רואה מה פסול מצאו דוברי הליכוד בסעיף
הרכיבי של ההסכם שעליו חתמו שני הרמטכ"לים. חבר-
הכנסת תמיר ציטט מן הזכרון את ההחלטות של ועידת
הארטום. המצרים הסתלקו מהחלטות ועידת הארטום.
מדובר כאן במסמך שמאוחר גם את ישראל, גם את
מצרים, גם את ההסכם על הינתקות הכוחות והפרדתם,
וגם על הקשר שביניהם ובין ועידת-השלום בז'נבה.
מדוע טובים יותר הפרודורים של ז'נבה מן המדבר
של מצרים, אינני יודע. בעיני חתימה באוהל בקילוי-
מטר 101 עדיפה על פני ארמון האומות בז'נבה. על
אותו מסמך חתמו שני נציגים בכירים של שתי מדי-
נות אויבות, שני רמטכ"לים. בוודאי, המסמך הוא
צבאי, ולכן צריכים לחתום אנשי צבא. אבל האם
עניינים צבאיים מנותקים כליל ממשמעויות מדיניות?
האם הרמטכ"לים היו חותמים על מסמך כזה בלי
שהורשו לכך על-ידי ממשלותיהם האזרחיות? זוהי הח-
לטה מדינית בדבר ההסכם צבאי.

שמואל תמיר (הליכוד):

ניסיתם לדרוש שהוא יהיה אזרחי?

סגן ראש הממשלה י. אלון:

ניסינו.

שמואל תמיר (הליכוד):

אתה מבין את משמעות ההבדל?

סגן ראש הממשלה י. אלון:

אינני מבין. אני חושב שכאשר מדובר על הפרדת
כוחות במסגרת הפסקת-אש, חותמים על כך הנציגים
הצבאיים. היו גם חילופי איגרות בין נשיא ארצות-
הברית וראש הממשלה גולדה מאיר ובין נשיא אר-
צות-הברית ונשיא מצרים. אינני מיעץ לחברי הכנסת
מכל הסיעות לולול כל כך במעצמה ידידותית זאת
ובתפקיד שמילאה בעבר, ממלאת בהווה ועתידה למלא
בימים יבואו בעניין התעצמותה של ישראל ותחירתה
להגיע להסדר שלום.

שמואל תמיר (הליכוד):

גם הצ'כים האמינו ל — — —

סגן ראש הממשלה י. אלון:

אני אינני יכול לחיות בתסביך של צ'כיה. אני
גולדתי בכפר-תבור. אני חי ויודע את כוחנו. והתס-
ביכים האפוקליפטיים האלה על מינכן, על השואה,
על יודנראט, אינם כובשים את לבי, אם כי לבי עם
הגולה, לבי עם השואה, ואתם יודעים את עמדתי בנושא.

שמואל תמיר (הליכוד):

אדוני סגן ראש הממשלה, את המלים האלה אמרו

חברת א', ישיבה ב'

— הודעת הממשלה על המצב המדיני (תשובת סגן ראש הממשלה) (אלון, שרון, גרוסר, בן-אהרן, ש. תמיר, ישעיהו) —

סגן ראש הממשלה י. אלון :

אני מציע לך, ידידי — ואני אומר זאת בלי מר-
כאות — אתה כבר בפעם השנייה או השלישית היום,
אם להוסיף את הופעתך בטלוויזיה אתמול, אולי הש-
לישית, מעלה את עניין הקרבנות, לא תמיד בהקשר
הנכון. אתה יודע שחלק מהקרבנות אמנם היו תוצאה
של ההפתעה, אבל חלק היו גם כתוצאה של מיבצעים
נעזים שנאלצנו לעשותם בלב שלם.

פסח גרוסר (הליכוד) :

זו תוצאה של המחל, ו-

אריאל שרון (הליכוד) :

הייתי מציע בנושא עלילות-דם להשאיר את זה
למסגרות אחרות, אדוני סגן ראש הממשלה.

(ראש-הממשלה ג. מאיר קוראת קרי-
את-ביניים)

(קריאות באולם)

לא תסתמו את הפה לאף איש. התקופה הזאת
נגמרה.

יצחק בן-אהרן (המערך) :

לפי שעה אתה מנסה לסתום את הפה.

סגן ראש הממשלה י. אלון :

חבר-הכנסת שרון, אני רוצה לתת לך עצה ידי-
דונית. הרי עוד תזדמן לבמה הזאת — — —

שמואל תמיר (הליכוד) :

חבר-הכנסת בן-אהרן, אתה רגיל "לעלות" על אריק
שרון כאשר הוא בתעלה ואתה בניו-יורק. למה אתה
עושה את זה פה ?

יצחק בן-אהרן (המערך) :

אני הייתי בתעלה לפניו. אתה מלמד אותי מה
זה תעלה ? כשהוא היה בחיתולים, אני הייתי בתעלה.

פסח גרוסר (הליכוד) :

באיזו תעלה היית, חבר-הכנסת בן-אהרן ? אולי
תגיד לנו באיזו תעלה ?

שמואל תמיר (הליכוד) :

תחיל לקרוא לך אלוף בן-אהרן.

היורי י. ישעיהו :

חברי הכנסת, אני מבקש להפסיק את קריאות-
הביניים.

סגן ראש הממשלה י. אלון :

בסעיף ד' של הסכם הרמטכ"לים נאמר — אני
מבקש את אונן של חבר-הכנסת תמיר, הואיל והוא נגע
בה, וגם של חבר-הכנסת בנין : "מצרים וישראל אינן
רואות הסכם זה כהסכם שלום סופי. הוא מהווה צעד
ראשון לקראת שלום סופי, צודק ובר-קיימא, בהתאם
לסעיפי החלטת מועצת הבטחון 338 ובמסגרת ועידת
ז'נבה".

איני מוצא שום פסול בסעיף הזה. אדרבה, אני
מרוצה מכך שהמצרים מוכנים לחתום על מסמך שבו
מדובר על הצורך בשלום סופי, צודק ובר-קיימא עם
ישראל, במסגרת שיחות ז'נבה, על-פי החלטת 338,

לדבר בשבחו של קו אחד מבחינת כוח צבאי אין צורך
להיכשל בזיולול בערכו של קו אחר, שלדעתי הוא טוב
ממנו.

מעניין, כאשר חבר-הכנסת שרון דיבר על המ-
עברים ההרריים של המיתלה והגיד, הוא דיבר על
ההרים האלה בלעג, כאילו לא ברור פה האם גבהם
נכונה האלפים האוסטריים או האלפים האיטלקיים.
אבל כאשר הגיע לגבעות שלו, הן פתאום התנשאו למ-
רומי החרמון. חבר-הכנסת שרון, אתה כליד השרון
מתפעל מגבעות כאלה, שאצלנו בגליל "לא שמים
עליהן" בכלל.

אריאל שרון (הליכוד) :

אדוני סגן ראש הממשלה, לא הגובה חשוב, אלא
המקום חשוב. לפעמים הר גבוה במקום בלתי-חשוב
יש לו הרבה פחות משמעות מאשר לגבעה צנועה במ-
קום חשוב.

סגן ראש הממשלה י. אלון :

חבר-הכנסת שרון, האמן לי שהבהרת את עצמך
בדבריך קודם כל כך ברור, שאין צורך בתוספת הס-
ברה.

העובדה שכמה מהגבעות האלה, אגב, כן נכבשו
על-ידי הצבא המצרי, והוא מחזיק בהן עד היום
הזה, גם היא אומרת משהו. אבל האם עלי להגיד
שהייתי מרוצה אילו המצרים הסכימו שנישאר בקו
המים, והיו מתחלפים אתנו בשתי גדות התעלה, כפי
שהצענו לראשונה ? ודאי שהייתי מרוצה יותר, לא
כדי להישאר שם לנצח, בהחלט כהיערכות זמנית, עד
שנגיע להסכם טוב יותר, אם במסגרת של הסדר חלקי
ואם במסגרת של הסדר כולל. ודאי שהייתי מעדיף
את קו החת"ם על פני הקו הנמצא על פני המעברים
החשובים האלה, שידירי שרון, בהיותו מפקד מן המ-
עולים במפקדי צה"ל, נאלץ להפעיל את כוחותיו שם
במלחמה גדולה מאוד כדי לכבוש אותם במיבצע-קדש
הזכות חשיבותם היוותה כמעבר בין שני צדי סיני.
לכן, אגב, המעברים חשובים מאוד, ולא הייתי רוצה
שבזכות הבא שיהיה לנו עם המצרים או עם שר-
החוץ האמריקני יצטוו אותך, שבעצם אין שום חשי-
בות לגידי ולמיתלה ואפשר להיערך על-יד אל-עריש.

קו הגבעות הללו אינו יכול לשמש "קו מאזינו".
ואיש קו-חבר-הכנסת שרון, או אלוף מילואים שרון, אינו
בעד "קו מאזינו". כשם שאני לא הייתי מעולם בעד "קו
מאזינו", וברור לחלוטין שאם חלילה — ואינני מוציא
מכלל אפשרות דבר כזה — תופר הפסקת-האש ויופר
ההסכם ותיגזר עלינו מלחמה נוספת, אני מאמין בא-
מונה שלמה, לפי כל מיטב ידיעתי והתמצאותי בנו-
שא, שיש לנו מערך הגנתי איתן, שהוא גם נוח לשלב
הבלימה וגם נוח לצאת ממנו למיתקפת-נגד.

המרחק הממוצע שבין קו החת"ם לבין הקו שעליו
הסכמנו בהסכם נע בין 6 ל-8 קילומטרים, אולי בין
6 ל-9 קילומטרים. ובכן, בקרב תנועה, בשריון, עם
חיל-אוויר כזה, עם טילי קרקע-אוויר העומדים לרשותנו,
האומנם 6-8 קילומטרים אלה יקבעו את גורלה של
מדינת ישראל ?

אריאל שרון (הליכוד) :

6-8 קילומטרים במלחמה הזאת עלו במאות קר-
בנות. לא הייתי מציע לזלול ב-6-8 קילומטרים.

יוכל גם הצי האמריקני וכל צי אחר שירצה להשתמש בה.

שמואל תמיר (הליכוד):

זה באמת משגה גדול גם מצדם.

סגן ראש הממשלה י. אלון:

אינני מקבל את הוילול, שהושמע כאן מפי כמה מדוברי האופוזיציה, בחשיבות שיקום הערים הנטוּרות ואיכלוסן ופתיחת תעלת-סואץ לשיט בין-לאומי ואולי פעילות כלכלית נוספת. אין זה עניין של מי עשה מחווה למי, לא ממשלת ישראל ולא ממשלת מצרים עוסקות בהתנצחות של נערים, מי יותר "חברה'מן" ממי ומי עשה מחווה למי. מבקרי ההסכם בעולם הערבי, כמו בלוב, באלג'יריה, בעיראק ואולי גם במצרים גופא, טוענים שבאם וכאשר מצרים תשקם את הערים ותפתח את התעלה לשיט בין-לאומי, היא תאבד במידה רבה את האופייה הצבאית שלה, תוך חשש שהתגובה הישראלית תהרוס את הערים, תסתום את התעלה ות-שבש את הפעילות הכלכלית. כלומר, על-ידי הפיכת אזור התעלה לאזור פעילות ציבילית, הרי על-פי דעתם של קיצונים ערבים נעשית מצרים פגיעה יותר, ולא ישראל, כי סוף סוף, בין המערך הקדמי שלנו בסניג' לבין ריכוזי אוכלוסיה ישראלית מפרידים מאות ק"מ לומטרים, בשעה שבין הקו הקדמי שלנו לבין תעלת-סואץ יש עשרים קילומטרים בלבד. מי שמאיים במל-

חמת התשה — האם רק להם תותחים ארוכי-טווח ולנו לא? האם רק להם חיל-אוויר והאם יכולה להיות מלחמת התשה חד-צדדית? אם רצו מלחמת התשה, לשם מה היו צריכים ללכת בדרך ארוכה להסכם כזה? האם אתם חושבים ששלטונות מצרים זכו למחיאיות כפיים-סוערות בעולם הערבי הקיצוני כאשר הסכימו להפסקת-אש, להסכם שש הנקודות ועכשיו להפרדת הכוחות? אני חושב שהנשיא סאדאת עלה על קודמיו ועשה מעשה גדול, אם אמנם תיגש ממשלת מצרים, כפי שהיא עצמה מודיעה, להתרכז בפיתוח הכלכלה והחברה המצרית ובשיקום הפעילות הכלכלית באזור התעלה. אדרבה, שיקום הפעילות הכלכלית באזור התעלה ישמש תמריץ נוסף לקידום השקט באזור ובלבד שהמצרים יהיו משוכנעים שאיננו נוקטים כאן תכ-סיסים לשמם ושכל כוונתנו איננה אלא ליצור סטאטוס-קוו חדש לאורך ימים, כפי שחשדו בנו כאשר הצענו את ההסדר החלקי ב-1971.

ואמנם, גם על-פי הסעיף הרביעי בהסכם וגם על-פי הודעות שיוסמכות של הממשלה, יודעת ממשלת מצרים שלאחר שישולש תהליך הפרדת הכוחות ומצרים תעמוד בהתחייבויותיה, נודח את השיתוח בו'נבה כדי להתקדם לקראת שלום. איני רואה את השלום כמונח בקופסה וממתין מאחורי הכותל.

עוד צפוי לנו מאבק קשה מאוד על השלום, על עצם השלום, על תנאי השלום, על מהות השלום, ועל גבולות בני הגנה ועל הפירוים הדרושים. ולא צודק חבר-הכנסת תמיר כשהוא טוען שעל-ידי התווה היום ויתרנו על עקרונ הפירוים. גם כשיגיע הזמן — כאשר יגיע, אני מצפה שיגיע בהקדם, אם כי אינני יכול להתחייב על כך — לתחום את התחומים המפורזים, אני לא אציע לממשלה שדווקא גדות התעלה הסי-מוכות ביותר ללבה של מצרים הן שיהיו מפורזות. בין קו החתים שבו נמצא היום האוים לבין גבו-

ש-הממשלה, באישור הכנסת, קיבלה על עצמה. מה פסול בסעיף כזה? זה הקשר היחיד שיש, פרט לקשר הפי-סיכולוגי — אני מקווה שהוא חיובי — בין הסכם הפי-רדת הכוחות לבין חידוש פעולתה של ועידת ז'נבה למען השגת שלום בבוא העת.

אמש בשידורו בטלוויזיה אמר חבר-הכנסת שרון, כאשר רצה לדבר בשבח קו הגבעות — הוא צייר סצי-נארין — שיבוא יום והצבא המצרי יחד עם הצבא הסובייטי יסתערו עלינו בסניג', ואנחנו צריכים את הקו הזה כדי לבלום אותם.

(קריאה באולם)

אבל הסובייטים והמצרים יחד, כתוקפי ישראל, הזוכרו. אני יכול לקבל את הטקסט מרשות השידור. מעולם לא נמנית עם מהלכי-האימים בהתערבות סובייטית.

מנחם בגין (הליכוד):

מי כן נמנה עם מהלכי-האימים, אולי תאמר?

סגן ראש הממשלה י. אלון:

אבל מעולם לא נמנית עם אלה שזינלו בסכנה הסובייטית, וסכנה כזאת קיימת, אבל אם יש משמעות לסכנת שוטותן של אניות מלחמה סובייטיות בים האדום —

מנחם בגין (הליכוד):

ים-סוף.

סגן ראש הממשלה י. אלון:

ים-סוף, הים האדום — אל נעסוק בעריכה לשונית.

— אותן ספינות סובייטיות תוכלנה להגיע לים האדום לא רק מחצי הסובייטי המשוטס כבר בממרים משמעותיים באוקיינוס ההודי ובמפרץ הפרסי, דרך באב אל-מנדב, אלא יוכלו להיכנס דרך תעלת-סואץ, אם תיפתח לפי הנוסחה של חבר-הכנסת שרון. אינני מתאר לעצמי שנפתח באש עליהן מהגבעות שהן במרחק עש-רה קילומטר מתעלת-סואץ.

אריאל שרון (הליכוד):

אפשר להפוך ללעג כל דבר. זה חלק מתכנית שלום שלמה.

סגן ראש הממשלה י. אלון:

שמעתי את תכניתך מעל כל הבמה הזאת. כולנו הקי-שבנו. אני מעיד עלי את כל חברי הכנסת מכל הסי-עות אם סטיית מהדברים שאמרת.

אני מתאר לעצמי שלפני מעצבי האסטרטגיה האמריקנית עמדה שאלה: האם לתת יד לפתיחת תע-לת-סואץ ולקצר את הדרך מהים השחור לאוקיינוס ההודי או לא? עובדה היא, שלאחר שהנושא נדון ברשויות האמריקניות המוסמכות, הם הגיעו לכלל מי-קנה על דרך המעטה, לאמור, שהרע במיעוטו הוא פתיחת התעלה לפני כל הציים, אם הפתיחה מוליכה לפאציפיקאציה של האזור. אפילו מעצמת-על כארצות-הברית של אמריקה, שאיננה "מינכנית", יודעת להגיע להסדרים עם יריבות, שליתים היו כמעט אויבות, תוך כדי בחירת הרע במיעוטו, אם לא ניתן הטוב בריבוי. כשם שהצי הסובייטי יוכל להשתמש בתעלת-סואץ,

חברת א', ישיבה ב'

— הודעת הממשלה על המצב המדיני (תשובת סגן ראש הממשלה) (אלון, בנין); (סיכום הדיון) (ישעיהו, ברעם, ש. תמיר) —

כל מה שרצו המצרים הם קיבלו. לא אנחנו כפינו עליהם, לא הם כמו עלינו. והאמריקאים לא ניסו אפילו לכפות על שנינו.

זהו הסכם שלפי דעתי מביא תועלת מיידית. והממשלה היתה חייבת לסיים אותו לדעתי בהקדם, על פי האחריות הנגזרת ממסכותה לנהל מלחמה, לקיים הפסקת-אש, לייצב הפסקת-אש, למנוע קרבנות בחיי אדם, וכל זה בתחום הסמכות שקיבלה גם מן הכנסת בבירוריה הקודמים וגם מתוך כך שבלאו-הכי לא התחייבנו. להפוך, אמרנו שלא נתחיל בשום צעד מעשי לפני שראש הממשלה תביא את דבר ההסכם לא רק לוועדת החוץ והבטחון באמצעות שר הבטחון, אלא גם במישוריו, לפני מליאת הכנסת.

סיכום אני רוצה לומר: כמוכון, אם תהיה הפרה — אנחנו ערוכים כהלכה. אני בטוח שתהליך התעצמותו של צה"ל בכמות ובאיכות, של אמצעי לחימה ומערכות נשק, יגבר דווקא עתה. ואם, חלילה, נגזרה מלחמה בעתיד, היא תמצא אותנו הרבה יותר מוכנים והרבה יותר מוחצים. וגם זה חלק מהתפקיד המיוחד שמילאה ארצות-הברית באמצעות מזכיר המדינה המוכשר והמסור, שראוי לומר מלה לטובתו ולא לתאר אותו לא כשופט ולא כבקר, אלא כנציג מכובד של מדינה יחידותית, שעשה את תפקידו נאמנה.

שנית, אני מאמין גם שפה נפתח סיכוי להתפתחותה של דינאמיקה פנימית חדשה, לתמריצים חדשים, של שקט, של פיתוח, של בינוי, של חתימה להבנה, וכל זאת מבלי שאהיה בטוח אם אמנם נזכה בזמן הנראה לעין גם להסכם שלום ממש. אבל לפחות דבר אחד נאמר לעצמנו, לעם, ובייחוד לחיילינו: לא החמצנו הזדמנות גדולה כדי ליצור ראשית מיפנה. אני מציע לחברי הכנסת לא רק לקרוא את הקאטאלוג שיש אצלי, עם כל דברי האימים שנשמעו ומושמעים בארצות ערב השונות, לרבות מצרים; אלא להתחיל ללקט גם את ההצהרות החיוביות מפי נציגיה המוסמכים של מצרים. איננו מפונקים בהצהרות חיוביות. ואינני מציע לשום איש לולול בהצהרות חיוביות, על רקע משקל האיבה של 25 שנים.

אנחנו חוקים, לא רק כדי להגן על המערך ההגנתי שלנו, אלא גם כדי לשאת ולתת מתוך עמדות של כוח.

3. סיכום הדיון

הכנסת סומכת ידיה על ההסכם הישראלי-מצרי בדבר הינתקות הכוחות, שעליו מסרה ראש הממשלה לכנסת בהודעתה ביום ג', כ"ח בטבת תשל"ד — 22 בינואר 1974.

אדוני היושב-ראש, אני מציע להצביע על הצעתנו.

שמאל תמיר (הליכוד):

סליחה, באמת, מתברר ששתי הסיעות האחרונות אינן חלק מהמערך עד כה, בניגוד למה שהוסבר לנו.

היו"ר י. ישעיהו:

רשות הדיבור לחברת-הכנסת גאולה כהן, שתביא הצעת סיכום בשם סיעת הליכוד.

לות רחוקים יותר מזרחה יש צמתים ומתחמים חשובים ונרחבים שיש לפרוז אותם. מדוע לקבוע שאנחנו ויתרנו על עקרון הפירוז כשלא ויתרנו, כשהאמריקאים לא ויתרו? ואני סבור שגם המצרים מבינים שהפירוים האפקטיביים והמבוקרים באופן אפקטיבי יהיו חלק של כל הסדר שלום.

אבל מותר להתייחס לרצועה המשתרעת בין שני המערכים, ואשר תהיה מוחזקת בידי 5,000 עד 7,000 חיילי או"ם, כאל אזור מפורז? הוא יותר אזור מפורז מאשר אזור מצרי. ולכן, גם בתחום זה לא היה ויתור. כמוכון, רשאית האופוזיציה להניח שאילו היא הריכבה את הממשלה, או היא היתה הממשלה, היתה משיגה תנאים טובים יותר, וזה לגיטימי בהחלט. אבל אני גותן את עדותי האישית בשני דברים: (א) בניגוד לסארקאסם של אחד מחברי האופוזיציה על שלושת השרים שהם יריבים — אני מקווה שלא אמר מלה חמורה יותר, והוא משער לעצמו איך הם ינהלו את המשא-ומתן — אני רוצה להעיד שעבדכם הנאמן יחד עם שרי החוץ והבטחון היוו צוות מלוכד שפעל כאיש אחד, מתוך התייעצות קבועה ואחריות קולקטיבית, מתוך מגע שוטף עם ראש הממשלה, אף שלא היתה בקי הבריאות, כל אימת שהיו זקוקים לעצתה ולהדרכתה, תוך מגע רצוף עם הממשלה שכונסה כמה פעמים במהלך המשא-ומתן, כדי לקבל את אישורה על כל צעד חדש — — —

מנחם בנין (הליכוד):
עם שרי המפד"ל גם כן התייעצתם?

סגן ראש הממשלה י. אלון:

גם עם שרי המפד"ל וגם עם השר קול. כל הממשלה התכנסה, פעמיים במשרד ראש הממשלה ופעמיים בבית ראש הממשלה, שלקחה בדיונים חלק פעיל. וזה היה אחד הדיונים הפוריים ביותר שאני זוכר בביוגרפיה הפוליטית שלי, שכבר איננה קצרה, אבל איננה ארוכה.

ולכן, לא בכדי ההסדר הזה זכה לתמיכה פה-אחד של כל סיעות הקואליציה. ואני מאמין — אינכם חייבים לקבל את עדותי — שבנסיונות הללו השגנו הסכם טוב. אני אמרתי בהזדמנות פומבית: הוא איננו מצויין; הוא טוב מאוד. לא כל מה שרצינו קיבלנו; לא

היו"ר י. ישעיהו:

תם הדיון, ואנחנו ניגשים לסיכומים. רשות הדיבור לחברת-הכנסת ברעם, להצעת סיכום בשם סיעות מספר.

משה ברעם (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בשם הסיעות בכנסת: המערך (עבודה-מפ"ם); חזית דתית לאומית (המזרחי והפועל המזרחי); חזית דתית תורתית (אגודת ישראל ופועלי אגודת ישראל); המפלגה הליברלית העצמאית; תנועה לזכויות האזרח; קידמה ופיתוח; מוקד (מק"י ותכלת-אדום); רשמיה ערבית לבדויים וכפריים — הגני מציע לכנסת את הסיכום כדלהלן:

— הודעת הממשלה על המצב המדיני (סיכום הדיון) (ג. כהן, ישעיהו, ש. תמיר, גרשוני, טובי, בן-אהרן) —

גאולה כהן (הליכוד) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הצעת סיכום מטעם סיעת הליכוד לדיון המדיני מהיום, כ"ח בטבת תשל"ד:

הכנסת מחייבת הפרדת כוחות, אך קובעת כי נסיגה חד-צדדית של ישראל בלי חוזה שלום, ואף תוך המשך קיומו של מצב מלחמה בין מצרים ובין ישראל, מסכנת את בטחון ישראל ואת שלום חייליה.

היו"ר י. ישעיהו :

חברי הכנסת, אנו עוברים להצבעה. אני מעמיד להצבעה את ההצעה שהובאה על-ידי חברי-הכנסת ברעם בשם הסיעות, כפי שקרא אותן.

הצבעה

(קריאה מספסלי המערך: אני מבקש למנות את הקולות.)

היו"ר י. ישעיהו:

אבקש למנות את הקולות.

הצבעה

שמואל תמיר (הליכוד) :

איך אמרה ראש הממשלה פעם? — מזל טוב יחד עם רק"ח.

היו"ר י. ישעיהו :

מה הוויכוח הזה בשעת ההצבעה?

הצבעה

צבי גרשוני (המערך) :

הבדידות המזוהירה!

הצבעה

בעד הצעת הסיכום שהובאה על-ידי חברי-

76 — הכנסת מ. ברעם

35 — נגד

ההצעה שהובאה על-ידי חברי-הכנסת מ. ברעם נתקבלה.

היו"ר י. ישעיהו :

אני מעמיד להצבעה את ההצעה שהובאה על-ידי חברי-הכנסת גאולה כהן בשם סיעת הליכוד.

הצבעה

תופיק טובי (הרשימה הקומוניסטית החדשה) :

אם ירבו הצבעות כאלה — נגיע לשלום.

(קריאות מספסלי הליכוד)

יצחק בן-אהרן (המערך):

מנהיגות גאונית, מרשימה, של איחוד העם!

הצבעה

בעד ההצעה שהובאה על-ידי חברי-הכנסת

35 — ג. כהן

76 — נגד

ההצעה שהובאה על-ידי חברי-הכנסת ג. כהן לא נתקבלה.

היו"ר י. ישעיהו :

נתקבלה ההצעה שהובאה על-ידי חברי-הכנסת משה ברעם.

הישיבה הבאה של הכנסת מחר בשעה 10.00.

ישיבה זו נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 20.04.

נספחות

א. סדר-היום לשיבה א'

- א. פתיחת הכנסת השמינית על-ידי נשיא המדינה.
- ב. מסירת הנהלת הישיבה לזקן חברי הכנסת.
- ג. הצהרת אמונים של חברי הכנסת השמינית.
- ד. בחירת יושב-ראש הכנסת.
- ה. בחירת ועדה מסדרת.

ב. סדר-היום לשיבה ב'

הודעת הממשלה על המצב המדיני.

סיכום הישיבות

- א. ישיבה א' (כ"ז בטבת תשל"ד — 21 בינואר 1974)
  - היו"ר — ג. מאיר; י. ישעיהו.
  - א. נשיא המדינה א. קציר פתח את הכנסת השמינית ונשא את דברו.
  - ב. הנשיא מסר את הנהלת הישיבה לזקן חברי הכנסת מרת ג. מאיר.
  - היו"ר ג. מאיר הצהירה הצהרת אמונים ואמרה דברי פתיחה.
  - ג. חברי הכנסת השמינית הצהירו הצהרת אמונים.
  - ד. ברעם הציע את חבר-הכנסת ישראל ישעיהו ליושב-ראש הכנסת השמינית. מ. בגין הציע לתפ"קיד זה את חבר-הכנסת בנימין הלוי.
  - הוחלט: לקבל את הצעת מ. ברעם.
  - א. לבנבראון ומ. פעיל מסרו הודעות.
- ה. יושב-ראש הכנסת י. ישעיהו הודה לחברי הכנסת על האמון והכבוד שהוענקו לו בבחרם בו כיושב-ראש הבית והביע את אמונתו שעבודת הכנסת השמינית תהיה פוריה ומשובה לא פחות מן הכרנסות שקדמו לה.
- ו. מ. ברעם הביא הצעה בדבר המספר והרכב השמי של חברי הוועדה המסדרת. הוחלט: לקבל את הצעת מ. ברעם.
- ישיבה ב' (כ"ח בטבת תשל"ד — 22 בינואר 1974)
  - היו"ר — י. ישעיהו.
  - א. מזכיר הכנסת נ. לורך הודיע על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.
  - ב. חבר-הכנסת מ. חזני הצהיר הצהרת אמונים.
  - ג. ראש-הממשלה ג. מאיר מסרה הודעה על המצב המדיני. בוויכוח השתתפו: מ. בגין, שר-הבטחון מ. דיין, י. רפאל, מ. תלמי, א. שרון, ש. לורנץ, ג. האוזנר, מ. כרמל, מ. וילגר, שר-החוץ א. אבן, ש. אלוני, ס. אלזעבי, מ. פעיל, י. הורביץ, א. ידליו, ג. יעקבי, ח. י. צדוק, סגן ראש הממשלה י. אלון השיב למתווכחים. הצעות לסיכום הדיון הוגשו על-ידי: מ. ברעם בשם סיעות המערך (עבודה—מפ"ם), חוית דתית לאומית, חוית דתית תורתית, המפלגה הליברלית העצמאית, תנועה לזכויות האזרח, מוקד, רשימה ערבית לבדואים וכפריים; ג. כהן בשם סיעת הליכוד.
  - הוחלט: לקבל את ההצעה שהוגשה על-ידי מ. ברעם.